

EUROOPAN KESKUSPANKKI

LÄHENTYMISRAPORTTI TOUKOKUU 2006

BCE ECB EZB EKT EKP

EUROOPAN KESKUSPANKKI

LÄHENTYMISRAPORTTI TOUKOKUU 2006

Vuonna 2006
kaikkien EKP:n
julkaisujen
kuva-aiheet on
valittu 5 euron
setelistä.

© Euroopan keskuspankki, 2006

Käyntiosoite

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Postiosoite

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Puhelinnumero

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.int>

Faksi

+49 69 1344 6000

Teleksi

411 144 ecb d

Käännetty Suomen Pankissa.

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu ei-kaupallisiin ja opetustarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.

Tämän raportin luvut perustuvat 28.4.2006 käytettävissä olleisiin tietoihin.

ISSN 1725-9363 (painettu julkaisu)

ISSN 1725-9576 (verkkojulkaisu)

SISÄLLYS

SISÄLLYS

JOHDANTO JA MAITTAISET YHTEENVEDOT		3 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIEN RIIPPUMATTOMUUS	62
JOHDANTO	6	3.1 Keskuspankin riippumattomuus	62
MAITTAISET YHTEENVEDOT	7	3.1.1 Toiminnallinen riippumattomuus	62
LUKU I		3.1.2 Institutionaalinen riippumattomuus	63
TALOUDELLISEN LÄHENTYMISEN ARVIOINTI		3.1.3 Henkilökohtainen riippumattomuus	64
I ARVIOINTIMENETelmä	12	3.1.4 Taloudellinen riippumattomuus	65
2 MAARAPORTIT	20	3.2 Salassapito	67
2.1 Liettua	20	4 KESKUSPANKKIRAHOITUSTA JA ERITYISOIKEUKSIA KOSKEVA KIELTO	67
2.1.1 Hintakehitys	20	4.1 Keskuspankkirahoitusta koskeva kielto	67
2.1.2 Julkinen talous	21	4.2 Erityisoikeuksia koskeva kielto	69
2.1.3 Valuuttakurssikehitys	23	5 EURON YHTENÄINEN KIRJOITUSTAPA	69
2.1.4 Pitkien korkojen kehitys	24	6 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIEN OIKEUDELLINEN INTEGROITUMINEN EUROJÄRJESTELMÄÄN	70
2.1.5 Taulukot ja kuviot	25	6.1 Talouspolitiikan tavoitteet	71
2.2 Slovenia	35	6.2 Tehtävät	71
2.2.1 Hintakehitys	35	6.3 Taloutta koskevat määräykset	72
2.2.2 Julkinen talous	36	6.4 Valuuttakurssipolitiikka	72
2.2.3 Valuuttakurssikehitys	38	6.5 Kansainvälinen yhteistyö	72
2.2.4 Pitkien korkojen kehitys	39	6.6 Muut määräykset	72
2.2.5 Taulukot ja kuviot	40	7 MAAKOHTAISET ARVIOINNIT	73
LIITE		7.1 Liettua	73
LÄHENTYMISINDIKAATTOREIDEN TILASTOLLISET LASKENTAMENETMÄT	50	7.2 Slovenia	76
LUKU 2		SANASTO	81
KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAUTTAMINEN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN			
I JOHDANTO	60		
1.1 Yleistä	60		
1.2 Jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus, ja oikeudellinen lähentyminen	60		
1.3 Oikeudellisen lähentymisen arviointi	60		
2 MUKAUTUSTEN SOVELTAMISALA	60		
2.1 Mukautettavat alueet	60		
2.2 ”Sopusointu” vai ”yhdenmukaistaminen”	61		

LYHENTEET

MAAT

BE	Belgia	LU	Luxemburg
CZ	Tšekki	HU	Unkari
DK	Tanska	MT	Malta
DE	Saksa	NL	Alankomaat
EE	Viro	AT	Itävalta
GR	Kreikka	PL	Puola
ES	Espanja	PT	Portugali
FR	Ranska	SI	Slovenia
IE	Irlanti	SK	Slovakia
IT	Italia	FI	Suomi
CY	Kypros	SE	Ruotsi
LV	Latvia	UK	Iso-Britannia
LT	Liettua		

MUUT

BIS	Kansainvälinen järjestelypankki
BKT	bruttokansantuote
BPM5	IMF:n maksutasekäsikirja (5. laitos)
cif	kulut, vakuutus ja rahti hintaan luettuina
EKP	Euroopan keskuspankki
EKPJ	Euroopan keskuspankkijärjestelmä
EKT 95	Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmä 1995
EMI	Euroopan rahapoliittinen instituutti
EMU	talous- ja rahaliitto
ERM	valuuttakurssimekanismi
EU	Euroopan unioni
EUR	euro
fob	vapaasti laivassa
HWWA	Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
KHI	kuluttajahintaindeksi
NACE Rev. 1	Euroopan yhteisön tilastollinen toimialaluokitus
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
SITC Rev. 3	Kansainvälinen ulkomaankaupan tavaranimikkeistö (3. tarkistettu laitos)
YKHI	yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

Euroopan yhteisön käytännön mukaisesti EU-maiden nimet ovat aakkosjärjestyksessä kunkin maan omakielisen nimen mukaan (eivät suomennoksen mukaan).

JOHDANTO JA MAITTAISET YHTEENVEDOT

JOHDANTO

Euro otettiin käyttöön 11 jäsenvaltiossa 1.1.1999 ja Kreikassa 1.1.2001. Euroopan unioniin liittyi 1.5.2004 kymmenen uutta jäsenvaltiota, eli EU:n jäsenvaltioista 13 ei tällä hetkellä vielä ole talous- ja rahaliiton (EMU) täysjäseniä. Tämä lähentymisraportti on laadittu Slovenian pyydettyä maaraporttia 2.3.2006 ja Liettuan 16.3.2006. EKP täyttää näin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä ”perustamissopimus”) artiklan 122 kohdassa 2 ja artiklan 121 kohdassa 1 määrättyä tehtävänsä eli antaa Euroopan unionin neuvostolle (jäljempänä ”EU:n neuvosto”) raportteja ”jäsenvaltioiden edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämiseksi” vähintään kerran kahdessa vuodessa tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus. Sama tehtävä on annettu myös Euroopan komissiolle. EKP:n ja komission raportit on toimitettu EU:n neuvostolle samanaikaisesti.

Tässä raportissa on käytetty samaa arviointimenetelmää kuin aiemmissakin EKP:n ja Euroopan rahapoliittisen instituutin (EMI) laatimissa lähentymisraporteissa. EKP arvioi, ovatko raporttia pyytäneet kaksi maata saavuttaneet kestävän lähentymisen korkean tason, ja varmistaa, että kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa perustamissopimuksen kanssa. EKP arvioi myös, onko lainsäädäntöä koskevat vaatimukset täytetty siten, että maiden kansalliset keskuspankit voivat tulla kiinteäksi osaksi eurojärjestelmää.

Talouden lähentymisprosessin tarkastelu vaatii pohjakseen laadukkaita ja luotettavia tilastoja. Poliittiset näkökohdat eivät saa vaikuttaa etenkin julkista taloutta koskevien tilastojen laadintaan ja raportointiin. Jäsenvaltioita kehoitetaan pitämään tilastojensa laatua ja luotettavuutta ensiarvoisen tärkeänä asiana ja varmistamaan, että niillä on tilastojen laadinnassa käytössään asianmukainen varmistusjärjestelmä, ja noudattamaan tilastoinnissa vähimmäisstandardeja. Noudatettavien standardien tulisi vahvistaa kansallisten tilastolaitosten riippumattomuutta, koskemattomuutta ja vastuullisuutta ja parantaa osaltaan luottamusta

julkisen talouden tilastojen laatuun (ks. luvun 1 tilastoliite).

Tässä lähentymisraportissa on kaksi lukua. Luvussa 1 käsitellään keskeisiä näkökohtia taloudellisen lähentymisen arvioinnissa sekä tärkeimpiä arviointituloksia. Luvussa 2 tarkastellaan, onko Liettuan ja Slovenian kansallinen lainsäädäntö, keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopusoinnussa perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön kanssa.

MAITTAISET YHTEENVEDOT

LIETTUA

Liettuan 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 2,7 % eli hieman perustamissopimuksen mukaista viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Liettuan YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kuitenkin kasvavan lähikuukausina asteittain.

Kun Liettuan kuluttajahintainflaatiota tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, sen voidaan todeta olleen suurimmaksi osaksi suhteellisen hidasta viimeisten viiden vuoden kuluessa. Rahoitoliikassa tähdättiin hintavakauden saavuttamiseen etenkin soveltamalla valuuttakatejärjestelmää, jolla inflaatio-odotukset pystyttiin ankkuroimaan. Inflaatio saatiin pysymään hitaana huolimatta siitä, että BKT:n määrä kasvoi suhteellisen voimakkaasti. Hidas inflaatio johtui kuitenkin suurelta osin myös Liettuan valuuttakurssipolitiikasta ja siihen liittyneestä nimellisen efektiivisen valuuttakurssin kehityksestä. Alun perin Liettuan liti oli kiinnitetty valuuttakatejärjestelmässä Yhdysvaltain dollariin, ja dollarin huomattava vahvistuminen hillitsi tuontihintojen kehitystä. Vuonna 2002 liti kiinnitettiin uudelleen euroon, minkä jälkeen tuontihintojen kehitystä hillitsi se, että euro vahvistui huomattavasti suhteessa muihin valuuttoihin vuoteen 2004 saakka. Deflaatio vuodesta 2002 vuoden 2004 alkupuoliskolle johtui pitkälti ulkoisista tekijöistä ja kilpailun lisääntymisestä eräillä kotimaan markkinoilla. BKT:n määrän kasvu on ollut suhteellisen nopeaa vuodesta 2001. Tärkeimpänä syynä on ollut kotimainen kysyntä, joka on osaltaan vähentänyt työttömyyttä. Työntekijää kohden laskettujen työvoimakustannusten kasvu on kiihtynyt tuntuvasti viime vuosina. Vaikka työn tuottavuuden voimakas kasvu hillitsi yksikkötyökustannusten kasvua vuoteen 2004 saakka, yksikkötyökustannusten kasvu nopeutui 3,8 prosenttiin vuonna 2005. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli 2,7 % vuonna 2005. Vuotuinen YKHI-inflaatio nopeutui 3,5 prosenttiin tammikuussa 2006 ja hidastui sitten 3,1 prosenttiin maaliskuussa.

Liettuassa on lähivuosina useita inflaation kiihtymisen riskejä. Ensinnäkin kotitalouksien kaasun hinta oli vuonna 2005 edelleen vain noin 50 % kaasun hinnasta euroalueella keskimäärin ja polttoaineiden, tupakan ja alkoholin valmisteverojen yhdenmukaistaminen EU:n verotason kanssa on vielä kesken. Tupakkatuotteiden valmisteveron yhdenmukaistaminen nopeuttaa inflaatiota kumulatiivisesti 2 prosenttiyksikköä ennen vuotta 2010. Toiseksi tuotanto kasvaa erittäin vahvasti luotonannon voimakkaan kasvun ja matalan korkotason vaikutuksesta ja työmarkkinoille syntyy pullonkauloja, mihin liittyy riski, että yksikkötyökustannukset ja kotimaiset hinnat yleisemminkin nousevat. Odottavissa olevien energian hinnan sekä välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korotusten ennakoidaan aiheuttavan ainoastaan yksittäisiä, kertaluonteisia hintasokeja, mutta kasvun ollessa erittäin vahvaa ja työmarkkinatilanteen kiristyessä on olemassa kerrannaisvaikutusten riski ja siten myös riski, että inflaatio kiihtyy aiempaa merkittävämmiin ja mahdollisesti myös pitkäaikaisiin. Lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Vuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Liettuassa 0,5 % eli selvästi alle viitearvon. Liettualla ei ole liiallista alijäämää. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän kasvavan hieman eli 0,6 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 18,7 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoidaan kasvavan 18,9 prosenttiin ja pysyvän siten huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon. Lähentymisohjelmassa keskipitkän aikavälin alijäämätavoitteeksi on asetettu 1 % suhteessa BKT:hen. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuosina 2004 ja 2005 alijäämäsuhte ei ylittänyt julkisten investointimenojen suhdetta BKT:hen.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien menojen odotetaan kasvavan Liettuassa nettomääräisesti

vähän eli 1,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2050 mennessä. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Liettuan liti on osallistunut ERM II:een noin 22 kuukautta eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkastelujaksoa. Tarkastelujakson alussa ennen liittymistään ERM II:een liti pysyi vakaasti myöhemmässä eurokeskuskurssissaan. Liettua osallistuu ERM II:een niin, että sen valuuttakatejärjestelmä toimii yksipuolisena sitoumuksena eikä EKP:lle aiheudu siitä lisävelvoitteita. Liettuan liti on pysynyt eurokeskuskurssissaan ERM II:een liittymisestä asti. Liettua ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuuttansa eurokeskuskurssia. Valuuttakatejärjestelmän vuoksi Liettuan keskuspankin oli toimittava aktiivisesti valuuttamarkkinoilla, mutta sen valuuttakaupat Liettuan liikepankkien kanssa olivat nettomääräisesti volyymitaan pieniä. Reaaliset valuuttakurssit – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – ovat olleet jonkin verran pitkän aikavälin keskiarvoja vahvempia. Kurssikehitystä on kuitenkin tulkittava varoen, sillä Liettua oli tarkastelujakson aikana siirtymässä markkinatalouteen, mikä vaikeutti reaalisien valuuttakurssin pitkän aikavälin kehityksen arviointia. Yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä oli vuonna 2005 kuitenkin 5,6 % suhteessa BKT:hen eli suhteellisen suuri. Ulkomaisiin suoriin sijoituksiin liittyvä pääoman nettotuonti on ollut suuruudeltaan hieman alle puolet alijäämästä.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 3,7 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan viitearvon. Ne lähenivät edelleen keskimääräisiä joukkolainojen tuottoja euroalueella, mikä oli seurausta valuuttakatejärjestelmän uskottavuudesta ja markkinoiden luottamuksesta Liettuan julkisen talouden kehitykseen ja talouskasvuun.

Kestävän lähentymisen korkean tason takaamiseksi Liettuan on tärkeää kiristää finanssipoli-

tiikkaansa riittävästi ja auttaa siten pienentämään riskiä, että kysynnästä aiheutuvat inflaatiopaineet kasvaisivat. Kireä finanssipolitiikka tukee myös julkisen talouden vakauttamista. Lisäksi on seurattava tarkasti luotonannon nykyistä voimakasta kasvua ja suurta vaihtotaseen alijäämää, sillä ne saattavat olla merkinä talouden epätasapainosta. On myös tärkeää tehostaa entisestään kilpailua hyödykemarkkinoilla, jatkaa säänneltyjen toimialojen vapauttamista, harjoittaa asianmukaista palkkapolitiikkaa, jossa otetaan huomioon työn tuottavuuden kasvu ja kehitys kilpailijamaissa, sekä parantaa entisestään työmarkkinoiden toimintaa. Tällaisten toimien avulla ylläpidetään hintavakautta edistäviä olosuhteita ja tuetaan kilpailukykyä ja työllisyyttä.

Liettuan perustuslakia ja lakia Liettuan keskuspankista muutettiin viimeksi 25.4.2006, jolloin myös muita lakeja (rahan liikkeeseen laskemisesta annettu laki, rahayksiköiden nimien ja määrien muuttamisesta annettu laki, rahalaki ja litin luotettavuudesta annettu laki) kumottiin. Näiden hiljattain tehtyjen muutosten jälkeen Liettuan perustuslaki ja laki Liettuan keskuspankista ovat sopusoinnussa talous- ja rahoituksen kolmatta vaihetta koskevien perustamissopimuksen ja EKP:n perussäännön määräysten kanssa.

SLOVENIA

Slovenian 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 2,3 % eli hintavakautta koskevana kriteerinä olevaa perustamissopimuksen mukaista viitearvoa hitaampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Slovenian YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan pysyvän lähikuukausina vaakaana.

Kun Slovenian inflaatiota tarkastellaan pitämällä aikavälillä, sen voidaan todeta olleen hidasta vasta suhteellisen lyhyen ajan. Slovenian kuluttajahintainflaatio hidastui merkittävästi vuosina 1995–2005. Inflaatiokehitykseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut, eten-

kin vuonna 2001 käyttöön otettu uusi rahapolitiikka, jonka ensisijainen tavoite on hintavakaus, sekä liittyminen ERM II:een kesäkuussa 2004. ERM II:een liittymisen jälkeen Slovenian keskuspankki on käyttänyt valuuttaswapjärjestelmäänsä pitääkseen tolarin eurokurssin vakaina, ja samalla kotimaiset korot on pidetty euroalueen korkoja korkeampina. Tämän politiikan seurauksena Slovenian ja euroalueen lyhyiden korkojen välillä on ollut suuri ero, mikä on edistänyt inflaation hidastumista. Suurimman osan tarkastelujaksosta BKT:n määrän kasvu oli melko vahvaa ja työmarkkinatilanne melko vakaa, mikä tulisi ottaa huomioon inflaatiokehitystä tarkasteltaessa. Työntekijää kohden lasketut työvoimakustannukset ovat kasvaneet suhteellisen nopeasti, joskin niiden kasvuvauhti on hidastunut vuoden 2000 jälkeen, ja yksikkötyökustannusten kasvuvauhti on hidastunut asteittain vuodesta 2001. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli 2,5 % vuonna 2005. Vuotuinen YKHI-inflaatio oli vuoden 2006 tammikuussa 2,6 % ja hidastui sitten 2,0 prosenttiin maaliskuussa.

Muutamien tekijöiden voidaan ennakoida aiheuttavan hintojen nousupaineita Sloveniassa. Tupakan valmistevero yhdenmukaistetaan odotetavasti kolmessa vaiheessa vuoteen 2008 mennessä, ja sen kokonaisvaikutus YKHI-inflaatioon on enintään 0,5 prosenttiyksikköä. Lisäksi talousarviossa kaavailtu mahdollinen arvonlisäveron korotus 1.1.2007 saattaa nopeuttaa inflaatiota noin 0,7 prosenttiyksikköä vuonna 2007. Inflaation kiihtymisen riskejä on useita. Ensinnäkin suhteellisen voimakkaaseen kotimaiseen kysyntään liittyy riskejä varsinkin luotonannon kasvun kiihtyessä ja korkojen lähentyessä entisestään. Toiseksi riskejä liittyy hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korotuksiin ja kilpailun lisääntymisen inflaatiota hillinneiden vaikutusten väistymiseen. Riskejä liittyy myös palkkojen nousuun ja energian hinnan viimeaikaisten korotusten mahdollisiin kerrannaisvaikutuksiin. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Vuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Sloveniassa 1,8 % eli selvästi alle viitearvon. Slovenialla ei ole liiallista alijäämää. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän kasvavan hieman eli 1,9 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 29,1 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoidaan kasvavan 29,9 prosenttiin ja pysyvän siten huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon. Lähentymisohjelmassa esitettyjen rahoitusasemaa koskevien arvioiden perusteella vakauttamista on jatkettava, jotta Slovenia voi saavuttaa keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 1 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuosina 2004 ja 2005 alijäämasuhde ei ylittänyt julkisten investointimenojen suhdetta BKT:hen.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien menojen odotetaan kasvavan Sloveniassa huomattavasti eli 9,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2050 mennessä. Tähän rasitukseen on varauduttava hyvissä ajoin. Siitä selviytymistä voitaisiin helpottaa luomalla julkiseen talouteen riittävästi liikkumavaraa ennen väestötilanteen enakoitua heikkenemistä.

Slovenian tolar on osallistunut ERM II:een noin 22 kuukautta eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkastelujakohtaa. Tarkastelujakson alussa ennen liittymistään ERM II:een tolar heikkeni asteittain euroon nähden. Slovenian tolar liittyi ERM II:een eurokeskuskurssilla 239,64 eli senhetkiselä markkinakurssillaan. ERM II:een liittymisen yhteydessä luovuttiin vähitellen valuuttakurssipolitiikasta, joka mahdollisti tolarin eurokurssin heikkenemisen. ERM II:ssa Slovenia ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuuttansa eurokeskuskurssia vaan on pystynyt pitämään tolarin lähellä keskuskurssiaan ja kotimaiset lyhyet korot euroalueen lyhyitä korkoja korkeampina. Slovenian keskuspankki pystyi pitämään valuuttansa arvon heilahtelun hyvin vähäisenä valuuttaswapjärjestelmänsä avulla.

Jotta swapsopimusten kanta ei kasvaisi liikaa, tehtiin ajoittain suoria ulkomaanvaluutan ostoja. Kaiken kaikkiaan tehtiin nettomääräisesti merkittäviä ulkomaanvaluutan ostoja mahdollisten valuuttakurssin nousupaineiden vähentämiseksi. Tolarin reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli huhtikuussa 2006 lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja euron käyttöönoton jälkeen. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Slovenian yhteenlaskettu vaihto- ja pääomatase on viimeisten kymmenen vuoden aikana ollut jokseenkin tasapainoinen.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 3,8 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan viitearvon. Slovenian pitkät korot lähenivät tasaisesti keskimääräisiä joukkolainojen tuottoja euroalueella, mikä oli seurausta erityisesti luottamuksesta Slovenian keskuspankin raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan sekä Slovenian julkisen talouden kehitykseen ja talouskasvuun.

Kestävän lähentymisen korkean tason takaamiseksi Slovenian on tärkeää omaksua terve julkisen talouden vakauttamisura – mikä myös vähentäisi mahdollisia kysyntäpaineita taloudessa – ja maltillinen palkkapolitiikka, jossa otetaan huomioon työn tuottavuuden kasvu ja kehitys kilpailijamaissa. On myös ehdottoman tärkeää jatkaa rakenteellisia uudistuksia. Hintavakautta edistävien olosuhteiden luomisessa auttavat erityisesti indeksisidonnaisuuden poistaminen ja työmarkkinoiden joustavuuden lisääminen sekä talouden vapauttamisen jatkaminen, joka tehostaa kilpailua hyödykemarkkinoilla.

Lakiin Slovenian keskuspankista hiljattain tehtyjen muutosten jälkeen Slovenian keskuspankin perussääntö on sopusoinnussa talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta koskevien perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten kanssa.

LUKU I

**TALOUDELLISEN
LÄHENTYMISEN
ARVIOINTI**

I ARVIOINTIMENETELMÄ

Arvioidessaan kahden jäsenvaltion, Liettuan ja Slovenian, pyynnöstä niiden taloudellisen lähentymisen tilaa EKP käyttää samaa arviointimenetelmää, jota se vuorollaan soveltaa kunkin maan lähentymisen arvioinnissa. Menetelmä perustuu ensiksikin perustamissopimuksen säännöksiin ja EKP:n tapaan soveltaa niitä. Säännökset koskevat hintojen, julkisen talouden rahoitusaseman ja velkasuhteen, valuuttakurssien ja pitkien korkojen kehitystä sekä muita tekijöitä. Menetelmän perustana ovat myös monet mennyttä ja tulevaa kehitystä kuvaavat talouden indikaattorit, joiden katsotaan olevan käyttökelpoisia lähentymisen kestävyyden tarkemmassa arvioinnissa. Kehikoissa 1–4 viitataan lyhyesti perustamissopimuksen määräyksiin. Lisäksi niissä selostetaan EKP:n kuhunkin määräykseen soveltamien arviointimenetelmien yksityiskohtia.

Tämä raportti pohjautuu EMIn ja EKP:n edellisten raporttien periaatteisiin jatkuvuuden ja tasavertaisen kohtelun varmistamiseksi. EKP:llä on muutamia johtavia periaatteita lähentymiskriteereiden soveltamisessa. Ensinnäkin yksittäisiä kriteereitä tulkitaan ja sovelletaan tiukasti. Tämä periaate perustuu siihen, että kriteerien ensisijainen tarkoitus on varmistaa vain sellaisten jäsenmaiden kuuluminen euroalueeseen, joiden taloudelliset olot edistävät hintavakautta ja euroalueen yhtenäisyyttä. Toiseksi lähentymiskriteerit muodostavat yhteisen ja eheän kokonaisuuden, ja ne on täytettävä kaikilta osiltaan. Perustamissopimus pitää kriteereitä yhdenvertaisina eikä aseta niitä tärkeysjärjestykseen. Kolmanneksi lähentymiskriteerit on täytettävä arviointihetken tietojen perusteella. Neljänneksi lähentymiskriteerien soveltamisessa tulee noudattaa johdon-

mukaisuutta, avoimuutta ja selkeyttä. Lisäksi tässäkin on syytä painottaa, että lähentymiskriteerien noudattaminen on olennaisen tärkeää myös pysyvästi, ei pelkästään tietynä ajankohtana. Tämän mukaisesti maaraporteissa käsitellään seikkaperäisesti lähentymisen kestävyyttä.

Näin ollen kyseisten maiden talouskehitystä tarkastellaan takautuvasti, periaatteessa kymmenen edellisen vuoden ajalta. Näin voidaan paremmin päätellä, missä määrin nykyinen kehitys johtuu aidosta rakenteellisista muutoksista, ja tämän perusteella puolestaan voidaan luotettavammin arvioida taloudellisen lähentymisen kestävyyttä. Samalla on otettava huomioon, että useimpien uusien jäsenvaltioiden takautuviin tietoihin voi vaikuttaa vahvasti se siirtymäprosessi, joka näissä maissa on ollut meneillään. Toiseksi arvioidaan tulevaa kehitystä niin laajasti kuin tarpeen. Tässä yhteydessä korostetaan, että suotuisan taloudellisen kehityksen kestävyys riippuu olennaisesti siitä, reagoiko talouspolitiikka oikealla ja kestäväällä tavalla nykyisiin ja tuleviin haasteisiin. Ennen kaikkea korostetaan, että taloudellisen lähentymisen kestävyys riippuu hyvien lähtöasemien saamisesta ja siitä, millaista politiikkaa euron käyttöönoton jälkeen harjoitetaan.

Arviointimenetelmää sovelletaan erikseen kumpaankin jäsenvaltioon. Maaraportteja, joissa käsitellään kunkin jäsenvaltion kehitystä, tulee perustamissopimuksen artiklan 121 mukaisesti tarkastella erikseen.

Hintakehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP on soveltanut niitä, kuvataan kehikossa 1.

Kehikko 1.

HINTAKEHITYS**1 Perustamissopimuksen määräykset**

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 ensimmäisessä luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”hintatason korkeatasoisen vakauden toteutuminen; tämä on ilmeistä, jos rahanarvon alenemisaste on lähellä korkeintaan kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaa astetta”.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitetun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 1 määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetulla hintatason vakauden arviointiperusteella tarkoitetaan, että jäsenvaltio on saavuttanut kestävän hintatason vakauden ja tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todetun keskimääräisen rahanarvon alenemisasteen, joka ylittää enintään 1,5 prosentilla enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavan asteen. Rahanarvon aleneminen lasketaan kuluttajahintaindeksin avulla yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.”

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Tässä raportissa EKP soveltaa näitä perustamissopimuksen määräyksiä seuraavalla tavalla:

- Ensiksikin kun kyseessä on ”tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todettu keskimääräinen rahanarvon alenemisaste”, inflaatiovauhti on laskettu yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) viimeisen saatavissa olevan 12 kuukauden keskiarvon muutoksena edellisten 12 kuukauden keskiarvosta. Näin ollen inflaatiovauhtia on tässä raportissa tarkasteltu huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006.
- Toiseksi käsitettä ”enintään kolme hintatason vakaudessa parhaiten suoriutunutta jäsenvaltiota”, jota on käytetty viitearvon määritelmässä, on sovellettu käyttämällä kolmen vähimmäisimmän inflaation maan inflaatiovauhdin painottamatonta aritmeettista keskiarvoa. Nämä kolme EU-maata ovat Ruotsi (0,9 %), Suomi (1,0 %) ja Puola (1,5 %), joten keskimääräiseksi inflaatiovauhdiksi saadaan 1,1 %. Lisäämällä tähän 1½ prosenttiyksikköä viitearvoksi tulee 2,6 %.

Inflaatiota on mitattu käyttämällä yhdenmukaistettuja kuluttajahintaindeksejä (YKHI), jotka on kehitetty, jotta hintavakautta koskevaa lähentymistä voitaisiin arvioida yhtäläisin perustein (ks. tilastotietoja koskevan luvun 1 liite). Euroalueen keskimääräinen inflaatiovauhti on esitetty tämän raportin tilasto-osassa.

Hintakehityksen kestävyuden yksityiskohtaisemmaksi arvioimiseksi verrataan huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 ulottuvan vuoden pituisen tarkastelujakson keskimääräistä YKHI-inflaatiota kymmenen edellisen vuoden hintakehitykseen jäsenvaltioissa. Tässä yhteydessä tarkastellaan rahapolitiikan linjausta ja erityisesti sitä, onko hintavakauden saavuttaminen ja ylläpitäminen ollut rahapolitiikasta vastaavien viranomaisten pääasiallisena tavoitteena, sekä arvioidaan, millainen on ollut muiden talouspolitiikan osa-alueiden vaikutus sekä kokonaistaloudellisen ympäristön vaikutus tämän tavoitteen saavuttamiseen. Hintakehitystä arvioidaan kysynnän ja tarjonnan kannalta tarkastellen mm. yksikkötyökustannuksiin ja tuontihintoihin vaikuttavia tekijöitä. Lopuksi vertaillaan hintojen kehitystä muilla hintaindeksillä laskettuna (mm. ilman jalostamattomien elintar-

vikkeiden ja energian hintoja laskettu yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, kansallinen kuluttajahintaindeksi, ilman välillisten verojen muutoksia laskettu kuluttajahintaindeksi, yksityisen kulutuksen deflaattori, BKT:n deflaattori ja tuottajahinnat). Ennakoivasti arvioidaan lähitulevaisuuden inflaationäkymiä ja esitetään keskeisten kansainvälisten järjestöjen ja markkinaosapuolten inflaatioennusteita. Lisäksi tarkastellaan sellaisia rakenteellisia näkökohtia, joilla on merkitystä hintavakauden kannalta otollisten olosuhteiden ylläpitämisessä euron käyttöönnoton jälkeen.

Julkisen talouden kehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä sekä niihin liittyviä EKP:n soveltamis- ja menettelytapoja kuvataan kehikossa 2.

Kehikko 2.

JULKISEN TALOUDEN KEHITYS

1 Perustamissopimuksen määräykset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 toisessa luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”kestävä julkisen talouden tilanne; tämä on ilmeistä, jos valtion julkisyhteisöjen talousarvioiden osalta on tilanne, jossa ei ole 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää”.

Perustamissopimuksen artiklassa 121 tarkoitetun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklan 2 mukaan tämä arviointiperuste ”merkitsee, ettei jäsenvaltiota tarkasteluajankohtana koske tämän sopimuksen 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu neuvoston päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta kyseisessä jäsenvaltiossa”.

Perustamissopimuksen artiklassa 104 määrätään liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä. Euroopan komission tulee artiklan 104 kohtien 2 ja 3 mukaan laatia kertomus, jos jäsenvaltio ei täytä julkisen talouden kurinalaisuutta koskevia vaatimuksia, erityisesti jos

- a) julkisen talouden ennakoitun tai toteutuneen alijäämän suhde BKT:hen ylittää viitearvon (joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 3 % BKT:stä), paitsi
  - jos tämä suhde on pienentynyt olennaisesti tai jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, tai vaihtoehtoisesti,

– jos viitearvon ylittyminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja suhde pysyy lähellä viitearvoa;

- b) julkisen velan suhde BKT:hen ylittää viitearvon (joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 60 % BKT:stä), paitsi jos suhde pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Euroopan komission kertomuksessa tulee ottaa huomioon myös se, onko julkisen talouden alijäämä suurempi kuin julkiset investointimenot, sekä kaikki muut tärkeät tekijät mukaan lukien jäsenvaltion keskipitkän aikavälin taloudellinen tilanne ja julkisen talouden rahoitusasema. Komissio voi laatia kertomuksen silloinkin, kun arviointiperusteet täyttyvät, mikäli se katsoo, että jäsenvaltiolla on riski liiallisen alijäämän syntymisestä. Talous- ja rahoituskomitea antaa lausunnon Euroopan komission kertomuksesta. Lopuksi artiklan 104 kohdan 6 mukaan EU:n neuvosto päättää määränemmistöllä komission suosituksen perusteella ja arvioituaan kokonaistilanteen sekä ottaen huomioon kyseisen jäsenvaltion mahdollisesti esittämät huomautukset, onko jäsenvaltiolla liiallista alijäämää.

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Lähentymisen arvioimiseksi EKP ilmaisee mielipiteensä julkisen talouden kehityksestä. Julkisen talouden kestävyys arvioimiseksi EKP tutkii tärkeimpiä julkisen talouden indikaattoreita vuodesta 1996 vuoteen 2005, pohtii julkisen talouden näkymiä ja haasteita sekä tarkastelee alijäämän ja julkisen talouden velan kehityksen välistä yhteyttä.

EKP:llä ei – toisin kuin komissiolla – ole virallista asemaa perustamissopimuksen artiklan 104 mukaisessa liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä. EKP:n raportissa ainoastaan kerrotaan, onko maa liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn kohteena.

Kun kyseessä on perustamissopimuksen määräys, jossa edellytetään, että velkasuhde, joka ylittää 60 % BKT:stä, ”pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa”, EKP tarkastelee velkasuhteen aikaisempia ja nykyisiä kehityssuuntia.

Julkisen talouden kehityksen arviointi perustuu kansantalouden tilinpidon perusteella kerättyihin tietoihin, jotka noudattavat Euroopan kansantalouden tilinpitäjärjestelmää vuodelta 1995 (ks. tilastotietoja koskevan luvun 1 liite). Useimmat tässä raportissa esitetyt luvut on saatu Euroopan komissiolta huhtikuussa 2006, ja niihin sisältyvät julkisen talouden rahoitusasemaa koskevat tiedot vuodesta 1996 vuoteen 2005 sekä komission ennusteet vuodeksi 2006.

Julkisen talouden kestävyttä arvioitaessa tarkasteluvuoden 2005 lukuja verrataan jäsenvaltioiden kehitykseen edellisten 10 vuoden aikana. Aluksi arvioidaan, miten BKT:hen suhteutettu julkisen talouden velka on kehittynyt, ja tutkitaan tähän kehitykseen vaikuttaneita tekijöitä eli nimellisen BKT:n kasvuvauhdin ja korkojen välistä eroa, perusjäämää sekä alijäämä-velkakoikaisuun. Tämä näkökulma voi

tuoda lisävalaistusta siihen, miten merkittävästi kokonaistaloudellinen ympäristö, erityisesti BKT:n kasvun ja korkojen yhteisvaikutus, on vaikuttanut velkadynamiikkaan. Näin voidaan saada tietoa myös siitä, mikä osuus on ollut julkisen talouden vakauttamistoimenpiteillä perusjäämän kehityksen perusteella arvioituna tai alijäämä-velkakoikaisuun sisältyvillä erityistekijöillä. Lisäksi tarkastellaan julkisen velan

rakennetta tutkien erityisesti lyhytaikaisen ja valuuttamääräisen velan osuuksia sekä niiden kehitystä. Vertaamalla näitä osuuksia velkasuhteen nykyiseen kokoon tuodaan esiin, miten herkkä julkisen talouden rahoitusasema on valuuttakurssien ja korkojen muutoksille.

Tämän jälkeen tutkitaan, miten BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä on kehittynyt. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että monet eri tekijät vaikuttavat vuotuisen alijäämäsuhteeseen. Tällaiset tekijät jaotellaan usein edelleen ”suhdannetekijöihin”, jotka kuvaavat suhdannevaihtelujen vaikutuksia alijäämään, sekä ”ei-suhdannetekijöihin”, joiden katsotaan usein kuvaavan finanssipolitiikan rakenteellisten ja pysyvien muutosten vaikutuksia. Ei-suhdannetekijöiden, siten kuin ne on tässä raportissa esitetty, ei kuitenkaan voida välttämättä katsoa edustavan yksinomaan rakenteellisia muutoksia julkisen talouden rahoitusasemassa, koska niihin sisältyy toimenpiteitä ja muita tekijöitä, joilla on vain väliaikaisia vaikutuksia

budjettitasapainoon. Myös julkisen talouden menojen ja tulojen aikaisempia kehityssuuntia tarkastellaan lähemmin ja vakauttamistoimien kohdealueita hahmotellaan yleisellä tasolla.

Kun tarkastellaan tulevaa kehitystä, arvioidaan vuoden 2006 kansallisia budjettisuunnitelmia ja Euroopan komission viimeaikaisia ennusteita ja otetaan huomioon lähentymisohjelmassa esitetyt finanssipolitiikan keskipitkän aikavälin strategiat. Arvioinnin kohteena on myös vakaus- ja kasvusopimuksessa edellytettyä keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamista koskeva ennuste. Lisäksi korostetaan pitkän aikavälin haasteita julkisen talouden rahoitusaseman kestävyden kannalta, erityisesti niitä, jotka liittyvät ei-rahastoivien julkisten eläkejärjestelmien ongelmaan demografisen kehityksen muutosten yhteydessä sekä valtion takauksiin.

Valuuttakurssikehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP on soveltanut niitä, kuvataan kehikossa 3.

Kehikko 3.

VALUUTTAKURSSIKEHITYS

1 Perustamissopimuksen säännökset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 kolmannessa luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan.”

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitetun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 3 määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettu Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumista koskeva arviointiperuste merkitsee, että jäsenvaltio on noudattanut Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjä tavanomaisia vaihteluvälejä ilman, että sillä on ollut merkittäviä paineita, ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena. Erityisesti jäsenvaltio ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuutan kahdenvälistä keskusarvoa suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan samana aikana.”

2 Perustamissopimuksen säännösten soveltaminen

Valuuttakurssien vakauden arvioimiseksi EKP tutkii, onko maa osallistunut ERM II:een (ERMin tilalle tuli tammikuussa 1999 ERM II) ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuonna ilman merkittäviä paineita ja erityisesti siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa euroon. Jos osallistumisaika on ollut lyhyempi, valuuttakurssikehitystä on kuvattu kahden vuoden pituisena aikana kuten aiemmissakin raporteissa.

Arvioitaessa valuuttakurssien vakautta suhteessa euroon pääpaino on asetettu siihen, ovatko valuuttakurssit olleet lähellä ERM II:n keskuskurssia. Arvioinnissa otetaan myös huomioon tekijät, jotka ovat saattaneet johtaa valuuttakurssin vahvistumiseen. Tämä vastaa aiempaa lähestymistapaa. Tältä osin valuuttakurssin vaihteluvälin suuruus ERM II:ssa ei vaikuta valuuttakurssin vakautta koskevan kriteerin arviointiin.

Kysymystä ”merkittävistä paineista” on yleensä lähestytty 1) tutkimalla, kuinka paljon valuuttakurssit ovat poikenneet ERM II:n keskuskurseistaan suhteessa euroon, 2) käyttämällä indikaattoreina mm. valuuttakurssin heilahtelua ja kehitystä suhteessa euroon sekä lyhyiden korkojen eroja suhteessa euroalueeseen sekä 3) pohtimalla valuuttainterventioiden osuutta.

Kaikki toukokuusta 2004 huhtikuuhun 2006 ulottuvan tarkastelujakson kahdenväliset valuuttakurssit ovat EKP:n virallisia viitekursseja (ks. tilastotietoja koskevan luvun 1 liite).

Sekä Liettua että Slovenia ovat osallistuneet ERM II:een 28.6.2004 lähtien eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n arviointia. Kummankin maan valuutan kehitystä 29.4.2004–28.4.2006 on tarkasteltu vertaamalla sitä euron kehitykseen.

Sen lisäksi, että raportissa tarkastellaan nimellisten valuuttakurssien kehitystä suhteessa euroon, tämänhetkisten valuuttakurssien kestävyyttä käsitellään lyhyesti. Kestävyyttä tarkastellaan tutkimalla, miten reaaliset kahdenväliset

ja efektiiviset valuuttakurssit ovat kehittyneet, sekä tutkimalla maksutaseen mukaista vaihtotasetta, pääomatasetta ja rahoitustasetta samoin kuin maan ulkomaista nettovarallisuutta pitkällä aikavälillä. Markkinoiden yhdentymisen tuloksista tarkastellaan euroalueen osuutta maan koko ulkomaankaupasta.

Pitkien korkojen kehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP on soveltanut niitä, kuvataan kehikossa 4.

Kehikko 4.

PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

1 Perustamissopimuksen säännökset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 neljännessä luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”jäsenvaltion saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa”.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitettun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 4 määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan neljännessä luetelmakohdassa tarkoitettu korkokantojen lähentymisperuste tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena merkitsee, että jäsenvaltion pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso on enintään kaksi prosenttiyksikköä korkeampi verrattuna enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan tasoon. Korkokantojen taso lasketaan jäsenvaltioiden pitkän aikavälin obligatioiden ja vastaavien arvopapereiden perusteella ottaen huomioon kansallisten määrittelyjen erot.”

2 Perustamissopimuksen säännösten soveltaminen

Tässä raportissa EKP soveltaa näitä perustamissopimuksen määräyksiä seuraavalla tavalla:

- Ensiksi: Kun kysymyksessä on ”pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso” ”tarkasteluajankohtaa edeltävää vuotena”, on pitkä korko laskettu niiden viimeisten kahdentoista kuukauden aritmeettisena keskiarvona, joista on ollut saatavana YKHI-tilastot. Raportissa käytetty tarkastelujakso ulottuu huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006.
- Toiseksi: Käsitettä ”enintään kolme hintatason vakaudessa parhaiten suoriutunutta jäsenvaltiota”, jota käytetään viitearvon määrittelyssä, on sovellettu käyttämällä hintavakautta koskevan lähentymiskriteerin viitearvon laskennassa käytetyn kolmen maan pitkien korkojen painottamatonta aritmeettista keskiarvoa (ks. kehikko 1). Tämän raportin tarkastelujakson aikana näiden kolmen maan pitkät korot olivat 3,3 % (Ruotsi), 3,3 % (Suomi) ja 5,0 % (Puola); tästä seuraa, että keskikorko on 3,9 %, ja kun siihen lisätään 2 prosenttiyksikköä, saadaan viitearvoksi 5,9 %.

Korot on laskettu käyttäen saatavana olleita tietoja yhdenmukaistetuista pitkistä koroista, jotka kehitettiin lähentymisen arviointia varten (ks. tilastotietoja koskeva luvun 1 liite).

Kuten edellä mainittiin, perustamissopimuksessa viitataan selvästi siihen, että ”lähentymisen kestävyys” ilmenee pitkien korkojen tasossa. Sen vuoksi korkokehitystä huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 ulottuvana tarkastelujaksona verrataan pitkien korkojen kehitykseen edellisten kymmenen vuoden aikana (tai aikana, jolta tiedot ovat saatavilla) ja selvitetään tärkeimpiä tekijöitä, jotka vaikuttivat eroihin suhteessa euroalueen pitkiin korkoihin keskimäärin.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 edellytetään, että raportissa otetaan vielä huomioon muita merkityksellisiä tekijöitä, nimittäin ”ecun kehitys, markkinoiden yhdentymisen

tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaosoittimien kehityksen tarkastelu”. Näitä tekijöitä on käsitelty seuraavassa luvussa edellä mainittujen lähentymiskriteereiden jälkeen. Koska euro otettiin käyttöön 1.1.1999, raportissa ei enää tarkastella ecun kehitystä.

Lähentymiskriteereiden soveltamisessa käytetyt tilastotiedot on toimittanut Euroopan komissio (ks. myös tilastotietoja koskeva luvun 1 liite). Pitkiä korkoja koskevat tiedot se on toimittanut yhteistyössä EKP:n kanssa. Hintakehitystä ja pitkien korkojen kehitystä koskevat tiedot lähentymisestä ulottuvat maaliskuuhun 2006, joka on viimeinen kuukausi, jolta yhden-

mukaistetun kuluttajahintaindeksin mukaiset tiedot (YKHI-tiedot) olivat saatavissa. Valuuttakurssien tarkastelujakso päättyy tässä raportissa 28.4.2006. Tiedot julkisen talouden rahoitusasemasta ulottuvat vuoden 2005 loppuun. Huomioon otetaan myös eri lähteistä saadut ennusteet sekä näiden kahden jäsenvaltion uusimmat lähentymisohjelmat samoin kuin muut tiedot, joita pidetään merkityksellisinä lähentymisen kestävyuden ennakoivan arvioinnin kannalta.

Tämän lähentymisraportin tilastot perustuvat tietoihin, jotka ovat olleet käytettävissä 28.4.2006.

2 MAARAPORTIT

2.1 LIETTUA

2.1.1 HINTAKEHITYS

Liettuan 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 keskimäärin 2,7 % eli hieman hintavakautta koskevana kriteerinä olevaa 2,6 prosentin viitearvoa nopeampi (ks. taulukko 1). Tuoreimpien tietojen perusteella Liettuan YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kuitenkin kasvavan lähikuu-kausina asteittain.

Kun YKHI-inflaatiota tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, sen voidaan todeta hidastuneen 1990-luvun jälkipuoliskolla huomattavasti eli vuoden 1996 noin 25 prosentista noin 1,5 prosenttiin vuonna 1999. Inflaatio pysyi keskimäärin näissä alhaisissa lukemissa vuoden 2002 puoliväliin, jolloin hinnat alkoivat laskea useiden erityistekijöiden vaikutuksesta. Muun muassa televisiestintäalan hinnat laskivat huomattavien uudistusten sekä yksikkötyökustannusten ja tuontihintojen selvän alenemisen seurauksena. Hinnat alkoivat taas nousta vuoden 2004 puolivälissä, ja vuonna 2005 inflaatiovauhti oli 2,7 % (ks. kuvio 1). Inflaation hidastumiseen vuoden 1996 jälkeen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauteen, joka on kirjattu keskuspankkilakiin ensisijaiseksi tavoitteeksi. Vuonna 1994 Liettua otti käyttöön valuuttakatejärjestelmän, jossa liti kiinnitettiin ensin Yhdysvaltain dollariin ja sitten euroon vuonna 2002, ja inflaatio-odotukset pystyttiin ankkuroimaan. Hidas inflaatio 2000-luvun alussa johtui suurelta osin Liettuan valuuttakurssipolitiikasta ja siihen liittyneestä nimellisen efektiivisen valuuttakurssin kehityksestä. Yhdysvaltain dollarin huomattava vahvistuminen suhteessa useisiin muihin valuuttoihin vuosina 1999 ja 2000 pudotti tuntuvasti tuontihintoja Liettuassa. Vuonna 2002 liti kiinnitettiin uudelleen euroon, minkä jälkeen tuontihintojen kehitystä hillitsi se, että euro vahvistui huomattavasti suhteessa muihin valuuttoihin vuoteen 2004 saakka. Inflaation hidastumista ovat tukeneet myös finanssipolitiikka, kilpailua hyödy-

kemarkkinoilla lisäävät uudistukset, rahoitusmarkkinoiden asteittainen vapauttaminen ja työmarkkinauudistukset. Hintojen lasku vuodesta 2002 vuoden 2004 alkupuoliskolle johtui pitkälti ulkoisista tekijöistä ja kilpailun lisääntymisestä eräillä kotimaan markkinoilla.

Inflaatio saatiin hidastumaan 1990-luvun lopulla huolimatta siitä, että BKT:n määrä kasvoi suhteellisen voimakkaasti. Vuonna 1999 Venäjän kriisin vaikutus Liettuan vientisektoriin sai BKT:n määrän kasvuvauhdin muuttamaan negatiiviseksi, mikä hidasti inflaatiota (ks. taulukko 2). Liettuan talous toipui Venäjän kriisistä nopeasti, ja vuodesta 2001 kasvu on taas ollut suhteellisen nopeaa lähinnä kotimaisen kysynnän ansiosta. Osittain vahvan talouskasvun ja maastamuuton seurauksena työttömyyttä pystyttiin vähentämään selvästi: vuonna 2001 työttömyys oli 16,5 %, vuonna 2005 enää 8,2 %. Työntekijää kohden laskettujen työvoimakustannusten kasvu kiihtyi 8,7 prosenttiin vuonna 2005 oltuaan 3,8 % vuonna 2001. Yksikkötyökustannusten kasvuvauhti pysyi negatiivisena vuodesta 2000 vuoteen 2001 palkkakehityksen ja työn tuottavuuden kehityksen mukaisesti. Kasvuvauhti on kuitenkin ollut viime vuosina jälleen positiivinen, ja vuonna 2005 se nopeutui 3,8 prosenttiin oltuaan 1,0 % vuonna 2004. Tuontihinnat olivat tarkastelujakson aikana melko vaihtelevia ja seurasivat lähinnä valuuttakurssin ja öljyn hinnan kehitystä, mutta muutosvauhti pysyi negatiivisena vuosina 2001–2004. Tuonin deflaattori kasvoi 8,2 prosenttiin vuonna 2005 lähinnä inflaatiopaineita lisänneiden energian hinnankorotusten vuoksi. Ilman jalostamattomien elintarvikkeiden ja energian hintoja laskettu YKHI on viime vuosina kehittynyt YKHIn kokonaisindeksiä tasaisemmin ja sen nousu on ollut hitaampaa (ks. taulukko 2).

Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli 2,7 % vuonna 2005. Vuotuinen YKHI-inflaatio nopeutui 3,5 prosenttiin tammikuussa 2006 ja hidastui sitten 3,1 prosenttiin maaliskuussa (ks. taulukko 3a). Vuonna 2005 inflaatioon vaikuttivat pääasiassa energia, elintarvikkeet ja

palvelut. Palvelusektorin vaikutus kokonaisinflaatioon kasvoi vuonna 2005 edellisvuotiseen verrattuna merkittävimmin eli lähes 1 prosenttiyksikön. Liettuan keskuspankin arvion mukaan välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen muutoksilla oli kaiken kaikkiaan noin 0,8 prosenttiyksikön vaikutus inflaatioon vuonna 2005. Inflaation nopeutuminen alkuvuodesta 2006 johtui suurelta osin palvelujen ja muiden teollisuustuotteiden kuin energian hintojen noususta. Nykyistä inflaatiota tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että talous kasvaa erittäin voimakkaasti. Vuoden 2005 neljännellä neljänneksellä BKT:n määrän kasvu kiihtyi vuositasolla 8,7 prosenttiin, ja vuoden 2005 keskimääräiseksi kasvuvauhdiksi tuli 7,5 %. Tuotannon kasvu perustuu kotimaiseen kysyntään, joka on osittain seurausta matalasta korkotasosta ja luotonannon vahvasta kasvusta, ja nettoviennin negatiivinen vaikutus on asteittain poistumassa, sillä vienti kasvaa merkittävästi. Vahva kokonaiskysyntä ja maastamuutto vaikuttavat myös työmarkkinoihin: monilla kotimaisilla tuottajilla on vaikeuksia löytää etenkin koulutettua työvoimaa, eli työttömyys vähenee.

Kaasun tuontihinta nousi alkuvuodesta 2006, ja nousun asteittainen välittyminen hintoihin nopeuttaa inflaatiota kaiken kaikkiaan noin 0,4 prosenttiyksikköä vuoden aikana. Inflaation kiihtymisen riskejä on useita. Ensinnäkin kotitalouksien kaasun hinta Liettuassa vuonna 2005 oli vain noin 50 % kaasun hinnasta euroalueella keskimäärin.¹ Uusia energian hinnankorotuksia on siis odotettavissa. Toiseksi polttoaineiden, tupakan ja alkoholin valmisteverojen yhdenmukaistaminen EU:n verotason kanssa on vielä kesken. Etenkin tupakkatuotteiden valmisteveron yhdenmukaistaminen, joka on toteutettava 1.1.2010 mennessä, nopeuttaa kumulatiivisesti lähivuosien inflaatiota merkittävästi eli noin 2 prosenttiyksikköä vuodesta 2007 lähtien. Lisäksi tuotanto kasvaa tällä hetkellä erittäin vahvasti luotonannon hyvin voimakkaan kasvun ja matalan korkotason vaikutuksesta ja työmarkkinoille syntyy pullonkauloja, mihin liittyy riski, että yksikkötyökustannukset kasvavat entisestään ja kotimaiset hinnat nousevat yle-

semminkin. Odotettavissa olevien energian hinnan sekä välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korotusten ennakoidaan aiheuttavan ainoastaan kertaluonteisia hintasokkeja, mutta kasvun ollessa erittäin vahvaa ja työmarkkinatilanteen kiristyessä on olemassa kerrannaisvaikutusten riski ja siten myös riski, että inflaatio kiihtyy aiempaa merkittävämmiin ja pitkäaikaisiin. Kun kehitystä tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, voidaan todeta myös lähentymisprosessin vaikuttavan todennäköisesti lähivuosien inflaatiouauhtiin, sillä hintataso ja BKT asukasta kohti ovat Liettuassa edelleen alhaisemmat kuin euroalueella (ks. taulukko 2). Lähentymisprosessista aiheutuvan inflaatiovaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Kestävää hintavakautta edistävien olosuhteiden edellytyksenä on Liettuassa muun muassa finanssipolitiikan riittävä kiristäminen, jonka avulla voitaisiin hillitä kysynnästä johtuvia inflaatiopaineita. Samaten on vahvistettava kansallista politiikkaa, jolla pyritään tehostamaan kilpailua hyödykemarkkinoilla entisestään, sekä jatkettava säänneltyjen toimialojen vapauttamista. Myös työmarkkinoiden toimintaan tarvitaan parannuksia, sillä Liettuan työttömyysaste on pysytellyt korkeana ja työmarkkinoilla on alueellisia ja toimialakohtaisia pullonkauloja. Palkankorotuksissa tulisi ottaa huomioon työn tuottavuuden kasvu sekä kehitys kilpailijamaissa.

2.1.2 JULKINEN TALOUS

Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli 0,5 % eli selvästi alle 3 prosentin viitearvon. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden velka oli 18,7 % eli huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon (ks. taulukko 4). Edellisvuotiseen verrattuna alijäämäsuhte pieneni 1,0 prosenttiyksikköä ja velkasuhde 0,8 prosenttiyksikköä. Euroopan komissio ennustaa alijäämäsuhteen kasvavan

¹ Kaasun tuontihinta riippuu yhden ainoan suuren kaasuntuottajan kanssa tehdyistä pitkän aikavälin sopimuksista.

hieman eli 0,6 prosenttiin, ja velkasuhteen ennustetaan olevan 18,9 % vuonna 2006. Vuosina 2004 ja 2005 alijäämäsuhte oli pienempi kuin julkisten investointimenojen suhde BKT:hen. Liettualla ei ole liiallista alijäämää.

Vuosina 1996–2005 velkasuhteen kumulatiivinen kasvu oli 4,2 prosenttiyksikköä (ks. kuvio 2a ja taulukko 5). Alussa kasvu oli asteittaista, ja velkasuhde suureni vuonna 1996 todetusta 14,5 prosentista 16,8 prosenttiin vuoteen 1998 mennessä, mutta sitten kasvu kiihtyi, ja vuonna 1999 velkasuhde oli jo 23,0 %. Vuonna 2000 velkasuhde kasvoi vielä 23,6 prosenttiin, mutta sitten se pieneni asteittain ja oli 18,7 % vuonna 2005. Kuvioista 2b näkyy, miten perusalijäämät vaikuttivat julkisen velan kasvuun ennen vuotta 2000 ja etenkin vuonna 1997. Velkasuhteen pieneminen vuosina 2000–2004 johtui pääasiasa alijäämä-velkakoikaisuista, jotka aiheutuivat yksityistämistuloista ja valuuttamääräisen velan arvon noususta (ks. taulukko 6). Kehitys 1990-luvun puolivälissä ja 2000-luvun alussa voi viitata siihen, että perusalijäämien ja velan epäsuotuisan kehityksen välillä on läheinen yhteys, joka ei riipu velan lähtötasosta – Liettuassa velkaa oli alun perin suhteellisen vähän. Lyhytaikaisen velan osuus julkisesta velasta pieneni jatkuvasti vuosina 1997–2003 mutta kasvoi taas kumulatiivisesti 5,7 prosenttiyksikköä vuosina 2004 ja 2005. Lyhytaikaisen velan osuus on tuntuva, mutta velkasuhteen ollessa nykyisen suuruinen korkojen muutokset eivät juuri vaikuta julkisen talouden rahoitusasemaan. Vaikka valuuttamääräisen velan osuus julkisesta velasta on suuri, yli 95 % siitä on euromääräistä velkaa, ja Liettuan rahan arvo on valuuttakatejärjestelmässä kiinnitetty euroon. Muiden valuuttakurssien kuin litin eurokurssin muutokset eivät siis vaikuta julkisen talouden rahoitusasemaan.

Vuoden 1996 jälkeen alijäämäsuhteen kehitys oli aluksi vaihtelevaa ja sittemmin yhä myönteisempää (ks. kuvio 3a ja taulukko 7). Vuonna 1996 alijäämäsuhte oli 3,6 %, ja vuonna 1997 se oli suurimmillaan 11,4 %. Kasvu selittyy pääasiassa sillä, että takavarikoidun omaisuuden palautusten ja ruplasta litiin siirryttäessä

kärsittyjen menetysten korvausten kirjaustapaa muutettiin. Sen jälkeen alijäämäsuhte pieneni 3,0 prosenttiin vuonna 1998 ja 2,9 prosenttiin vuonna 1999 mutta kasvoi taas ja oli 3,6 % vuonna 2000. Seuraavien vuosien kuluessa se pieneni asteittain 1,2 prosenttiin vuonna 2003, kasvoi 1,5 prosenttiin vuonna 2004 ja pieneni taas 0,5 prosenttiin vuonna 2005. Kuvioista 3b näkyy, että Euroopan komission arvioiden mukaan suhdannetekijät ovat viime vuosina vaikuttaneet rahoitusaseman kehitykseen vain melko vähän. Muista tekijöistä (ei-suhdanne-tekijät) johtuvien muutosten vaikutus rahoitusasemaan on ollut jokseenkin neutraali. Saata-vissa olevien tietojen perusteella väliaikaiset toimet eivät ole vaikuttaneet alijäämään merkittävästi vuosina 2004–2005.

Kun tarkastellaan muita julkisen talouden indikaattoreita, kuvioista 4 ja taulukosta 7 näkyy, että BKT:hen suhteutetut julkisen talouden menot olivat yli 50 % vuonna 1997 mutta asetui-ivat noin 40 prosenttiin vuosina 1998–2000. Vuoden 2000 jälkeen, kun kaikki keskeiset menoerät supistuivat suhteessa BKT:hen, menosuhte pieneni ja oli 33,2 % vuonna 2003. Vuonna 2004 se oli 33,4 % ja jokseenkin vakaa, ja vuonna 2005 se oli 33,7 % eli kaiken kaikkiaan 4,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 1996. BKT:hen suhteutetut julkisen talouden tulot kasvoivat voimakkaasti vuonna 1997 ja pieneneivät sen jälkeen mutta kasvoivat taas vuonna 2005. Kaiken kaikkiaan tulosuhde pieneni 1,2 prosenttiyksikköä vuosina 1996–2005.

Liettuan finanssipolitiikan keskipitkän aikavälin strategiassa ennakoidaan BKT:hen suhteutetun alijäämän olevan 1,4 % vuonna 2006 (vuonna 2005 sen arvioidaan olleen 1,5 %) ja BKT:hen suhteutetun julkisen talouden velan 19,9 %. Strategia on esitetty joulukuussa 2005 päivätyssä lähentymisohjelmassa vuosiksi 2006–2008, ja se eroaa taulukossa 4 esitetyistä komission arvioista. BKT:hen suhteutettujen kokonaistulojen ja -menojen arvioidaan pysyvän suurin piirtein samoissa lukemissa, jotka ohjelmassa on esitetty vuodeksi 2005. Tämänhetkisten tietojen perusteella vuoden 2006

talousarviossa ei ole merkittäviä vaikutuksiltaan väliaikaisia toimia. Alijäämäsuhteen ennustetaan pienenevän 1,3 prosenttiin vuonna 2007, ja velkasuhteen ennustetaan pysyvän suurin piirtein samoissa lukemissa kuin vuonna 2006. Vakaus- ja kasvusopimuksessa määriteltyksi keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on lähentymisohjelmassa asetettu 1 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen.

Julkisen talouden velkasuhteen mahdollisesta tulevasta kehityksestä voidaan todeta, että nykyisen kehityksen perusteella julkisen talouden velka kasvaa, mutta velkasuhde pysyy lähitulevaisuudessa alle 60 prosentissa.

Taulukosta 8 näkyy, että väestön odotetaan ikääntyvän tuntuvasti. EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin² mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan kasvavan Liettuassa nettomääräisesti vähän eli 1,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2050 mennessä. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Finanssipolitiikan haasteista voidaan todeta lisäksi, että Liettuan suuren vaihtotaseen alijäämän ja luotonannon kasvun kiihtymisen vuoksi sekä inflaatiopaineiden hillitsemiseksi finanssipolitiikkaa on perusteltua kiristää niin, että kokonaiskysyntä saadaan hallintaan. Rakenneellista tekijöistä voidaan todeta, että talousarvion muuttaminen lisämenojen rahoittamiseksi herättää huolta talousarvion toteuttamisen tinkimättömyydestä.

2.1.3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

Liettuan liti on osallistunut ERM II:een 28.6.2004 alkaen eli noin 22 kuukautta kaksi-vuotisesta, toukokuusta 2004 huhtikuuhun 2006 kestäneestä tarkastelujaksosta (ks. taulukko 9a). Liettuan valuuttakatejärjestelmän tarkoituksen-

mukaisuus ja kestävyys arvioitiin huolellisesti ERM II:een liittymisen yhteydessä. Liettua osallistuu valuuttakurssimekanismiin niin, että sen valuuttakatejärjestelmä toimii yksipuolisena sitoumuksena eikä EKP:lle aiheudu siitä lisävelvoitteita. Litin eurokeskuskurssi on 3,45280 ja vaihteluväli normaali $\pm 15\%$.

Tarkastelujakson alussa ennen liittymistään ERM II:een liti pysyi vakaasti myöhemmässä eurokeskuskurssissaan. ERM II:een liittymisen jälkeen liti on pysynyt vakaana poikkeamatta eurokeskuskurssistaan, mikä kertoo Liettuan valuuttakurssipolitiikan pysymisestä ennallaan valuuttakatejärjestelmän aikana (ks. taulukko 9a ja kuvio 5). ERM II:ssa Liettua ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuuttansa eurokeskuskurssia. Valuuttakatejärjestelmä tarkoittaa, että Liettuan keskuspankin on oltava aktiivinen toimija valuuttamarkkinoilla, mutta sen valuutkaupat Liettuan liikepankkien kanssa olivat tarkastelujaksona nettomääräisesti volyymiltaan pieniä. Liettuan lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero kutistui tarkastelujakson aikana. Heinäkuussa 2004 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona se oli 0,6 % ja huhtikuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona enää mitättömän pieni (ks. taulukko 9b).

Kun kehitystä tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, litin reaalin valuuttakurssi – etenkin efektiivinen kurssi – oli huhtikuussa 2006 hie-man korkeampi kuin pitkän aikavälin keskiarvo tammikuun 1996 jälkeen mutta lähellä keskiarvoaan euron käyttöönoton jälkeen (ks. taulukko 10). Kurssikehitystä on kuitenkin tulkittava varoen, sillä Liettua oli tarkastelujakson aikana siirtymässä markkinatalouteen, mikä vaikeutti reaalin valuuttakurssin pitkän aikavälin kehityksen arviointia. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Liettualla on maksutaseessa ollut pitkään suuri yhteenlaske-tun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Vuonna 1998 alijäämä oli 11,7 % suhteessa BKT:hen,

2 ”The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long-term care, education and unemployment transfers (2004–2050)”. Talouspoliittinen komitea ja Euroopan komissio (2006).

vuonna 2002 se oli pienentynyt 4,7 prosenttiin ja vuonna 2005 se oli jälleen hitaasti kasvanut 5,6 prosenttiin (ks. taulukko 11). Yhtäältä näin suuri alijäämä voisi olla merkki hintakilpailukykyyn liittyvistä vaikeuksista, mutta toisaalta Liettuan kaltaisessa taloudessa se voi heijastaa lähentymisprosessin vaikutusta. Kymmenenä viime vuotena ulkomaisiin suoriin sijoituksiin liittyvä pääoman nettotuonti on ollut suuruudeltaan hieman alle puolet yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämästä. Vuonna 2005 arvopaperisijoituksista aiheutui pääoman nettovientiä. Tätä oli edeltänyt pitkä pääoman nettotuonnin ajanjakso. Viime vuosina alijäämää on rahoitettu muihin investointeihin liittyvällä pääoman nettotuonnilla eli lähinnä pankkilainoilla, joten Liettuan bruttomääräinen ulkomainen velkaantuminen on kasvanut. Ulkomainen nettovarallisuus on ollut negatiivinen, kasvanut vuosina 1996–1999 ja vakaantunut sittemmin noin 35 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Liettua on pieni ja avoin talous, jonka tavaroiden ja palvelujen viennin suhde BKT:hen on tuoreimpien tietojen mukaan 58,3 % ja tuonnin 65,3 %. Vuonna 2005 tavaraviennin kokonaismäärästä 28,5 % suuntautui euroalueelle ja 65,3 % EU:n alueelle. Saman vuoden kokonaistuonnista euroalueen osuus oli 32,3 % ja EU:n 59,0 %.

2.1.4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

Liettuan pitkät korot olivat tarkastelujaksone huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 keskimäärin 3,7 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 5,9 prosentin viitearvon (ks. taulukko 12).

Pitkät korot ovat laskeneet vuodesta 2001 alkaen (ks. kuvio 6a).³ Korot laskivat erityisen voimakkaasti alkuvuoteen 2002 asti, minkä jälkeen lasku hidastui jonkin verran. Myös Liettuan ja euroalueen pitkien korkojen välinen ero pieneni suhteellisen nopeasti ja pysyi pienenä senkin jälkeen, kun valuuttakatejärjestelmän katevaluutaksi määriteltiin euro vuonna 2002 (ks. kuvio 6b). Maaliskuussa 2006 nämä korot

olivat samalla tasolla. Tärkeimmät tekijät pitkien korkojen eron kaventumisen taustalla olivat Liettuan suotuisa talouskehitys ja siirtymisen kohti markkinataloutta. Korkeeron kaventumisprosessi hyötyi myös siitä, että markkinoilla odotettiin Liettuan osallistuvan jo varhaisessa vaiheessa ERM II:een, ja siitä, että kesäkuun 2004 jälkeen Liettua osallistui saumattomasti järjestelmään omasta valuuttakatejärjestelmästä luopumatta. Lisäksi euron käyttöönottoa koskevat odotukset tukivat korkojen lähentymisprosessia. Kaiken kaikkiaan Liettuan ja euroalueen pitkien korkojen välisen eron kaventuminen viittaa siihen, että valuuttakatejärjestelmä on uskottava ja että markkinat luottavat Liettuan julkisen talouden kehitykseen ja talouskasvuun.

3 Liettuan pitkistä viitekorosta ei ole käytettävissä tietoja ajalta ennen vuotta 2001.

2.1.5 TAULUKOT JA KUVIOT

LIETTUA

1 HINTAKEHITYS

- Taulukko 1. YKHI-inflaatio
Kuvio 1. Hintakehitys
Taulukko 2. Inflaatioindikaattoreita ja muita talouden muuttujia
Taulukko 3. Viimeaikainen inflaatiokehitys ja inflaatioennusteita
a) YKHIn viimeaikainen kehitys
b) Inflaatioennusteita

2 JULKISEN TALOUDEN KEHITYS

- Taulukko 4. Julkisen talouden rahoitusasema
Kuvio 2. Julkisen talouden bruttovelka
a) Velkasuhde
b) Vuosimuutokset ja taustatekijät
Taulukko 5. Julkisen talouden bruttovelka – rakenteellisia piirteitä
Kuvio 3. Julkisen talouden ylijäämä (+)/alijäämä (-)
a) Alijäämäsuhte
b) Vuosimuutokset ja taustatekijät
Taulukko 6. Julkisen talouden alijäämä-velkakoikaisu
Kuvio 4. Julkisen talouden menot ja tulot
Taulukko 7. Julkisen talouden tulo- ja menorakenne
Taulukko 8. Arviot väestön ikääntymisestä aiheutuvan julkisen talouden kuormittumisen kehityksestä

3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

- Taulukko 9. a) Valuuttakurssin vakaus
b) Liettuan litin valuuttakurssipaineita kuvaavat keskeiset indikaattorit
Kuvio 5. Liettuan liti: poikkeamat ERM II -keskuskurssista
Taulukko 10. Liettuan liti: reaalisena valuuttakurssin kehitys
Taulukko 11. Ulkoinen kehitys

4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

- Taulukko 12. Pitkät korot
Kuvio 6. a) Pitkä viitekorko
b) Pitkien korkojen ja YKHIn erot Liettuan ja euroalueen välillä

I HINTAKEHITYS

Taulukko 1. YKHI-inflaatio

(vuotuinen prosenttimuutos)

	2005		2006		huhti 2005– maaliskuu 2006
	joulu	tammi	helmi	maaliskuu	
YKHI-inflaatio	3,0	3,5	3,4	3,1	2,7
Vitteenarvo ¹⁾	-	-	-	-	2,6
Euroalue ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

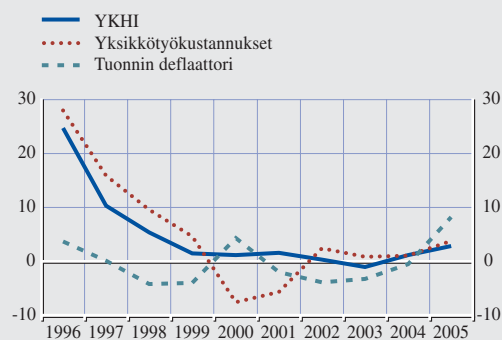
Lähde: Euroopan komissio (Eurostat).

1) Muutos ajanjaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 on saatu laskemalla Puolan, Suomen ja Ruotsin vuotuisten YKHI:n prosenttimuutosten painottamaton aritmeettinen keskiarvo ja lisäämällä siihen 1,5 prosenttiyksikköä.

2) Euroalueen tiedot on ilmoitettu vain lisätietona.

Kuvio 1. Hintakehitys

(keskimääräinen vuotuinen prosenttimuutos)

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat) ja kansalliset tiedot.

Taulukko 2. Inflaatioindikaattoreita ja muita talouden muuttujia

(vuotuinen prosenttimuutos, ellei toisin mainita)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflaatioindikaattoreita										
YKHI	24,7	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7
YKHI ilman jalostamattomien elintarvikkeiden ja energian hintoja	-	10,3	4,5	1,7	-1,1	0,1	0,6	0,7	0,7	1,3
Kuluttajahintaindeksi	24,6	8,9	5,1	0,8	1,0	1,3	0,3	-1,2	1,2	2,7
Kuluttajahintaindeksi ilman välillisten verojen muutoksia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yksityisen kulutuksen deflaattori	18,2	9,5	5,4	-0,4	-1,5	2,4	-0,1	-2,7	1,1	3,3
BKT:n deflaattori	20,6	14,0	5,0	-0,6	1,8	-0,5	0,2	-1,1	2,8	5,9
Tuottajahinnat ¹⁾	-	-	-0,5	1,0	10,2	-0,6	-0,7	-0,7	2,4	5,9
Muita talouden muuttujia										
BKT:n määrän kasvu	4,7	7,0	7,3	-1,7	3,9	6,4	6,8	10,5	7,0	7,5
BKT asukaasta kohti ostovoimapariteettikurssilla laskettuna (euroalue = 100)	31,8	33,5	35,3	34,1	35,1	36,9	38,9	42,2	44,8	,
Suhteellinen hintataso (euroalue = 100)	33,7	41,4	43,9	45,4	51,7	52,8	54,0	53,4	53,2	,
Tuotantokuilu ²⁾	-6,3	-3,0	0,0	-5,2	-4,9	-2,5	-1,6	2,1	2,1	2,2
Työttömyysaste (%) ³⁾	-	14,1	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,2
Yksikkötyökustannukset, koko kansantalous	28,0	15,9	6,8	1,9	-6,5	-5,7	2,4	0,8	1,0	3,8
Työntekijää kohden lasketut työvoimakustannukset, koko kansantalous	32,7	23,3	15,5	2,5	1,3	3,8	5,1	8,9	8,2	8,7
Työn tuottavuus, koko kansantalous	3,7	6,4	8,1	0,5	8,3	10,1	2,7	8,0	7,1	4,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonnin deflaattori	3,7	0,1	-4,2	-4,0	4,3	-2,0	-3,9	-3,3	-0,5	8,2
Nimellinen efektiivinen valuuttakurssi ⁴⁾	3,2	11,3	3,3	2,9	10,8	3,2	4,6	4,9	1,5	-0,8
Rahan määrä (M3) ⁵⁾	-3,6	35,7	13,6	7,2	16,1	21,9	17,0	20,1	27,5	30,6
Pankkien luotonanto ⁵⁾	-10,1	9,5	21,4	9,7	-3,2	24,8	29,4	56,2	40,6	63,5
Osakkeiden hinnat (OMX-indeksi/Vilna) ⁵⁾	-	-	-	-	-	-18,5	12,2	105,8	68,2	52,9
Asuntojen hinnat	-	-	-	-	-9,6	23,6	9,8	17,8	9,6	50,2

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat), kansalliset tiedot (kuluttajahintaindeksi, asuntojen hinnat) ja Euroopan komissio (tuotantokuilu).

1) Teollisuuden (ilman rakentamista) kotimaan myynnit.

2) Prosentteina potentiaalisesta BKT:stä. Positiivinen luku tarkoittaa, että toteutunut BKT oli potentiaalista suurempi.

3) Määritelty ILO:n ohjeiden mukaan.

4) Positiivinen luku tarkoittaa kurssin vahvistumista, negatiivinen heikkenemistä.

5) EKP:n laskema vuotuinen kasvuvauhti kauden lopussa.

Taulukko 3. Viimeaikainen inflaatiokehitys ja inflaatioennusteita

(vuotuinen prosenttimuutos)

a) YKHI:n viimeaikainen kehitys

	2005		tammi	2006	
	marras	joulu		helmi	maalis
YKHI					
Vuotuinen prosenttimuutos	2,9	3,0	3,5	3,4	3,1
Prosenttimuutos viimeisten 3 kk:n ja niitä edeltäneiden 3 kk:n keskiarvojen välillä vuositasolle korotettuna ja kausivaihtelusta puhdistettuna	5,5	4,5	3,4	3,2	3,1
Prosenttimuutos viimeisten 6 kk:n ja niitä edeltäneiden 6 kk:n keskiarvojen välillä vuositasolle korotettuna ja kausivaihtelusta puhdistettuna	3,1	3,5	3,9	4,1	3,9

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat) ja EKP:n laskelmat.

b) Inflaatioennusteita

	2006	2007
YKHI, Euroopan komissio (kevät 2006)	3,5	3,3
Kuluttajahintaindeksi, OECD (joulukuu 2005) ¹⁾	-	-
Kuluttajahintaindeksi, IMF (huhtikuu 2006)	3,2	2,7
Kuluttajahintaindeksi, Consensus Economics (maaliskuu 2006)	2,6	2,3

Lähteet: Euroopan komissio, OECD, IMF ja Consensus Economics.

1) Liettua ei ole OECD:n jäsen.

2 JULKINEN TALOUS

Taulukko 4. Julkisen talouden rahoitusasema

(prosentteina BKT:stä)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-1,5	-0,5	-0,6
<i>Vuotearvo</i>	-3,0	-3,0	-3,0
Ylijäämä/alijäämä ilman julkisia investointimenoja ²⁾	2,0	3,0	2,9
Julkisen talouden bruttovelka	19,5	18,7	18,9
<i>Vuotearvo</i>	60,0	60,0	60,0

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP:n laskelmat.

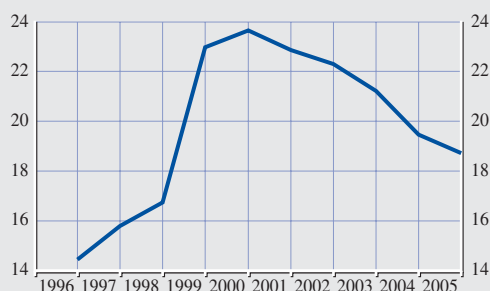
1) Euroopan komission arviot.

2) Positiivinen luku tarkoittaa, että julkisen talouden alijäämä oli pienempi kuin investointimenot.

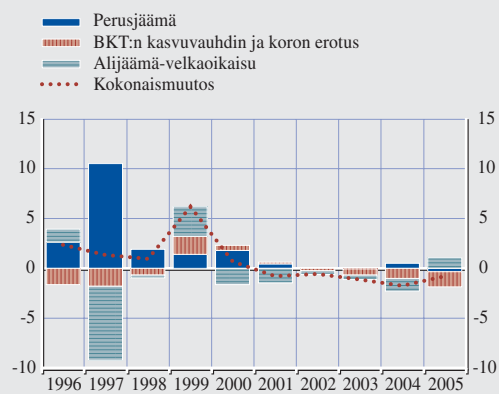
Kuvio 2. Julkisen talouden bruttovelka

(prosentteina BKT:stä)

a) Velkasuhde

b) Vuosimuutokset ja taustatekijät

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP.

Huom. Kuviossa 2b negatiivinen arvo tarkoittaa, että kyseinen tekijä supisti velkasuhdetta, ja positiivinen, että tekijä kasvatti sitä.

Taulukko 5. Julkisen talouden bruttovelka – rakenteellisia piirteitä

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokonaisvelka (% BKT:stä)	14,5	15,8	16,8	23,0	23,6	22,9	22,3	21,2	19,5	18,7
Valuuttajakauma (% kokonaisvelasta)										
Kotimaan valuuttana	30,5	37,3	36,4	23,4	25,9	26,1	33,4	35,2	29,4	29,5
Ulkomaanvaluuttana	69,5	62,7	63,6	76,6	74,1	73,9	66,6	64,8	70,6	70,5
Euroina ¹⁾	9,0	9,0	19,6	33,5	40,6	44,5	53,8	54,6	62,5	68,6
Muina ulkomaanvaluuttoina	60,4	53,8	44,0	43,1	33,5	29,4	12,8	10,2	8,1	1,9
Kotimaisen velan osuus (% kokonaisvelasta)	23,2	39,6	38,9	27,4	32,1	35,3	40,0	39,8	39,5	40,0
Jäljellä oleva maturiteetti										
keskimäärin (vuosina)	5,2	6,0	5,5	5,2	5,0	4,8	5,2	4,1	4,3	4,8
Maturiteettijakauma ²⁾ (% kokonaisvelasta)										
Lyhytaikainen (enintään vuosi)	24,0	29,1	24,2	15,4	11,3	6,8	5,3	5,0	5,6	10,7
Keskipitkä ja pitkäaikainen (yli vuoden)	76,0	70,9	75,8	84,6	88,7	93,2	94,7	95,0	94,4	89,3

Lähteet: EKPI ja Euroopan komissio.

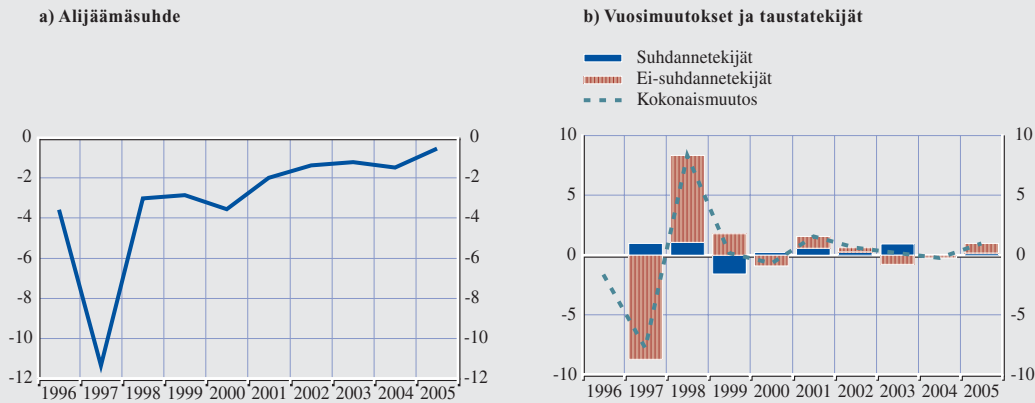
Huom. Vuoden lopun tietoja. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää.

1) Euromääräinen velka. Ajalta ennen vuotta 1999 ecun määräinen tai euron käyttöön ottaneiden EU:n jäsenvaltioiden aiempien kansallisten valuuttojen määräinen velka.

2) Alkuperäinen maturiteetti.

Kuvio 3. Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)

(prosentteina BKT:stä)

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP:n laskelmat.

Huom. Kuviossa 3b negatiivinen arvo tarkoittaa, että kyseinen tekijä kasvatti alijäämäsuhdetta, ja positiivinen, että tekijä supisti sitä.

Taulukko 6. Julkisen talouden alijäämä-velkakoikaisu

(prosentteina BKT:stä)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Julkishen velan muutos	4,9	4,0	2,7	5,8	1,9	0,5	0,9	0,8	0,2	1,6
Julkishen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Alijäämä-velkakoikaisu	1,3	-7,4	-0,3	3,0	-1,6	-1,4	-0,4	-0,4	-1,3	1,1
Rahoitusomaisuuden netto-ostot (+) / nettomyynnit (-)	1,4	2,3	-1,8	-0,1	0,0	-0,8	0,8	-0,8	-0,7	0,4
Käteisraha ja talletukset	0,1	1,6	1,4	-2,2	0,5	0,2	1,2	0,9	-0,1	0,3
Lainat ja muut arvopaperit kuin osakkeet	1,0	1,0	1,7	2,8	1,0	0,1	0,0	-0,1	-0,3	-0,2
Osakkeet ja osuudet	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Yksityistämiset	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Pääomasijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muu rahoitusomaisuus	0,3	-0,2	0,0	0,3	0,3	0,0	0,2	0,1	0,4	0,6
Julkishen velan arvostusmuutokset	0,0	-0,3	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,5	0,0	0,0
Ulkomaanvaluutan arvonnousut (+) / arvonlennukset (-)	0,5	0,0	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,4	-0,1	0,1
Muut arvostusmuutokset ¹⁾	-0,6	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Muut julkishen velan muutokset²⁾	0,0	-9,5	1,4	3,4	-0,9	0,0	-0,2	0,9	-0,6	0,7

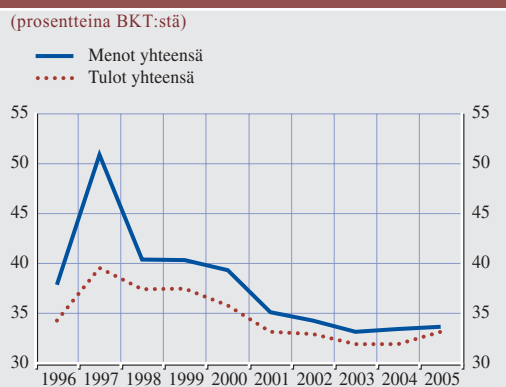
Lähteet: EKPJ ja Euroopan komissio.

Huom. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää.

1) Sisältää julkishen velan nimellis- ja markkina-arvon erotuksen liikkeeseenlaskuhetkellä.

2) Muihin velkoihin (julkisyhteisöjen velkoihin) liittyviä toimia, sektorien uudelleenluokitteluja ja tilastollisia eroja. Tämä erä voi sisältää myös valtion vastuulle ottamia velkoja.

Kuvio 4. Julkisen talouden menot ja tulot

Lähde: EKPJ.

Taulukko 7. Julkisen talouden tulo- ja menorakenne

(prosentteina BKT:stä)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tulot yhteensä	34,3	39,6	37,4	37,5	35,8	33,1	32,9	31,9	31,9	33,1
Juoksevat tulot	34,3	39,5	37,4	37,4	35,7	33,1	32,4	31,5	31,5	32,4
Välittömät verot	8,3	9,0	9,1	9,2	8,4	7,8	7,5	8,0	8,7	9,1
Välilliset verot	11,9	14,6	14,0	13,8	12,6	12,2	12,4	11,8	11,1	11,2
Sosiaaliturvamaksut	8,0	8,6	9,1	9,3	9,4	9,0	8,7	8,6	8,7	8,6
Muut juoksevat tulot	6,2	7,3	5,1	5,0	5,4	4,1	3,8	3,2	2,9	3,5
Pääomatulot	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,5	0,8
Menot yhteensä	37,9	50,9	40,4	40,3	39,3	35,1	34,3	33,2	33,4	33,7
Juoksevat menot	32,7	35,4	36,7	36,8	34,7	32,2	30,8	29,7	29,6	30,0
Työvoimakustannukset	10,9	11,4	12,8	13,5	12,7	11,7	11,4	10,8	10,8	10,4
Muut kuin luontoismuotoiset sosiaali- edut	8,9	9,3	10,0	11,4	10,7	10,6	9,3	9,1	9,1	9,0
Korkomenot	0,9	0,8	1,1	1,4	1,7	1,5	1,3	1,2	0,9	0,8
joista: swapien ja korkoterminien vaikutus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut juoksevat menot	12,0	13,9	12,8	10,4	9,6	8,5	8,8	8,5	8,8	9,7
Pääomamenot	5,1	15,5	3,8	3,6	4,6	2,9	3,5	3,4	3,8	3,7
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Perusjäämä	-2,7	-10,5	-1,9	-1,5	-1,8	-0,5	-0,1	0,0	-0,5	0,3
Yli-/alijäämä ilman julkisia investointimenoja	-1,1	-9,0	-0,5	-0,3	-1,2	0,2	1,5	1,8	2,0	3,0

Lähteet: EKPJ ja Euroopan komissio.

Huom. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää. Korkomenot on ilmoitettu liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn mukaisesti. Erä "swapien ja korkoterminien vaikutus" vastaa liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä ja EKT 95:ssä määriteltyä korkoeroa (tai ali- ja ylijäämän eroa). Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2558/2001 swap- ja korkoterminijärjestelyjen alusten maksujen uudelleenluokittelunsa.

Taulukko 8. Arviot väestön ikääntymisestä aiheutuvan julkisen talouden kuormittumisen kehityksestä

(prosentteina)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Huoltosuhte (65-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrä prosentteina 15–64-vuotiaiden määrästä)	22,3	23,4	26,0	33,4	39,3	44,9
Muutos väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen määrässä (% BKT:stä) vuoteen 2004 verrattuna	-	-0,7	-0,9	0,3	0,8	1,4

Lähde: Euroopan komissio (2006), "The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long-term care, education and unemployment transfers (2004–2050)". Raportin ovat laatineet talouspoliittinen komitea ja Euroopan komissio (DG ECFIN).

3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

Taulukko 9a. Valuuttakurssin vakaus

Valuuttakurssimekanismin (ERM II) jäsen		Kyllä
Liittynyt mekanismiin		28.6.2004
Alentanut valuuttansa kahdenvälisestä keskuskurssia omasta aloitteestaan		Ei
Suurimmat poikkeamat ¹⁾	ylöspäin	alaspäin
28.6.2004–28.4.2006		
Suhteessa euroon	0,0	0,0

Lähde: EKP.

1) Suurimmat prosentuaaliset poikkeamat ERM II -keskuskurssista. Pankkipäivien päivähavaintojen kymmenen päivän liukuva keskiarvo.

b. Liettuan litin valuuttakurssipaineita kuvaavat keskeiset indikaattorit

(merkittynä kuukautena päättyneen kolmen kuukauden jakson keskiarvo)

	2004		2005				2006	
	heinä	loka	tammi	huhti	heinä	loka	tammi	huhti
Valuuttakurssin vaihtelu ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lyhyiden korkojen ero ²⁾	0,6	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,0

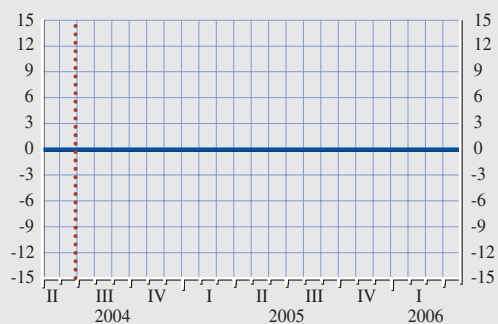
Lähteet: Kansalliset tiedot ja EKP:n laskelmat.

1) Eurokurssin päivittäisten prosenttimuutosten kuukausittainen keskihajonta vuositasolla prosentteina.

2) Pankkien välisten kolmen kuukauden korkojen ja kolmen kuukauden euriborkoron erotus prosenttiyksikköinä.

Kuvio 5. Liettuan liti: poikkeamat ERM II -keskuskurssista

(päivähavaintoja, poikkeama prosentteina, 1.5.2004–28.4.2006)

Lähde: EKP.

Huom. Pystyviivan kohdalla liti liittyi ERM II:een (28.6.2004). Positiivinen/negatiivinen poikkeama keskuskurssista tarkoittaa, että valuutan arvo liikkui vaihteluvälin ylä-/alaoasassa. Liettuan litin vaihteluväli on $\pm 15\%$. Poikkeamat ennen 28.6.2004 ovat litin arvon poikkeamia ERM II:een liittymisen yhteydessä asetusta keskuskurssista.

Taulukko 10. Liettuan liti: reaalisen valuuttakurssin kehitys

(kuukausihavaintoja, poikkeamat prosentteina, huhtikuu 2006 eri esimerkkikausiin verrattuna)

	Keskiarvo tammi 1996–huhti 2006	Keskiarvo tammi 1999–huhti 2006
Litin ja euron kahdenvälinen reaalin valuuttakurssi ¹⁾	9,5	1,8
<i>Lisätietoja:</i>		
Nimellinen efektiivinen valuuttakurssi ²⁾	13,8	6,5
Reaalin efektiivinen valuuttakurssi ^{1), 2)}	11,3	4,4

Lähde: EKP.

Huom. Positiivinen luku tarkoittaa valuutan vahvistumista, negatiivinen sen heikkenemistä.

1) Perustuu YKHIn ja kuluttajahintaindeksin kehitykseen.

2) Efektiivinen valuuttakurssi suhteessa euroalueen, euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden ja kymmenen muun tärkeän kaup-
pakumppanin valuuttoihin.

Taulukko 11. Ulkoinen kehitys

(prosentteina BKT:stä, ellei toisin mainita)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Yhteenlaskettu vaihto- ja pääomatase	-8,9	-9,9	-11,7	-11,0	-5,9	-4,7	-4,7	-6,4	-6,4	-5,6
Yhteenlasketut suorat sijoitukset ja arvopaperisijoitukset ¹⁾	4,2	5,3	8,1	9,1	5,6	5,8	5,1	2,3	3,2	1,1
Suorat sijoitukset	1,9	3,3	8,3	4,4	3,3	3,6	5,0	0,8	2,3	2,6
Arvopaperisijoitukset	2,3	2,0	-0,2	4,7	2,3	2,2	0,1	1,5	0,9	-1,5
Ulkomainen nettovarallisuus	-13,9	-18,5	-22,5	-34,3	-35,0	-34,6	-32,9	-33,4	-34,7	-35,4
Vienti (tavarat ja palvelut) ²⁾	52,2	53,1	45,7	39,1	44,6	49,8	52,8	51,3	52,2	58,3
Tuonti (tavarat ja palvelut) ²⁾	61,8	63,4	57,2	49,2	50,9	55,2	58,3	57,0	59,2	65,3
Tavaravienti euroalueelle ^{3), 4)}	29,7	27,4	30,4	36,4	32,0	26,7	25,7	27,5	30,4	28,5
Tavarantuonti euroalueelta ^{3), 4)}	31,8	34,7	36,8	35,3	32,3	34,7	35,4	34,7	35,6	32,3
<i>Lisätietoja:</i>										
EU:n sisäinen tavaravienti (EU-25) ^{3), 4)}	54,5	50,8	58,8	73,5	74,6	73,4	69,2	62,5	66,9	65,3
EU:n sisäinen tavarantuonti (EU-25) ^{3), 4)}	53,6	57,7	60,7	60,0	54,5	54,8	56,5	55,8	63,3	59,0

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio (Eurostat).

1) Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää.

2) Maksutasetilastot.

3) Ulkomaankauppatilastot.

4) Prosentteina koko viennistä/tuonnista.

4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

Taulukko 12. Pitkät korot

(prosentteina, jakson havaintojen keskiarvo)

	2005 joulu	tammi	2006 helmi	maalis	huhti 2005– maalis 2006
Pitkä korko ¹⁾	3,8	3,6	3,5	3,7	3,7
Viitearvo ²⁾					5,9
Euroalue ³⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio.

1) Pitkä korko perustuu tuottoihin ensimarkkinoilla.

2) Viitearvo ajanjaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 on saatu laskemalla Puolan, Suomen ja Ruotsin korkotasojen painottoman aritmeettinen keskiarvo ja lisäämällä siihen 2 prosenttiyksikköä.

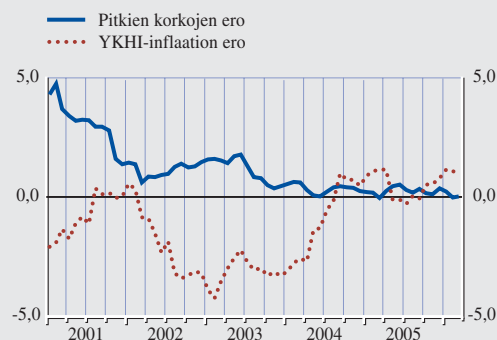
3) Euroalueen keskiarvo on ilmoitettu vain lisätietona.

Kuvio 6.

a) Pitkä viitekorko
(kuukausikeskiarvot prosentteina)

b) Pitkien korkojen ja YKHI:n erot Liettuan ja euroalueen välillä
(kuukausikeskiarvot prosenttiyksikköinä)

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio.

2.2 SLOVENIA

2.2.1 HINTAKEHITYS

Slovenian YKHI-inflaatiiovauhti oli tarkastelujaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 keskimäärin 2,3 % eli hintavakautta koskevana kriteerinä olevaa 2,6 prosentin viitearvoa hitaampi (ks. taulukko 1). Tuoreimpien tietojen perusteella vuotuisen YKHI-inflaatiiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan pysyvän lähikuukausina vakaana.

Kun Slovenian inflaatiota tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, sen voidaan todeta olleen hidasta vasta suhteellisen lyhyen ajan. Kuluttajahintainflaatio hidastui Sloveniassa asteittain vuoteen 1999 asti, jolloin hidastuminen taukosi, ja jatkoi taas hidastumistaan vuoden 2000 jälkeen (ks. kuvio 1). YKHI-inflaatio oli 9,9 % vuonna 1996, hidastui asteittain 6,1 prosenttiin vuonna 1999 ja nopeutui sitten taas 8,9 prosenttiin vuonna 2000. Uusi nopeutuminen johtui useista tekijöistä, joita olivat etenkin arvonlisäveron käyttöönotto, kotimaisen kysynnän nopea kasvu, huomattavat palkankorotukset ja tuontihintojen nousun kiihtyminen. Inflaatio hidastui taas asteittain vuoden 2000 jälkeen ja oli 2,5 % vuonna 2005. Inflaatiokehitykseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut. Vuonna 2001 omaksuttiin uusi rahapolitiikka, jonka ensisijainen tavoite eli hintavakaus on kirjattu uuteen lakiin Slovenian keskuspankista. Rahan määrän kasvun välitavoitteista luovuttiin ja omaksuttiin uusi kahden pilarin rahapolitiikka, jossa tarkastellaan sekä raha- että reaali-talouden kehitystä. Lisäksi rahapolitiikkaa täydennettiin kattamatonta korpariteettia seuraavalla valuuttakurssipolitiikalla, jonka ansiosta korkotaso pystyttiin pitämään riittävän korkeana ja inflaation hidastumista tukevana. Sen jälkeen kun Slovenia 28.6.2004 liittyi ERM II:een, rahapolitiikassa on pyritty pitämään tolarin eurokurssi vakaana. Tarkastelujakson aikana Slovenian keskuspankki käytti valuuttaswapjärjestelmäänsä pitääkseen tolarin eurokurssin vakaana ja kotimaiset korot suhteellisen korkeina, jolloin ero vastaaviin euroalueen korkoihin pysyi positiivi-

senä.¹ Näin edistettiin hintakehityksen vakaantumista. Inflaation hidastumista on yleisesti ottaen tuettu myös finanssipolitiikalla ja rakenteellisilla uudistuksilla kuten sopimusten ja palkkojen indeksisidonnaisuuden vähittäisellä poistamisella sekä rahoitusmarkkinoiden asteittaisella vapauttamisella.

Vuosien 1996–2005 inflaatiokehitystä tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että tuotannon kasvu oli melko vahvaa suurimman osan ajanjaksosta. Vuosina 2001–2003 BKT:n määrän kasvu oli jokseenkin vaimeaa, mutta se on nopeutunut taas vuodesta 2004 lähtien (ks. taulukko 2). Työmarkkinatilanne on pysynyt melko vakaana ja työttömyysaste ollut suurimman osan ajasta 6–7 %. Työntekijää kohden lasketujen työvoimakustannusten nousuvauhti yltyi yli 10 prosenttiin vuosina 2000 ja 2001 mutta hidastui 7,7 prosenttiin vuonna 2004.² Kun työn tuottavuuden kasvu samalla hidastui väliaikaisesti, seurauksena oli yksikkötyökustannusten kasvun huomattava nopeutuminen vuosina 2000 ja 2001, minkä jälkeen kasvuvauhti hidastui asteittain ja oli 3,8 % vuonna 2004. Tuontihintoissa oli melkoista vaihtelua tarkastelujakson aikana, mikä johtui lähinnä valuuttakurssin ja öljyn hinnan kehityksestä. Tuontihintojen suhteellisen vähäinen nousu vuosina 2002 ja 2003 edisti inflaation hidastumista näinä kahtena vuonna. Sama yleiskuva inflaatiokehityksen hidastumisesta saadaan myös muista indekseistä, kuten ilman jalostamattomien elintarvikkeiden ja energian hintoja lasketusta YKHIstä ja ilman välillisten nettoverojen muutoksia lasketusta kuluttajahintainflaatiosta (ks. taulukko 2).

Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuonna 2005 keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli 2,5 %. Vuotuinen YKHI-inflaatio oli 2,6 % tammikuussa 2006, ja maaliskuussa se hidastui 2,0 prosenttiin (ks. taulukko 3a). Elintarvikkeiden sekä muiden teolli-

1 Ks. valuuttakurssikehitystä koskeva luku 2.2.3.

2 Vuodelta 2005 ei vielä ole saatavissa tietoja työntekijää kohden lasketuista työvoimakustannuksista. Kuukausittaisten brutto-ansioiden keskimääräinen kasvu nopeutui 4,9 prosenttiin vuonna 2005 oltuaan 4,6 % vuonna 2004.

suustuotteiden kuin energian hintojen nousu hidastui kansainvälisen ja kotimaisen kilpailun lisääntymisen vuoksi, mikä heikensi öljyn hinnankorotusten vaikutusta. Viimeaikaisten öljyn hinnankorotusten vaikutusta on lievennetty myös muuttamalla valmisteveroja usein, mikä Slovenian keskuspankin mukaan hidasti inflaatiota tarkastelujakson aikana 0,06 prosenttiyksikköä. Slovenian keskuspankin arvion mukaan välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen muutoksilla oli kaiken kaikkiaan noin 1,9 prosenttiyksikön vaikutus inflaatioon vuonna 2005. Tästä noin 1,3 prosenttiyksikköä johtui energian hinnannoususta. Nykyistä inflaatiota tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että talous kasvaa suhteellisen voimakkaasti. Vuoden 2005 neljännellä neljänneksellä BKT:n määrän vuotuinen kasvuvauhti oli 3,7 %, ja vuoden 2005 keskimääräiseksi kasvuvauhdiksi tuli 3,9 %.

Muutamien tekijöiden voidaan ennakoida aiheuttavan hintojen nousupaineita Sloveniassa. Tupakan valmistevero yhdenmukaistetaan odotettavasti kolmessa vaiheessa vuoteen 2008 mennessä, ja sen kokonaisvaikutus YKHI-inflaatioon on enintään 0,5 prosenttiyksikköä. Lisäksi talousarviossa kaavailtu mahdollinen arvonlisäveron korotus 1.1.2007 saattaa nopeuttaa inflaatiota noin 0,7 prosenttiyksikköä vuonna 2007. Korotuksella pyritään kompensoimaan työnantajamaksujen asteittaista poistumista. Lisäksi inflaationäkymiin kohdistuu useita riskejä, joiden vaikutuksesta inflaatio voi kiihtyä odotettua nopeammin. Ensinnäkin yhä nopeammin lisääntyvän luotonannon ylläpitäminen kotimaisen kysynnän suhteellisen vahva kasvu voi kiihtyä entisestään, kun korot lähentyvät euroalueen korkotasoa. Toiseksi riskejä liittyy siihen, että kilpailun lisääntymisen inflaatiota hidastava vaikutus on väistymässä. Kilpailun lisääntyminen vuoden 2004 puolivälistä lähtien liittyi osittain Slovenian liittymiseen EU:n jäseneksi. Myös viimeaikaisten energian hinnankorotusten mahdolliset kerrannaisvaikutukset, kotimaisen kysynnän voimistuminen ja mahdolliset muutokset hallinnollisesti säännellyissä hinnoissa saattavat yhdessä aiheuttaa merkittäviä hintojen ja palkkojen

nousupaineita. Palkkakehitykseen liittyy erityistä epävarmuutta, sillä vuodeksi 2006 ja siitä eteenpäin ei ole vielä tehty palkkasopimusta. Kun kehitystä tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, voidaan todeta lähentymisprosessin vaikuttavan todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin, sillä hintataso ja BKT asukasta kohti ovat Sloveniassa edelleen alhaisemmat kuin euroalueella (ks. taulukko 2). Lähentymisprosessista aiheutuvan inflaatiovaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Kestävää hintavakautta edistävien olosuhteiden edellytyksenä on Sloveniassa muun muassa terveen julkisen talouden tasapainottamisuran omaksuminen, mikä vähentäisi myös mahdollisia kysyntäpaineita taloudessa. Hintavakauden ylläpitämisen kannalta on ehdottoman tärkeää nopeuttaa rakenteellisia uudistuksia, kuten indeksisidonnaisuuden poistamista (erityisesti palkkojen ja tiettyjen tulonsiirtojen, jotka ovat yhä laajalti inflaatioidonnaisia). On tärkeää parantaa työmarkkinoiden joustavuutta lisäämällä työvoiman alueellista liikkuvuutta ja puuttamalla ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen liittyviä ongelmia. Työmarkkinaosa-puolten tulisi varmistaa, että palkankorotuksissa otetaan huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu myös kehitys kilpailijamaissa. Samaten on jatkettava talouden vapauttamisprosessia ja vahvistettava kansallista politiikkaa, jolla pyritään tehostamaan kilpailua hyödykemarkkinoilla entisestään.

2.2.2 JULKINEN TALOUS

Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli 1,8 % eli selvästi alle 3 prosentin viitearvon. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden velka oli 29,1 % eli huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon (ks. taulukko 4). Edellisvuotiseen verrattuna alijäämäsuhte pieneni 0,5 prosenttiyksikköä ja velkasuhde 0,4 prosenttiyksikköä. Euroopan komissio ennustaa alijäämäsuhteen kasvavan 1,9 prosenttiin ja velkasuhteen 29,9 prosenttiin vuonna 2006. Vuosina 2004 ja 2005 alijäämä-

suhde oli pienempi kuin julkisten investointimenojen suhde BKT:hen. Slovenialla ei ole liiallista alijäämää.

Vuosina 1999–2005 (aiemmilta vuosilta julkisesta velasta ei ole vertailukelpoisia tietoja) velkasuhteen kumulatiivinen kasvu oli 4,5 prosenttiyksikköä (ks. kuvio 2a ja taulukko 5). Vuonna 1999 velkasuhde oli 24,6 %, mutta kasvoi nopeasti ja oli 29,7 % vuonna 2002. Sen jälkeen velkasuhde pysyi yli 29 prosentissa vuoteen 2005 asti. Kuvioista 2b näkyy, miten perusalijäämät vaikuttivat julkisen velan kasvuun vuoden 2000 jälkeen (aiemmilta vuosilta ei ole vertailukelpoisia tietoja). Alijäämävelkakoikaisu kasvatti velkasuhdetta etenkin vuonna 2002 (ks. taulukko 6). Pääsyyinä olivat budjettijärjestelmään tehdyt muutokset. BKT:n kasvuvauhdin ja koron erotuksella oli kaiken kaikkiaan vähentävä vaikutus velkasuhteeseen tarkastelujakson aikana. Vuoden 2000 jälkeen havaittu kehitys voi viitata siihen, että perusalijäämien ja velan epäsuotuisan kehityksen välillä on läheinen yhteys, joka ei riipu velan lähtötasosta – Sloveniassa velkaa oli alun perin suhteellisen vähän. Lyhytaikaisen velan osuus julkisesta velasta kasvoi 7,7 prosenttiin vuosina 1999–2002 ja pieneni taas 2,8 prosenttiyksikköä vuoteen 2005 mennessä. Lyhytaikaisen velan osuus on siis pieni, ja velkasuhteen ollessa nykyisen suuruinen korkojen muutokset eivät juuri vaikuta julkisen talouden rahoitusasemaan. Valuuttamääräisen velan osuus julkisesta velasta on suuri, mutta yli 95 % siitä on euroääräistä velkaa. Muiden valuuttakurssien kuin tolarin eurokurssin muutokset eivät juurikaan vaikuta julkisen talouden rahoitusasemaan.

Vuoden 2000 jälkeen (aiemmilta vuosilta julkisesta alijäämästä ei ole vertailukelpoisia tietoja) alijäämäsuhteen kehitys parani lähes jatkuvasti (ks. kuvio 3a ja taulukko 7). Vuonna 2000 alijäämäsuhte oli 3,9 %, mutta sitten se kasvoi 4,3 prosenttiin vuonna 2001. Sen jälkeen se kuitenkin pieneni 2,3 prosenttiin vuonna 2004 ja 1,8 prosenttiin vuonna 2005. Kuvioista 3b näkyy, että Euroopan komission arvioiden mukaan suhdannetekijöiden vaikutus heikensi rahoitusasemaa erityisesti vuo-

sina 2001 ja 2003. Muista tekijöistä (ei-suhdannetekijöistä) johtuvat muutokset sen sijaan vahvistivat rahoitusasemaa erityisesti vuonna 2002. Tällaiset muutokset voivat johtua joko pysyvistä rakennemuutoksista tai väliaikaisten toimien vaikutuksista. Käytettävissä olevien tietojen perusteella väliaikaisilla toimilla ei ollut vaikutusta vuosina 2004 ja 2005.

Kun tarkastellaan muita julkisen talouden indikaattoreita, kuvioista 4 ja taulukosta 7 näkyy, että BKT:hen suhteutetut julkisen talouden menot olivat 48,1 % vuonna 2000 (aiemmilta vuosilta ei ole vertailukelpoisia tietoja) ja kasvoivat 49,0 prosenttiin vuonna 2001. Vuonna 2003 menosuhde vakaantui noin 48 prosenttiin ja pieneni sen jälkeen hieman. Vuoden 2001 jälkeen noin puolet pienemisestä oli korkomenojen supistumisen vaikutusta. Menosuhde oli vuonna 2005 kaiken kaikkiaan 0,8 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2000. BKT:hen suhteutetut julkisen talouden tulot kasvoivat 1,1 prosenttia vuosina 2000–2002 ja kehittyivät sen jälkeen joksikin vakaasti. Vuonna 2005 tulosuhde oli 45,5 %.

Slovenian finanssipolitiikan keskipitkän aikavälin strategiassa ennakoidaan BKT:hen suhteutetun alijäämän pienenevän hieman eli 1,7 prosenttiin vuonna 2006 ja BKT:hen suhteutetun julkisen talouden velan kasvavan 29,6 prosenttiin. Strategia on esitetty joulukuussa 2005 päivätyssä lähentymisohjelmassa vuosiksi 2006–2008, ja se eroaa taulukossa 4 esitetyistä komission arvioista. BKT:hen suhteutettujen kokonaistulojen ja -menojen arvioidaan pienenevän ohjelmassa esitetyistä vuoden 2005 lukemista noin 0,5 %. Tulosuhteen pieneminen johtuu osittain työnantajamaksujen poistamisesta vähitellen. Tulovajetta odotetaan kuitenkin kompensoitavan korottamalla muita veroja. Tämänhetkessä talousarviossa vuodeksi 2007 kaavailaan korotusta arvonlisäveroihin (8,5 prosentista 9 prosenttiin ja 20 prosentista 21 prosenttiin), mutta korotuksille tarvitaan parlamentin hyväksyntä. Tämänhetkisten tietojen perusteella vuoden 2006 talousarviossa ei ole merkittäviä vaikutuksiltaan väliaikaisia

toimia. Alijäämsuhteen ennustetaan pienenevän 1,4 prosenttiin vuonna 2007, ja velkasuhteen ennustetaan pysyvän jokseenkin vakaasti samoissa lukemissa kuin vuonna 2006. Lähentymisohjelmassa esitettyjen rahoitusasemaa koskevien arvioiden perusteella vakauttamista on jatkettava, jotta Slovenia voi saavuttaa vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 1 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen.

Julkisen talouden velkasuhteen mahdollisesta tulevasta kehityksestä voidaan todeta, että nykyisen kehityksen perusteella julkisen talouden velka kasvaa mutta velkasuhde pystytään lähitulevaisuudessa pitämään alle 60 prosentin.

Taulukosta 8 näkyy, että väestön odotetaan ikääntyvän tuntuvasti. EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin³ mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan kasvavan Sloveniassa huomattavasti eli 9,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2050 mennessä. Selviytymistä tästä rasituksesta voitaisiin helpottaa luomalla julkiseen talouteen riittävästi liikkumavaraa ennen väestötilanteen ennakoitua heikkenemistä.

Finanssipolitiikan haasteista voidaan todeta lisäksi, että Slovenian on tärkeää omaksua terve julkisen talouden tasapainottamisura, mikä vähentäisi myös mahdollisia kysyntäpaineita taloudessa erityisesti luotonannon kasvun kiihtyessä ja lyhyiden korkojen lähentyessä. Slovenian menorakenne on varsin jäykkä, mikä saattaa hankaloittaa menojen rajoittamiseen perustuvaa sopeuttamista. Vuoden 2003 lopussa päivättyjen Euroopan komission tietojen mukaan vastuusitoumukset olivat pääasiassa valtion takauksia julkisyhteisöille infrastruktuurin rahoitukseen tai vientitakuuta, ja niitä oli yhteensä noin 8 % suhteessa BKT:hen. Tämä on jonkin verran enemmän kuin vuosina 2004 ja 2005. Vastuusitoumusten koko laajuuden arviointiin ei kuitenkaan ole yleisesti hyväksyt-

tyä menetelmää, ja arviot voivat vaihdella suuresti.

2.2.3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

Slovenian tolar on osallistunut ERM II:een 28.6.2004 alkaen eli noin 22 kuukautta kaksivuotisesta, toukokuusta 2004 huhtikuuhun 2006 kestäneestä tarkastelujaksosta (ks. taulukko 9a). Slovenian tolarin eurokeskuskurssiksi määriteltiin 239,64 eli tolarin senhetkinen markkinakurssi. Vaihteluväli eurokeskuskurssiin nähden on normaali ± 15 %.

Tarkastelujakson alussa ennen liittymistään ERM II:een tolar heikkeni asteittain yhä hitaammin suhteessa euroon Slovenian viranomaisten valuuttakurssipolitiikan seurauksena. Kattamantonta korkopariteettia noudattavaa valuuttakurssipolitiikkaa oli harjoitettu myös aiempina vuosina, ja sillä pyrittiin edistämään nimellistä lähentymistä. Siitä luovuttiin vähitellen ERM II:een liittymisen yhteydessä. ERM II:een liittymisen jälkeen tolarin arvo on vaihdellut hyvin kapealla vaihteluvälillä lähellä eurokeskuskurssia (ks. kuvio 5). ERM II:ssa Slovenia ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuuttansa eurokeskuskurssia. Pian ERM II:een liittymisen jälkeen Slovenian keskuspankki intervenoi tilapäisesti valuuttamarkkinoilla viestiäkseen aikeistaan pitää tolarin nimellinen valuuttakurssi lähellä keskuskurssia. Keskuspankki pystyikin tarkastelujakson aikana pitämään tolarin eurokurssin vakaana ja kotimaiset lyhyet korot euroalueen lyhyitä korkoja korkeampina. Se hillitsi valuutan vaihtelua valuuttaswap-järjestelmänsä avulla. Liikepankit saavat järjestelmästä kotimaan rahan määräistä likviditeettiä tekemällä seitsemän päivän kauppoja valuuttatalletuksilla keskuspankissa. Näiden operaatioiden preemio, joka toteutettiin yhdessä tolarimääräisten lyhytaikaisten velkapapereiden avulla tehtyjen kuivausoperaatioiden kanssa,

3 "The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long-term care, education and unemployment transfers (2004–2050)". Talouspoliittinen komitea ja Euroopan komissio (2006).

mahdollisti huomattavan suuren eron Slovenian ja euroalueen lyhyissä koroissa. Pieni osa tästä erosta voi johtua myös riskipreemiosta. Jotta swapsopimusten kanta ei kasvaisi liikaa, tehtiin ajoittain suoria ulkomaanvaluutan ostoja, mikä viittaa siihen, että mahdollisten valuuttakurssin nousupaineiden vähentämiseksi tehtiin nettomääräisesti kaiken kaikkiaan merkittäviä ulkomaanvaluutan ostoja. Tarkastelujakson aikana tolarin eurokurssi vaihteli hyvin vähän (ks. taulukko 9b). ERM II:een liittymisen jälkeen Slovenian lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero on pienentynyt asteittain, mutta oli edelleen 1,7 prosenttiyksikköä vuoden 2005 viimeisellä neljänneksellä. Slovenian keskuspankin laskettua ohjauskorkojaan kumulatiivisesti 0,5 prosenttiyksikköä helmi- ja maaliskuussa 2006 korkoero kutistui ja oli huhtikuussa 0,7 prosenttiyksikköä.

Ennen ERM II:een liittymistä Slovenian viranomaisten valuuttakurssipolitiikka oli tarkoittanut myös tolarin nimellisen efektiivisen valuuttakurssin jatkuvaa laskua euroon nähden. Heikkenemisen taustalla olivat aikaisemmat, huomattavan suuret inflaatioerot Slovenian ja euroalueen välillä. Niinpä tolarin reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli huhtikuussa 2006 lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja euron käyttöönoton jälkeen (ks. taulukko 10). Kurssikehitystä on kuitenkin tulkittava varoen, sillä Slovenia oli siirtymässä markkinatalouteen, mikä vaikeutti reaalin valuuttakurssin pitkän aikavälin kehityksen arviointia.

Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Slovenian yhteenlaskettu vaihto- ja pääomatase on kymmenen viime vuoden aikana ollut keskimäärin jokseenkin tasapainossa. Poikkeuksen muodostavat vuodet 1999 ja 2000, jolloin alijäämä oli noin 3 % suhteessa BKT:hen. Vuosina 2001 ja 2002 maksutaseen yhteenlaskettu vaihto- ja pääomatase oli jo hieman ylijäämäinen. Vuoden 2003 jälkeen on kuitenkin taas kirjattu 1–2,5 prosentin alijäämiä suhteessa BKT:hen (ks. taulukko 11). Ulkomaisiin suoriin sijoituksiin liittyvä pääoman nettotuonti

on ollut vaatimatonta kymmenenä viime vuotena. Slovenian ulkomainen nettovarallisuus on ollut negatiivinen, enimmillään 19,3 % suhteessa BKT:hen vuonna 2005.

Slovenia on pieni ja avoin talous, jonka tavaroiden ja palvelujen viennin suhde BKT:hen on tuoreimpien tietojen mukaan 64,8 % ja tuonnin 65,3 %. Vuonna 2005 tavaraviennin kokonaismäärästä 52,9 % suuntautui euroalueelle ja 66,4 % EU:n alueelle. Saman vuoden kokonaistuonnista euroalueen osuus oli 66,7 % ja EU:n 78,2 %.

2.2.4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

Slovenian pitkät korot olivat tarkastelujaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 keskimäärin 3,8 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 5,9 prosentin viitearvon (ks. taulukko 12).

Viime vuosina pitkät korot ovat yleisesti ottaen laskeneet (ks. kuvio 6a).⁴ Slovenian ja euroalueen pitkien korkojen ero keskimäärin on siten pienentynyt tasaisesti vuodesta 2002 alkaen (ks. kuvio 6b), ja maaliskuussa 2006 korkoero oli noin 0,1 prosenttiyksikköä. Tärkeimmät tekijät tämän kehityksen taustalla olivat kurinalaisella finanssi- ja rahapolitiikalla aikaansaatu talouteen ja rahoitusmarkkinoihin liittyneen epävarmuuden väheneminen sekä inflaatioeron pieneneminen Slovenian ja euroalueen välillä. Lisäksi pitkien korkojen eron kaventumista edistivät markkinaodotukset Slovenian osallistumisesta ERM II:een jo varhaisessa vaiheessa, kuten kävikin kesäkuussa 2004, sekä tolarin suhteellisen vakaa eurokurssi siitä lähtien. Myös euron käyttöönottoa koskevat odotukset tukivat korkojen lähentymisprosessia. Kaiken kaikkiaan Slovenian pitkät korot ovat lähentyneet tasaisesti euroalueen korkoja, mikä kertoo sekä markkinoiden luottamuksesta Slovenian julkisen talouden kehitykseen ja talouskasvuun että raha- ja valuuttakurssipolitiikan uskottavuudesta.

⁴ Slovenian pitkästä viitekorosta ei ole käytettävissä tietoja ajalta ennen maaliskuuta 2002.

2.2.5 TAULUKOT JA KUVIOT

SLOVENIA

I HINTAKEHITYS

- Taulukko 1. YKHI-inflaatio
Kuvio 1. Hintakehitys
Taulukko 2. Inflaatioindikaattoreita ja muita talouden muuttujia
Taulukko 3. Viimeaikainen inflaatiokehitys ja inflaatioennusteita
a) YKHIn viimeaikainen kehitys
b) Inflaatioennusteita

2 JULKISEN TALOUDEN KEHITYS

- Taulukko 4. Julkisen talouden rahoitusasema
Kuvio 2. Julkisen talouden bruttovelka
a) Velkasuhde
b) Vuosimuutokset ja taustatekijät
Taulukko 5. Julkisen talouden bruttovelka – rakenteellisia piirteitä
Kuvio 3. Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)
a) Alijäämäsuhte
b) Vuosimuutokset ja taustatekijät
Taulukko 6. Julkisen talouden alijäämä-velkakoikaisu
Kuvio 4. Julkisen talouden menot ja tulot
Taulukko 7. Julkisen talouden tulo- ja menorakenne
Taulukko 8. Arviot väestön ikääntymisestä aiheutuvan julkisen talouden kuormittumisen kehityksestä

3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

- Taulukko 9. a) Valuuttakurssin vakaus
b) Slovenian tolarin valuuttakurssipaineita kuvaavat keskeiset indikaattorit
Kuvio 5. Slovenian tolar: poikkeamat ERM II -keskuskurssista
Taulukko 10. Slovenian tolar: reaalisena valuuttakurssin kehitys
Taulukko 11. Ulkoinen kehitys

4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

- Taulukko 12. Pitkät korot
Kuvio 6. a) Pitkä viitekorko
b) Pitkien korkojen ja YKHIn erot Slovenian ja euroalueen välillä

I HINTAKEHITYS

LUKU I

TALOUDELLISEN
LÄHENTYMISEN
ARVIOINTI
SLOVENIA

Taulukko 1. YKHI-inflaatio

(vuotuinen prosenttimuutos)

	2005 joulu	2006 tammi	2006 helmi	2006 maalis	huhti 2005– maalis 2006
YKHI-inflaatio	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3
<i>Viitearvo</i> ¹⁾					2,6
<i>Euroalue</i> ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

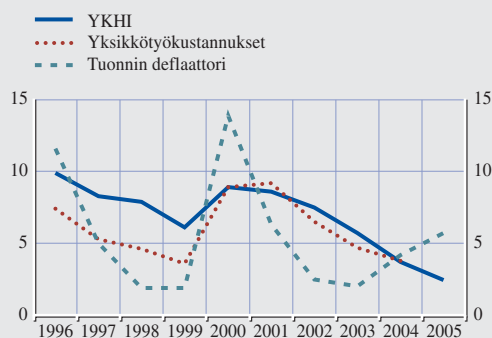
Lähde: Euroopan komissio (Eurostat).

1) Muutos ajanjaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 on saatu laskemalla Puolan, Suomen ja Ruotsin vuotuisten YKH:n prosenttimuutosten painottamaton aritmeettinen keskiarvo ja lisäämällä siihen 1,5 prosenttiyksikköä.

2) Euroalueen tiedot on ilmoitettu vain lisätietona.

Kuvio 1. Hintakehitys

(keskimääräinen vuotuinen prosenttimuutos)

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat) ja kansalliset tiedot.

Taulukko 2. Inflaatioindikaattoreita ja muita talouden muuttujia

(vuotuinen prosenttimuutos, ellei toisin mainita)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflaatioindikaattoreita										
YKHI	9,9	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5
YKHI ilman jalostamattomien elintarvikkeiden ja energian hintoja	-	-	-	-	-	7,4	8,4	6,3	3,7	1,3
Kuluttajahintaindeksi	9,8	8,4	7,9	6,2	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
Kuluttajahintaindeksi ilman välillisten verojen muutoksia	-	-	-	-	7,9	8,3	6,5	5,3	3,4	2,3
Yksityisen kulutuksen deflaattori	10,7	8,6	6,8	6,4	7,9	7,7	7,9	5,4	3,5	1,6
BKT:n deflaattori	11,1	8,4	6,8	6,4	5,4	8,7	7,9	5,8	3,2	1,0
Tuottajahinnat ¹⁾	6,1	6,0	6,1	2,2	7,7	8,9	5,1	2,6	4,3	2,7
Muita talouden muuttujia										
BKT:n määrän kasvu	3,7	4,8	3,9	5,4	4,1	2,7	3,5	2,7	4,2	3,9
BKT asukasta kohti										
ostovoimapariteettikurssilla										
laskettuna (euroalue = 100)	63,2	65,0	65,8	67,6	67,0	68,0	69,2	70,8	74,1	,
Suhteellinen hintataso (euroalue = 100)	68,8	70,9	73,3	73,6	73,2	73,0	74,7	75,7	73,8	,
Tuotantokuilu ²⁾	-	0,1	0,2	1,2	1,0	-0,3	-0,5	-1,6	-1,2	-0,9
Työttömyysaste (%) ³⁾	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,3
Yksikkötyökustannukset, koko kansantalous	7,3	5,3	4,6	3,6	8,9	9,2	6,5	4,7	3,8	,
Työntekijää kohden lasketut työvoimakustannukset, koko kansantalous	13,6	12,6	8,9	7,7	12,4	11,6	8,5	7,8	7,7	,
Työn tuottavuus, koko kansantalous	5,9	6,9	4,1	3,9	3,3	2,2	1,9	2,9	3,7	3,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonnin deflaattori	11,6	5,0	1,9	1,9	13,9	6,3	2,5	2,0	4,2	5,7
Nimellinen efektiivinen valuuttakurssi ⁴⁾	-9,8	-5,5	-1,2	-6,4	-9,3	-5,1	-2,8	0,5	-0,9	-0,8
Rahan määrä (M3) ⁵⁾	19,7	20,0	19,1	10,2	17,2	29,4	10,6	6,5	8,6	-3,0
Pankkien luotonanto ⁵⁾	20,2	14,2	26,9	29,9	18,8	18,7	10,2	16,4	17,0	23,7
Osakkeiden hinnat (SBI-indeksi) ⁵⁾	-18,3	18,7	21,4	5,9	0,1	19,0	55,2	17,7	24,7	-5,6
Asuntojen hinnat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat), kansalliset tiedot (kuluttajahintaindeksi) ja Euroopan komissio (tuotantokuilu).

1) Teollisuuden (ilman rakentamista) kotimaan myynnit.

2) Prosentteina potentiaalisesta BKT:stä. Positiivinen luku tarkoittaa, että toteutunut BKT oli potentiaalista suurempi.

3) Määriteltä ILO:n ohjeiden mukaan.

4) Positiivinen luku tarkoittaa kurssin vahvistumista, negatiivinen heikkenemistä.

5) EKP:n laskema vuotuinen kasvuvauhti kauden lopussa.

Taulukko 3. Viimeaikainen inflaatiokehitys ja inflaatioennusteita

(vuotuinen prosenttimuutos)

a) YKHI:n viimeaikainen kehitys

	2005		tammi	2006	
	marras	joulu		helmi	maalis
YKHI					
Vuotuinen prosenttimuutos	2,1	2,4	2,6	2,3	2,0
Prosenttimuutos viimeisten 3 kk:n ja niitä edeltäneiden 3 kk:n keskiarvojen välillä vuositasolle korotettuna ja kausivaihtelusta puhdistettuna	4,8	2,8	0,8	0,3	0,7
Prosenttimuutos viimeisten 6 kk:n ja niitä edeltäneiden 6 kk:n keskiarvojen välillä vuositasolle korotettuna ja kausivaihtelusta puhdistettuna	2,8	3,0	2,8	2,9	2,4

Lähteet: Euroopan komissio (Eurostat) ja EKP:n laskelmat.

b) Inflaatioennusteita

	2006	2007
YKHI, Euroopan komissio (keväät 2006)	2,4	2,5
Kuluttajahintaindeksi, OECD (joulukuun 2005) ¹⁾	-	-
Kuluttajahintaindeksi, IMF (huhtikuun 2006)	2,4	2,4
Kuluttajahintaindeksi, Consensus Economics (maaliskuun 2006)	2,3	2,1

Lähteet: Euroopan komissio, OECD, IMF ja Consensus Economics.

1) Slovenia ei ole OECD:n jäsen.

2 JULKISEN TALOUDEN KEHITYS

Taulukko 4. Julkisen talouden rahoitusasema

(prosentteina BKT:stä)

	2004	2005	2006 ¹⁾
Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-2,3	-1,8	-1,9
<i>Viitearvo</i>	-3,0	-3,0	-3,0
Ylijäämä/alijäämä ilman julkisia investointimenoja ²⁾	1,1	1,5	1,5
Julkisen talouden bruttovelka	29,5	29,1	29,9
<i>Viitearvo</i>	60,0	60,0	60,0

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP:n laskelmat.

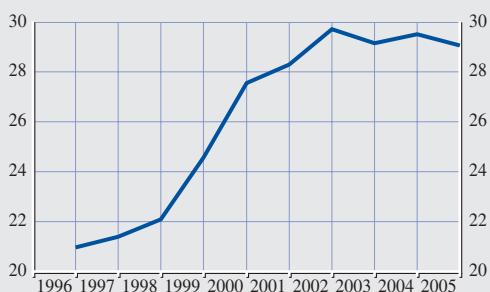
1) Euroopan komission arviot.

2) Positiivinen luku tarkoittaa, että julkisen talouden alijäämä oli pienempi kuin investointimenot.

Kuvio 2. Julkisen talouden bruttovelka

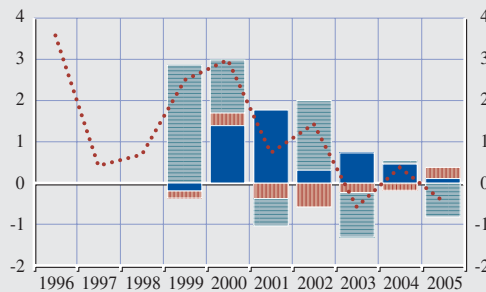
(prosentteina BKT:stä)

a) Velkasuhde

b) Vuosimuutokset ja taustatekijät

- Perusjäämä
- BKT:n kasvuvauhdin ja koron erotus
- Alijäämä-velkakoikaisu
- Kokonaismuutos

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP.

Huom. Kuviossa 2b negatiivinen arvo tarkoittaa, että kyseinen tekijä supisti velkasuhdetta, ja positiivinen, että tekijä kasvatti sitä. Velkatiedot ajalta ennen vuotta 1999 ja alijäämätiedot ajalta ennen vuotta 2000 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

Taulukko 5. Julkisen talouden bruttovelka – rakenteellisia piirteitä

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokonaisvelka (% BKT:stä)	21,0	21,4	22,1	24,6	27,6	28,3	29,7	29,1	29,5	29,1
Valuuttajakauma (% kokonaisvelasta)										
Kotimaan valuuttana	38,2	47,9	50,8	46,5	42,9	42,2	45,5	46,6	53,0	60,0
Ulkomaanvaluuttana	61,8	52,1	49,2	53,5	57,1	57,8	54,5	53,4	47,0	40,0
Euroina ¹⁾	29,9	22,4	32,0	37,9	43,5	53,7	52,4	51,9	45,8	39,0
Muina ulkomaanvaluuttoina	31,9	29,7	17,2	15,7	13,6	4,1	2,1	1,5	1,1	1,0
Kotimaisen velan osuus (% kokonaisvelasta)	-	-	-	53,3	50,4	51,3	59,2	62,4	68,6	72,6
Jäljellä oleva maturiteetti keskimäärin (vuosina)	.	.	.	6,7	6,7	7,2	6,5	5,9	5,6	5,6
Maturiteettijakauma ²⁾ (% kokonaisvelasta)										
Lyhytaikainen (enintään vuosi)	0,1	0,1	2,3	3,0	5,0	5,9	7,7	7,2	5,5	4,9
Keskipitkä ja pitkäaikainen (yli vuoden)	99,9	99,9	97,7	97,0	95,0	94,1	92,3	92,8	94,5	95,1

Lähteet: EKPJ ja Euroopan komissio.

Huom. Vuoden lopun tietoja. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää. Velkatiedot ajalta ennen vuotta 1999 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

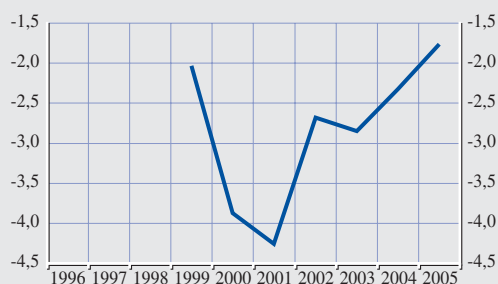
1) Euromääräinen velka. Ajalta ennen vuotta 1999 ecun määräinen tai euron käyttöön ottaneiden EU:n jäsenvaltioiden aiempien kansallisten valuuttojen määräinen velka.

2) Alkuperäinen maturiteetti.

Kuvio 3. Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)

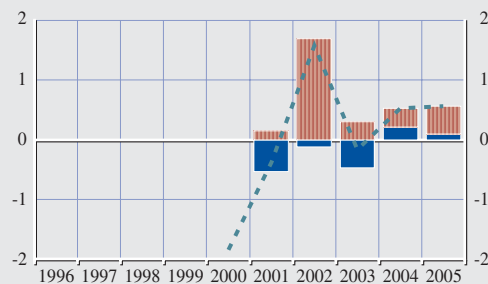
(prosentteina BKT:stä)

a) Alijäämäsuhte

b) Vuosimuutokset ja taustatekijät

— Suhdannetekijät
 ■ Ei-suhdannetekijät
 - - Kokonaismuutos

Lähteet: Euroopan komissio ja EKP:n laskelmat.

Huom. Kuviossa 3b negatiivinen arvo tarkoittaa, että kyseinen tekijä kasvatti alijäämäsuhdetta, ja positiivinen, että tekijä supisti sitä. Alijäämätiedot ajalta ennen vuotta 2000 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

Taulukko 6. Julkisen talouden alijäämä-velkakoikaisu

(prosentteina BKT:stä)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Julkisen velan muutos	5,9	2,9	2,8	4,9	5,2	3,6	4,4	1,8	2,4	0,9
Julkisen talouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Alijäämä-velkakoikaisu	-	-	-	2,9	1,3	-0,7	1,7	-1,1	0,1	-0,8
Rahoitusomaisuuden netto-ostot (+) / nettomyynnit (-)	-	-	-	0,9	0,6	-0,4	0,1	-2,2	2,0	-0,9
Käteisraha ja talletukset	-	-	-	0,7	0,8	0,7	3,0	-1,1	0,3	-0,9
Lainat ja muut arvopaperit kuin osakkeet	-	-	-	0,3	0,1	-0,2	0,7	-0,1	-0,1	0,2
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,2	-3,9	-0,7	-0,1	-0,6
Yksityistämiset	-	-	-	-	-0,9	-0,7	-3,6	-0,7	-0,6	-1,1
Pääomasijoitukset	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut	-	-	-	-	0,7	0,5	-0,4	-0,1	0,5	0,5
Muu rahoitusomaisuus	-	-	-	-0,1	0,0	-0,8	0,3	-0,3	1,9	0,4
Julkisen velan arvostusmuutokset	-	-	-	0,8	1,1	0,7	1,1	0,3	-0,8	0,0
Ulkomaanvaluutan arvonnousut (+) / arvonlennukset (-)	-	-	-	0,9	1,3	0,9	0,5	0,3	0,2	0,0
Muut arvostusmuutokset ¹⁾	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,1	0,6	0,0	-1,0	0,0
Muut julkisen velan muutokset ²⁾	-	-	-	1,2	-0,4	-1,0	0,5	0,9	-1,1	0,1

Lähteet: EKPJ ja Euroopan komissio.

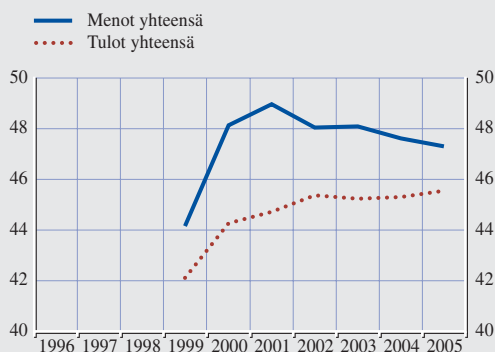
Huom. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää. Velka- ja alijäämätiedot ajalta ennen vuotta 2000 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

1) Sisältää julkisen velan nimellis- ja markkina-arvon erotuksen liikkeeseenlaskuketkellä.

2) Muihin velkoihin (julkisyhteisöjen velkoihin) liittyviä toimia, sektorien uudelleenluokitteluja ja tilastollisia eroja. Tämä erä voi sisältää myös valtion vastuulle ottamia velkoja.

Kuvio 4. Julkisen talouden menot ja tulot

(prosentteina BKT:stä)

Lähde: EKPJ.

Huom. Tuloja ja menoja koskevat tiedot ajalta ennen vuotta 2000 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

Taulukko 7. Julkisen talouden tulo- ja menorakenne

(prosentteina BKT:stä)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tulot yhteensä	-	-	-	42,1	44,3	44,7	45,4	45,2	45,3	45,5
Juoksevat tulot	-	-	-	41,9	44,1	44,5	45,2	45,1	45,1	45,3
Välittömät verot	-	-	-	9,1	7,5	7,6	7,9	8,2	8,4	8,6
Välilliset verot	-	-	-	16,2	16,3	16,1	16,4	16,6	16,2	16,2
Sosiaaliturvamaksut	-	-	-	14,3	15,0	15,2	15,1	15,0	15,0	15,2
Muut juoksevat tulot	-	-	-	2,3	5,3	5,5	5,8	5,4	5,5	5,3
Pääomatulot	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Menot yhteensä	-	-	-	44,1	48,1	49,0	48,0	48,1	47,6	47,3
Juoksevat menot	-	-	-	39,4	43,2	44,3	43,8	43,3	43,0	43,1
Työvoimakustannukset	-	-	-	10,5	11,6	12,2	12,0	12,1	12,0	12,1
Muut kuin luontoismuotoiset sosiaaliedut	-	-	-	.	17,0	17,0	17,1	17,0	16,9	16,9
Korkomenot	-	-	-	2,2	2,5	2,5	2,4	2,1	1,9	1,6
<i>joista: swapien ja korkoterminien vaikutus</i>	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut juoksevat menot	-	-	-	.	12,1	12,6	12,4	12,1	12,3	12,4
Pääomamenot	-	-	-	4,8	4,9	4,7	4,2	4,7	4,6	4,2
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Perusjäämä	-	-	-	0,2	-1,4	-1,8	-0,3	-0,7	-0,5	-0,1
Yli-/alijäämä ilman julkisia investointimenoja	-	-	-	0,7	-0,7	-1,1	0,3	0,5	1,1	1,5

Lähteet: EKPJ ja Euroopan komissio.

Huom. Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää. Korkomenot on ilmoitettu liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn mukaisesti. Erä ”swapien ja korkoterminien vaikutus” vastaa liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä ja EKT 95:ssä määriteltyä korkoeroa (tai ali- ja ylijäämän eroa). Ks. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2558/2001 swap- ja korkoterminijärjestelyjen alusten maksujen uudelleenluokitteliseksi. Tuloja, menoja, ylijäämää ja alijäämää koskevat tiedot ajalta ennen vuotta 2000 eivät ole vertailukelpoisia myöhempien tietojen kanssa, sillä tilastointimenetelmässä ja tietolähteissä on tapahtunut muutoksia.

Taulukko 8. Arviot väestön ikääntymisestä aiheutuvan julkisen talouden kuormittumisen kehityksestä

(prosentteina)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Huoltosuhte (65-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrä prosentteina 15–64-vuotiaiden määrästä)	21,4	23,6	30,8	40,4	47,7	55,6
Muutos väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen määrässä (% BKT:stä) vuoteen 2004 verrattuna	-	-0,2	1,3	4,4	7,5	9,7

Lähde: Euroopan komissio (2006), ”The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, long-term care, education and unemployment transfers (2004–2050)”. Raportin ovat laatineet talouspoliittinen komitea ja Euroopan komissio (DG ECFIN).

3 VALUUTTAKURSSIKEHITYS

Taulukko 9a. Valuuttakurssin vakaus

Valuuttakurssimekanismin (ERM II) jäsen		Kyllä
Liittynyt mekanismiin		28.6.2004
Alentanut valuuttansa kahdenvälisestä keskuskurssia omasta aloitteestaan		Ei
Suurimmat poikkeamat ¹⁾	ylöspäin	alaspäin
28.6.2004–28.4.2006		
Suhteessa euroon	0,1	-0,2

Lähde: EKP.

1) Suurimmat prosentuaaliset poikkeamat ERM II -keskuskurssista. Pankkipäivien päivähavaintojen kymmenen päivän liukuva keskiarvo.

b. Slovenian tolarin valuuttakurssipaineita kuvaavat keskeiset indikaattorit

(merkittynä kuukautena päättyneen kolmen kuukauden jakson keskiarvo)

	2004		2005				2006	
	heinä	loka	tammi	huhti	heinä	loka	tammi	huhti
Valuuttakurssin vaihtelu ¹⁾	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Lyhyiden korkojen ero ²⁾	2,3	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,6	0,9

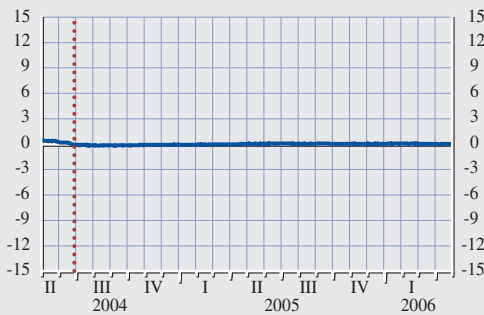
Lähteet: Kansalliset tiedot ja EKP:n laskelmat.

1) Eurokurssin päivittäisten prosenttimuutosten kuukausittainen keskihajonta vuositason prosentteina.

2) Pankkien välisten kolmen kuukauden korkojen ja kolmen kuukauden euriborkoron erotus prosenttiyksikköinä.

Kuvio 5. Slovenian tolarin poikkeamat ERM II -keskuskurssista

(päivähavaintoja, poikkeama prosentteina, 1.4.2004–28.4.2006)

Lähde: EKP.

Huom. Pystyviivan kohdalla tolar liittyi ERM II:een (28.6.2004). Positiivinen/negatiivinen poikkeama keskuskurssista tarkoittaa, että valuutan arvo liikkui vaihteluvälin ylä-/alaosassa. Slovenian tolarin vaihteluväli on $\pm 15\%$. Poikkeamat ennen 28.6.2004 ovat tolarin arvon poikkeamia ERM II:een liittymisen yhteydessä asetetusta keskuskurssista.

Taulukko 10. Slovenian tolar: reaali- valuuttakurssin kehitys

(kuukausihavaintoja, poikkeamat prosentteina, huhtikuu 2006 eri esimerkkikausiin verrattuna)

	Keskiarvo tammi 1996–huhti 2006	Keskiarvo tammi 1999–huhti 2006
Tolarin ja euron kahdenvälinen reaali- valuuttakurssi ¹⁾	1,7	0,4
<i>Lisätietoja:</i>		
Nimellinen efektiivinen valuuttakurssi ²⁾	-12,2	-5,5
Reaali- efektiivinen valuuttakurssi ^{1), 2)}	3,2	2,6

Lähde: EKP.

Huom. Positiivinen luku tarkoittaa valuutan vahvistumista, negatiivinen sen heikkenemistä.

1) Perustuu YKHI:n ja kuluttajahintaindeksin kehitykseen.

2) Efektiivinen valuuttakurssi suhteessa euroalueen, euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden ja kymmenen muun tärkeän kauppakumppanin valuuttoihin.

Taulukko 11. Ulkoinen kehitys

(prosentteina BKT:stä, ellei toisin mainita)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Yhteenlaskettu vaihto- ja pääomatase	0,2	0,3	-0,6	-3,3	-2,7	0,2	0,8	-1,0	-2,5	-1,5
Yhteenlasketut suorat sijoitukset ja arvopaperisijoitukset ¹⁾	3,9	2,7	1,5	1,8	1,2	1,5	6,2	-1,4	-1,3	-4,6
Suorat sijoitukset	0,8	1,5	1,1	0,3	0,4	1,1	6,5	-0,5	0,8	-0,1
Arvopaperisijoitukset	3,1	1,2	0,4	1,6	0,8	0,3	-0,3	-0,9	-2,2	-4,5
Ulkomainen nettovarallisuus	-2,7	-2,1	-4,6	-9,9	-12,5	-6,7	-2,6	-11,2	-16,2	-19,3
Vienti (tavarat ja palvelut) ²⁾	51,3	53,0	52,7	48,8	55,5	57,2	57,1	55,8	60,1	64,8
Tuonti (tavarat ja palvelut) ²⁾	52,2	53,7	54,1	52,9	59,0	57,8	55,6	55,8	61,3	65,3
Tavaravienti euroalueelle ^{3), 4)}	61,4	60,4	62,1	62,3	60,0	57,6	55,1	54,4	53,0	52,9
Tavarantuonti euroalueelta ^{3), 4)}	63,7	63,2	65,1	63,4	62,5	63,5	64,0	63,5	69,1	66,7
<i>Lisätietoja:</i>										
EU:n sisäinen tavaravienti (EU-25) ^{3), 4)}	70,3	69,5	71,8	72,9	71,2	69,6	67,5	66,9	66,0	66,4
EU:n sisäinen tavarantuonti (EU-25) ^{3), 4)}	74,2	74,9	76,1	76,4	75,9	76,1	76,4	75,6	81,3	78,2

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio (Eurostat).

1) Pyöristysten vuoksi summat eivät välttämättä täsmää.

2) Maksutasetilastot.

3) Ulkomaankauppatilastot.

4) Prosentteina koko viennistä/tuonnista.

4 PITKIEN KORKOJEN KEHITYS

Taulukko 12. Pitkät korot

(prosentteina, jakson havaintojen keskiarvo)

	2005 joulu	tammi	2006 helmi	maalis	huhti 2005– maalis 2006
Pitkä korko	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8
Viitearvo ¹⁾					5,9
Euroalue ²⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio.

1) Viitearvo ajanjaksona huhtikuusta 2005 maaliskuuhun 2006 on saatu laskemalla Puolan, Suomen ja Ruotsin korkotasojen painottamaton aritmeettinen keskiarvo ja lisäämällä siihen 2 prosenttiyksikköä.

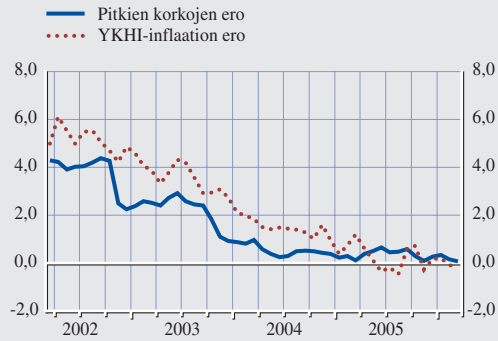
2) Euroalueen keskiarvo on ilmoitettu vain lisätietona.

Kuvio 6.

a) Pitkä viitekorko
(kuukausikeskiarvot prosentteina)

b) Pitkien korkojen ja YKHI:n erot Slovenian ja euroalueen välillä
(kuukausikeskiarvot prosenttiyksikköinä)

Lähteet: EKP ja Euroopan komissio.

Huom. Pitkien korkojen kehityksestä ei ole saatavissa yhdenmukaistettuja tietoja ajalta ennen maaliskuuta 2002.

LIITE

LÄHENTYMISINDIKAATTOREIDEN TILASTOLLISET LASKENTAMENETELMÄT

Taloudellisen lähentymisen arviointi riippuu suuresti siitä, miten laadukkaita ja luotettavia käytössä olevat tilastot ovat. Poliittiset näkökohdat eivät saa vaikuttaa etenkään julkisen talouden rahoitustilastojen laadintaan ja siihen liittyvään tiedonkeruuseen. Jäsenvaltioita kehoitetaan pitämään tilastojensa laatua ja luotettavuutta ensiarvoisen tärkeänä asiana ja varmistamaan, että niillä on tilastojen laadinnassa käytössään asianmukainen varmistusjärjestelmä, ja noudattamaan tiettyjä tilastojen hallintoon ja laatuun liittyviä standardeja.

Kansallisia ja yhteisön tilastolaitoksia koskevien käytännesääntöjen (jäljempänä ”käytännesäännöt”) uskotaan vahvistavan kansallisten tilastolaitosten riippumattomuutta, koskemattomuutta ja vastuuvollisuutta sekä lisäävän luottamusta julkisen talouden tilastojen laatuun.¹ Vähimmäisstandardien soveltamisalan ylittävissä käytännesäännöissä suositellaan tiettyjä institutionaalisia ja organisatorisia järjestelyjä tilastojen tuottamiseksi kansallisissa tilastolaitoksissa. Niillä myös pyritään parantamaan tilastojen laatua edistämällä parhaita kansainvälisiä tilastoperiaatteita, menetelmiä ja käytänteitä.

Seuraavassa tarkastellaan ensisijaisten lähentymisindikaattorien laatua ja luotettavuutta käytettävissä olevien tilastojen perusteella. Tarkastelun kohteena ovat tietyt tilastojen laatuun ja luotettavuuteen liittyvät institutionaaliset piirteet, ja yleisemmällä tasolla selostetaan lähentymisindikaattoreiden tilastollisia laskentamenetelmiä sekä sitä, miten hyvin tilastot noudattavat niitä standardeja, joita lähentymisprosessin asianmukainen arviointi edellyttää.

I LÄHENTYMISPROSESSIN ARVIOINNISSA TARVITTAVIEN TILASTOJEN LAATUUN LIITTYVÄT INSTITUTIONAALISET PIIRTEET

Käytännesäännöt käsittävät lukuisia käyttöön otettavia periaatteita. Nämä periaatteet koskevat institutionaalisia piirteitä, kuten ammatillista riippumattomuutta, tiedonkeruuvalluutta, resurssien riittävyttä, laatuun sitoutumista,

tilastosalaisuutta sekä puolueettomuutta ja objektiivisuutta, kuten myös tilastoprosessia ja -tuotantoa.²

Vuonna 2005 Eurostat ja kansalliset tilastolaitokset toteuttivat kyselylomakkeen pohjalta ensimmäisen itsearvioinnin käytännesääntöjen noudattamisesta. Taulukossa 1 esitetään yleiskatsaus joistakin tilastojen laatuun liittyvistä institutionaalisista piirteistä, kuten kansallisen tilastolaitoksen oikeudellisen riippumattomuuden määrittelystä, sen hallinnollisesta valvonnasta ja taloudellisesta itsenäisyydestä, oikeudellisesta tiedonkeruuvalluudesta sekä tilastosalaisuutta koskevista lain määräyksistä.³

2 YKHI-INFLAATIO

Tässä luvussa käsitellään hintakehityksen mittaamisessa käytettävien tilastojen, erityisesti yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI), laadintamenetelmiä ja laatua. YKHI on kehitetty, jotta hintavakautta koskevaa lähentymistä voitaisiin arvioida yhtäläisin perustein. Kaikkien jäsenvaltioiden yhdenmukaistetut kuluttajahintaindeksit julkaisee Euroopan komissio (Eurostat).⁴ Koko euroalueen kattava YKHI on ollut tärkein EKP:n yhteisessä rahapolitiikassa käytettävä hintakehityksen mittari tammikuusta 1999 alkaen.

1 Ks. ”Komission suositus kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuudesta, koskemattomuudesta ja vastuuvollisuudesta”. KOM (2005) 217 lopullinen, Euroopan komissio, Bryssel 25.5.2005.

2 Tilastointiin liittyviä periaatteita ovat muun muassa luotettavat menetelmät, asianmukaiset tilastolliset menettelyt, kohtuullinen vastaustaakka ja kustannustehokkuus. Tilastotuotantoon liittyvät periaatteet vastaavat Eurostatin edellyttämää tietojen laadukkuusvaatimusta. Ne ovat relevanssi, tarkkuus ja luotettavuus, ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus, yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus sekä saatavuus ja selkeys. Ks. <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (huhtikuu 2006).

3 Joitakin tietoja kansallisten tilastolaitosten institutionaalisista rakenteista on otettu www.sivustoista <http://epp.eurostat.cec.eu>, <http://www.std.lt> ja <http://www.stat.si> (huhtikuu 2006).

4 Lisätietoja YKHIn laadintamenetelmistä ks. ”Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) – A Short Guide for Users”. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, Luxemburg 2004.

Taulukko 1. Ensisijaisten lähentymisindikaattorien laatu ja luotettavuus

	Liettua	Slovenia
Lähentymisprosessin arvioinnissa tarvittavien tilastojen laatuun ja luotettavuuteen liittyvät institutionaaliset piirteet		
Kansallisen tilastolaitoksen oikeudellinen riippumattomuus	Tilastoista annetun lain artiklan 4 mukaisesti tilastot perustuvat objektiivisuuden, ammatillisen riippumattomuuden, menetelmien ja metodologioiden selkeyden, kansainvälisten luokitusten ja standardien noudattamisen sekä luottamuksellisuuden periaatteisiin. Pääministeri nimittää kansallisen tilastolaitoksen päällikön valtion virkamiehistä annetun lain sääntelemän virallisen valintamenettelyn perusteella; toimikautta ei ole rajattu.	Kansallisen tilastolain artiklan 2 mukaisesti kansallisissa tilastoissa noudatetaan puolueettomuuden, objektiivisuuden, ammatillisen riippumattomuuden, tilastosalaisuuden ja avoimuuden periaatteita. Pääministeri nimittää kansallisen tilastolaitoksen päällikön valtiovarainministeriön suosituksesta; toimikausi kiinteä (viisi vuotta, uudelleenvalinta mahdollinen).
Hallinnollinen valvonta ja taloudellinen itsenäisyys	Kansallinen tilastolaitos on Liettuan tasavallan hallituksen alainen laitos. Se on taloudellisesti riippumaton valtion budjetista vuosittain osoitetun määrärahan perusteella.	Kansallinen tilastolaitos on valtion virasto, joka on vastuuvollinen suoraan pääministerille. Se on taloudellisesti riippumaton valtion budjetista vuosittain osoitetun määrärahan perusteella.
Oikeudellinen tiedonkeruuvalltus	Laki tilastoista määrittelee tiedonkeruun peruseriaatteen.	Kansallinen tilastolaki määrittelee tiedonkeruun peruseriaatteen.
Lain määräykset tilastosalaisuudesta	Tilastoista annetun lain artiklan 13 mukaan tilastosalaisuus on turvattu. Ks. myös ”Rules and Regulations for Data Acknowledgement as Confidential One and its Usage” (Statistics Lithuania).	Kansallisen tilastolain artiklan 34 mukaan tilastosalaisuus on turvattu.
YKHI-inflaatio		
Oikeudellisten vähimmäis-standardien noudattaminen	Vahvistettu Eurostatissa vuonna 2004 (raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomitean 28. kokous kesäkuussa 2004, YKHI:n laadintaperiaatteiden noudattamisen seurantaraportti) ja vuonna 2006.	Vahvistettu Eurostatissa vuonna 2004 (raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomitean 28. kokous kesäkuussa 2004, YKHI:n laadintaperiaatteiden noudattamisen seurantaraportti) ja vuonna 2006.
Muut seikat	Vuonna 2006 Liettua on toimittanut tarkistetut YKHI-tilastot ajanjaksolta 1996–2000. Tilastojen kattavuus ja painot vastaavat vuodesta 2001 lähtien sovellettuja standardeja.	Slovenia on toimittanut takautuvat tiedot ajanjaksolta 1995–1999 kokonaisindeksistä ja kuluttajahintaindeksin määritelmään ja kattavuuteen perustuvat 12 YKHI-alaindeksiä (COICOP/YKHI).
Julkisen talouden tilastot		
Tietojen kattavuus	Tulo- ja menotiedot sekä alijäämä- ja velkatiedot on annettu ajanjaksolta 1996–2005.	Tulo- ja menotietoja ja alijäämätietoja ei ole annettu vuotta 1999 edeltäneeltä ajalta.
Avoimna olevat tilastokysymykset	Tällä hetkellä käytössä olevien tietojen mukaan Liettualla ei näy olevia avoimia tilastokysymyksiä.	Arvonlisäveron budjettiin kirjaamisessa tapahtuneen muutoksen vaikutus alijäämä-velkakoikaisuun vuonna 2002 on edelleen keskustelun alaisena.
Julkisen talouden tilastojen johdonmukaisuus	Epäjohdonmukaisuuksia ei ole havaittu.	Vuodesta 1999 vuoteen 2001 rahoitusvaroihin/velkoihin kohdistuvat nettotaloustoimien luvut eivät vastaa rahoitusvaroihin ja velkoihin kohdistuvien taloustoimien lukuja.
Alijäämä-velkakoikaisu	Mitään merkittäviä seikkoja ei ole havaittu.	EMU-kriteerien mukaiseen julkisyhteisöjen velkaan liittyvät taloustoimet ajanjaksolta 1999–2001 on kirjattu nimellisarvon eikä markkina-arvon mukaan. Näin ollen johdonmukaista täsmäytystä lainanotto-tarpeen ja velan muutoksen välillä on näiltä vuosilta mahdotonta toteuttaa.
Liiallista alijäämää koskevaan menettelyyn liittyvien tietojen kokoamisesta vastaava viranomainen	Kansallinen tilastolaitos yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa kokoaa varsinaiset liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn liittyvät tiedot, ja valtiovarainministeriö tuottaa ennusteet. Kansallinen keskuspankki ei ole suoranaisesti mukana tilastojen laadinnassa, mutta seuraa tiiviisti laadintaprosessia laskentamenetelmiin liittyvien keskustelujen kautta.	Kansallinen tilastolaitos yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa kokoaa varsinaiset liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn liittyvät tiedot, kun taas valtiovarainministeriö tuottaa ennusteet. Kansallinen keskuspankki ei ole suoranaisesti mukana tilastojen laadinnassa, mutta seuraa tiiviisti laadintaprosessia laskentamenetelmiin liittyvien keskustelujen kautta.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artiklassa 121 tarkoitetun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan n:o 21 artiklassa 1 edellytetään, että hintatason lähentymistä mitataan kuluttajahintaindeksillä yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot. Lokakuussa 1995 EU:n neuvosto antoi asetuksen (EY) N:o 2494/95 yhdenmukaistetuista kuluttajahintaindeksistä. YKHIen aikaansaamiseksi tehdyt yhdenmukaistamistoimenpiteet ovat perustuneet useisiin EU:n neuvoston ja Euroopan komission asetuksiin. Eri maiden YKHIen tuote-, alue- ja väestökattavuudet ovat samanlaiset (kaikista näistä kolmesta seikasta saattaa aiheutua merkittäviä eroja eri maiden kuluttajahintaindeksien välille). Useilla muillakin osa-alueilla on luotu yhteisiä standardeja (esimerkiksi uusien hyödykkeiden ja palvelujen käsittely).

YKHIen laskennassa käytetään vuosittain päivitettäviä menopainoja (tai harvemmin päivitettyjä painoja, jos sillä ei ole huomattavaa vaikutusta indeksiin). YKHI:t kattavat kaikki kotitalouksien todellisiin monetaarisiin kulutusmenoihin sisältyvät hyödykkeet ja palvelut. Kotitalouksien todelliset monetaariset kulutusmenot -käsite vastaa kansantalouden tilinpidon käsitettä kotitalouksien kulutusmenot. Se ei kuitenkaan sisällä omistusasumisen kustannuksia. Indeksien laskennassa käytetään hintoja, joita kotitaloudet todella maksavat hyödykkeistä ja palveluista monetaarisissa taloustoimissa. Näin ollen hinnat sisältävät kaikki hyödykkeistä maksettavat verot (tuotetukipalkkiot vähennettyinä), kuten arvonlisäveron ja valmisteverot. Kotitalouksien kulutusmenot kattavat myös terveydenhoito-, koulutus- ja sosiaalipalvelumenot, jos ne rahoitetaan kotitalouksien käteisvaroilla ja jos niitä ei korvata.

2.1 OIKEUDELLISTEN VÄHIMMÄISSTANDARDIEN NOUDATTAMINEN ERI MAISSA

Maaliskuussa 2004 Eurostat vahvisti, että Liettua ja Slovenia täyttävät YKHIä koskevat oikeudelliset vähimmäisstandardit. Uudestaan tämä sai vahvistuksen vuonna 2006, kun erityisesti hallinnollisesti säänneltyjen ja energian hinto-

jen käsittely vahvistettiin. Näiden maiden YKHI:t kattavat kotitalouksien todelliset monetaariset kulutusmenot EU:n standardien mukaisesti. Menopainot ja tuotekorot tarkistetaan vuosittain. Maat täyttävät myös muut YKHIä koskevat vaatimukset, kuten julkaistujen hintaindeksien yksityiskohtaisuutta ja julkaisu-aikatauluja koskevat standardit. YKHI:t on kuitenkin yhdenmukaistettu vaiheittain. Tämän vuoksi vuotta 2001 edeltävät YKHI-tilastot eivät ole täysin vertailukelpoisia tuoreimpien tietojen kanssa.

3 JULKISEN TALOUDEN TILASTOT

Tässä osassa tarkastellaan julkisen talouden kehitystä kuvaavien tilastojen laadintamenetelmiä ja laatua. Julkisen talouden tilastot perustuvat kansantalouden tilinpidon käsitteisiin, ja niiden on oltava yhdenmukaisia Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmän (EKT 95)⁵ kanssa. Velkaa koskevien julkisen talouden tilastojen on myös noudatettava 22.11.1993 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 3605/93, sellaisena kuin se on muutettuna 12.12.2005 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2103/2005. Liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä annetussa perustamissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa n:o 20 sekä neuvoston asetuksessa (EY) N:o 3605/93 tämän pöytäkirjan soveltamisesta, sellaisena kuin asetus on muutettuna⁶, määritellään käsitteet ”julkinen”, ”ylijäämä/alijäämä”, ”korkomenot”, ”investoinnit”, ”velka” ja ”bruttokansantuote (BKT)” EKT 95:n mukaisesti. EKT 95 on yhdenmukainen muiden kansainvälisten tilastostandardien,

5 Neuvoston asetus (EY) N:o 2223/96, annettu 25.6.1996, Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä yhteisössä, EYVL L 310, 30.11.1996, s. 1-469.

6 Keskeisiä lainkohtia ja säädöksiä ovat perustamissopimuksen artikla 104, perustamissopimukseen liitetty pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä, neuvoston asetus (EY) N:o 3605/93 Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetystä liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyn pöytäkirjan soveltamisesta sekä vakaus- ja kasvusopimus, johon kuuluvat a) neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä sekä b) neuvoston asetus (EY) N:o 1056/2005 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta.

kuten YK:n kansantalouden tilinpitojärjestelmän (SNA 93) kanssa. Liiallisten alijäämien menettelyyn liittyvät tilastot koskevat EKT 95:n sektoria ”julkisyhteisöt”, joka käsittää valtionhallinnon, osavaltiohallinnon (jäsenvaltioissa, jotka ovat rakenteeltaan liittovaltioita), alue- tai paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastot. Julkisyhteisöt eivät yleensä sisällä julkisia yhtiöitä.

Liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn mukainen julkisen talouden alijäämä (-) / ylijäämä (+) vastaa EKT 95:n mukaisten erien ”nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)” ja ”swap- ja korkoterminijärjestelyjen alaiset nettomääräiset maksut” summaa. EKT 95:n erä nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-) vastaa erien ”tulot yhteensä” ja ”menot yhteensä” erotusta. Suurinta osaa julkisen talouden alasektoreiden keskinäisistä taloustoimista ei konsolidoida, mutta jakotaloustoimiin kuuluvat ”korot”, ”muut tulonsiirrot”, ”investointiavustukset” ja ”muut pääomansiirrot” konsolidoidaan. Julkisen talouden perusalijäämällä/perusyliäämällä tarkoitetaan ilman investointimenoja laskettua alijäämää/ylijäämää.

Liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä julkisen talouden velalla tarkoitetaan EKT 95:n ryhmiin ”käteisraha ja talletukset”, ”muut arvopaperit kuin osakkeet ja johdannaiset” (esimerkiksi valtion velkapaperit) ja ”lainat” luokiteltavien julkisyhteisöjen velkojen kantaa bruttomääräisenä ja nimellisarvon mukaan laskettuna. Julkiseen velkaan ei lasketa johdannaisia, kuten swapeja, eikä kauppaluottoja tai muita velkoja, joista ei ole olemassa rahoitusasiakirjaa, kuten esimerkiksi liikaa maksetut veroennakot. Siihen eivät myöskään kuulu vastuusitoumukset, kuten valtioneuvokset ja eläkesitoumukset. Toistaiseksi ei ole ollut käytössä sovitua menetelmää kaikkien julkisen talouden vastuusitoumusten tilastoimiseksi ja arvioimiseksi. Nämä erät on estimoitava löyhien otaksujen perusteella, ja ne voivat vaihdella huomattavasti. Julkinen velka on bruttomääräinen käsite, koska sen enempää rahoitusomaisuutta kuin muuta kuin rahoitusomaisuuttakaan ei vähennetä veloista, mutta julkisyhteisöjen keskinäi-

set velat kuitenkin konsolidoidaan, joten julkisen velka ei sisällä velkoja muille julkisen talouden yksiköille.

Julkisen talouden alijäämä- ja velkasuhteiden laskemisessa käytettävä bruttokansantuote on EKT 95:n mukaisesti markkinahintainen.

Euroopan komissio välitti EKP:lle huhtikuussa 2006 tilastotietoja julkisen talouden rahoitusasemasta (julkisen talouden alijäämä/ylijäämä ja velka) vuosina 1996–2005 sekä ennusteet vuodeksi 2006. Eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit toimittavat EKP:lle yksityiskohdattaiset julkisen talouden tilastot julkisyhteisöjen rahoitustilastoja koskevien EKP:n suuntaviivojen (EKP/2005/5)⁷ mukaisesti. Vaikka nämä suuntaviivat sitovat oikeudellisesti vain euroalueen kansallisia keskuspankkeja, toimittavat alueen ulkopuolisetkin keskuspankit julkisen talouden tilastot EKP:lle samojen määräaikojen ja menettelytapojen mukaisesti kuin euroalueen kansalliset keskuspankit. Julkisyhteisöjen rahoitustilastoja koskevat suuntaviivat edellyttävät tulojen ja menojen sekä ja alijäämä-velkakohtaisen osatekijöiden yksityiskohtaista erittelyä. Lisäksi on annettava tietoja velasta eriteltynä instrumenteittain, alkuperäisen ja jäljellä olevan maturiteetin ja velkojan mukaan.

3.1 TIETOJEN KATTAVUUS MAITTAIN

Liettua on toimittanut Euroopan komissiolle lainsäädännössä edellytetyt vuotuiset julkisen talouden tulo- ja menotilastot sekä alijäämä- ja velkatilastot vuosilta 1996–2005. Slovenia ei ole vielä toimittanut Euroopan komissiolle tulo-, meno- ja alijäämätilastoja vuotta 1999 edeltäneeltä ajalta. Lisäksi Slovenian alijäämätilastot vuotta 2000 edeltäneeltä ajalta eivät ole vertailukelpoisia myöhempien alijäämätilastojen kanssa tilastointimenetelmien ja tietolähteiden muutosten vuoksi. Myöskään velkatiedot vuotta 1999 edeltäneeltä ajalta eivät ole vertailukel-

⁷ EKP:n suuntaviivat, annettu 17.2.2005, EKP:n tilastointiin liittyvistä tiedonantovaatimuksista ja tilastotietojen vaihtamista Euroopan keskuspankkijärjestelmässä koskevista menettelyistä julkisyhteisöjen rahoitustilastojen osalta (EKP/2005/5), sellaisina kuin ne ovat muutettuina suuntaviivoilla EKP/2006/2.

poisia myöhempien velkatietojen kanssa. Ero julkisen sektorin määrittelyssä on merkittävin näiden tilastojen vertailukelpoisuuteen vaikuttava tekijä.

3.2 AVOINNA OLEVAT TILASTOKYSYMYKSET

Liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn tilastojen on kuvastettava päätöksiä, jotka Eurostat tekee EKT 95:n mukaisesti julkisyhteisöihin liittyvissä erityistapauksista. Eurostatin päätöksien soveltamista käsitellään yksityiskohteisesti julkisen talouden alijäämää ja velkaa käsittelevässä Eurostatin käsikirjassa ”ESA95 manual on government deficit and debt”. Tuoreimmat päätökset koskevat rahastoivien eläkejärjestelmien luokittelua niissä tapauksissa, joissa julkinen yksikkö vastaa järjestelmästä tai on antanut sille takuun, samoin kuin puolustusmenojen kirjaamista.

Eurostat teki 2.3.2004 päätöksen rahastoivien eläkejärjestelmien luokittelusta tapauksissa, joissa valtio joko hoitaa sosiaaliturvamaksujen ja sosiaalietuuksien virtoja tai antaa takuun eläkkeiden maksukyvyttömyysriskin varalta. Silloin, kun julkinen yksikkö vastaa rahastovasta sijoitussidonnaisesta eläkejärjestelmästä (defined-contribution funded scheme), jolla ei ole valtion takausta siltä varalta, että eläkkeitä ei voida maksaa suurimmalle osalle järjestelmän osanottajista, järjestelmää ei Eurostatin päätöksen mukaan voida pitää kansantalouden tilinpidossa sosiaaliturvajärjestelmänä. Järjestelmää hoitava yksikkö on luokiteltava julkiseksi rahoituslaitokseksi. Näin ollen järjestelmän maksujen ja etuuksien virtoja ei kirjata julkiseksi tuloksi ja menoksi eivätkä ne vaikuta julkisen talouden alijäämään/ylijäämään. Valtion takaus sosiaaliturvajärjestelmäksi luokittelemattomalle järjestelmälle ei sinänsä ole ehto sille, että etuisuusjärjestelmä voidaan uudelleenluokitella sosiaaliturvajärjestelmäksi.

Eurostat on myöntänyt joillekin jäsenvaltioille siirtymäajan tämän päätöksen panemiseksi täytäntöön. Siirtymäaika umpeutuu liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn liittyvän, kevään 2007 raportoinnin myötä. Koska tällöin ilmoi-

tetaan tiedot vuosilta 2003–2007, siirtymäajasta hyötyvien jäsenvaltioiden on laskettava tiedot taaksepäin tilastosarjojen laatimiseksi tältä ajalta.

Eläkeuudistusten vaikutusta EKT 95:n mukaiseen julkisen talouden alijäämään on tutkittava tarkoin lähentymisprosessin kannalta. Siksi eläkeuudistuksista on annettava tarpeeksi yksityiskohtaisia tietoja, jotta vahvistettaisiin niiden tietojen uskottavuutta, joihin arvio lähentymisestä yleensä perustuu. Eläkeuudistusten kustannuksia on arvioitava eläkejärjestelmien tilinpidon perusteella. Tietoja on annettava uuden eläkejärjestelmän tuloista, menoista ja alijäämästä/ylijäämästä. Eläkeuudistusten kustannukset määräytyvät uuden eläkejärjestelmän sisältävien julkisen talouden tietojen ja ilman uutta eläkejärjestelmää laskettujen julkisen talouden tietojen eron perusteella.

Liettuaassa on vuonna 2004 perustettu rahoitettava sijoitussidonnainen eläkejärjestelmä, joka on luokiteltu julkisyhteisöjen ulkopuoliseksi järjestelmäksi. Sloveniassa eläkejärjestelmä on myös luokiteltu julkisyhteisöjen ulkopuoliseksi.

Eurostat teki 9.3.2006 päätöksen puolustusmenojen kirjaamisajankohdasta ja siten niiden vaikutuksesta julkisen talouden alijäämään/ylijäämään. Yksityisen sektorin organisoima sotilaallisten laitteiden leasing on käsiteltävä rahoitus-, ei käyttöleasingiksi. Kun on kyse monimutkaisia järjestelmiä koskevista pitkäaikaisista sopimuksista, julkinen meno on kirjattava järjestelmän muodostavien yksittäisten ja operationaalisten osien toimitusajankohtaan eikä yleensä sopimuksen päättymisajankohtaan. Liettuan ja Slovenian tapauksessa sotilaallisiin laitteisiin liittyvät menot ovat toistaiseksi olleet varsin vähäisiä.

Eurostat ja Slovenian viranomaiset käyvät parhaillaan keskusteluja arvonlisäveron kirjaamistapaan vuonna 2002 tehdyn muutoksen vaikutuksesta. Keskeinen kysymys on, mihin alijäämä-velkakoikaisun eristä muutos vaikuttaa, kun julkinen alijäämä/ylijäämä ei muutu. Slo-

venian kansallinen keskuspankki ei vielä käytä kokoamiaan kansantalouden tilinpitotilastoja alijäämä-velkakoikaisun erittelyyn liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn liittyvässä raportoinnissa.

3.3 JULKISEN TALOUDEN TILASTOJEN JOHDONMUKAISUUS

Yksi yhteisön tilastoja koskevien käytännösääntöjen periaatteista liittyy tietojen laadulle annettuun yhtenäisyyden ja vertailukelpoisuuden edellytykseen. Tämän periaatteen mukaisesti Euroopan tilastojen olisi oltava yhtenäiset keskenään ja eri aikoina sekä vertailukelpoisia eri maiden kesken. Eri lähteistä saatuja tietoja pitäisi pystyä yhdistelemään ja käyttämään yhteisesti. Tilastoissa pitää siis noudattaa samoja aritmeettisia ja kansantalouden tilinpidon identiteettejä, ja tilastojen on oltava yhtenäisiä tai kohtuullisen ajan kuluessa yhteen sovitettavia. Ne on koottava yhteisten standardien perusteella noudattamalla eri tiedonkeruiden ja niissä käytettyjen lähteiden kattavuutta, määritelmiä, yksiköitä ja luokituksia. Liettua on toimittanut täydet julkisen talouden tilastotiedot. Sen on kuitenkin pyrittävä yhdenmukaistamaan tietoja rahoitustaloustoimista ja muista kuin rahoitustaloustoimista sekä virta- ja tasetilastoja. Slovenian on saatettava muu kansantalouden tilinpito yhdenmukaiseksi äskettäin julkaistun, vuosia 2001–2004 koskevan integroidun rahoitustilinpitojärjestelmän kanssa. Tiedot rahoitusvaroihin/velkoihin kohdistuvista nettotaloustoimista vuosina 1999–2001 eivät vastaa tietoja varoihin kohdistuvista taloustoimista ja tietoja velkoihin kohdistuvista taloustoimista.

3.4 ALIJÄÄMÄ-VELKAKOIKAISUUS

Julkisyhteisöjen velkakannan muutos kahden peräkkäisen vuoden lopussa saattaa poiketa huomattavasti julkisen talouden alijäämästä tarkasteluvuonna. Julkista velkaa voidaan vähentää esimerkiksi julkisten yhtiöiden yksityistämistä saaduilla varoilla tai myymällä muuta rahoitusomaisuutta ilman, että sillä on (suoraa) vaikutusta julkisen talouden alijäämään. Alijää-

män ja julkisen velan muutoksen ero, ”alijäämä-velkakoikaisu”, on merkittävä julkisen talouden tilastojen laatua ja yhdenmukaisuutta kuvaava indikaattori.⁸ Tämän eron taustalla ovat rahoitusomaisuuden netto-ostot, julkisen velan arvostusmuutokset ja muut julkisen velan muutokset. Näiden erien kokoamiseen tarvitaan EKT 95:n mukaista perusteellista julkisen talouden rahoitustilinpitojärjestelmää (tiedot taloustoimista, muista virroista ja kannoista), ja tietojen on oltava yhdenmukaisia nimellistä velkaa koskevien tietojen kanssa.

Vuonna 1997 Liettuan julkisen talouden alijäämä oli ennätyskelliset 11,4 % BKT:stä. Ennätysmäinen luku johtuu pääasiassa kirjaamistavan muutoksesta, joka koskee takavarikoitujen omaisuuden palautuksia ja korvauksia ruplammääräisten säästöjen menetyksistä tallettajille, joiden tilit jäädytettiin siirryttäessä ruplasta litii.⁹ Kirjaus perustuu Eurostatin suosituksen, jonka mukaan pääomansiirto kirjataan ainoastaan sinä vuonna, jona hallitus tunnusti velan. Ei siis silloin, kun käteismaksut kotitalouksille tosiasiallisesti suoritettiin. Vastakirjaus tehdään muihin velkoihin. Suurin osana näistä veloista kirjattiin vuonna 1997.

Slovenian integroitu rahoitustilinpidon ja taseiden järjestelmä vuosiksi 2001–2004 helpottaa julkisen alijäämän ja velan suhteen perusteellista arviointia. EMU-kriteerien mukaiseen julkisyhteisöjen konsolidoituun bruttovelkaan kohdistuvat taloustoimet vuosina 1999–2001 on kirjattu nimellisarvoon, ei markkinaarvoon.

8 Ks. ”Stock-flow adjustment for the euro-zone and the EU 25 2001 to 2004 reported in the second 2005 EDP notification”. Eurostat, 26.9.2005, <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (huhtikuu 2006).

9 Ks. Eurostatin lehdistötiedote ”First notification of deficit and debt data for 2004” (STAT/05/39, 18.3.2005). Tiedotteessa todettiin, että Eurostatin ja Liettuan välillä olivat menossa neuvottelut palautusten kirjaamisesta ja että julkisen talouden alijäämä saattaisi tarkistuksessa osoittautua aiempaa pienemmäksi vuonna 2004 ja edellisinä vuosina. Eurostatin lehdistötiedotteessa (120/2005) 26.9.2005 alijäämä- ja velkatietojen toimittamisesta viitattiin siihen, että julkisen talouden alijäämän pieneneminen vuosina 2003 ja 2004 johtui pääosin muutoksesta tavassa, jolla korvaukset menetetyistä säästöistä ja kiinteistöistä on kirjattu. Lehdistötiedotteessa (48/2006) 24.4.2006 tätä asiaa ei mainittu.

4 VALUUTTAKURSSIT

Perustamissopimuksen artiklassa 121 tarkoitettun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan n:o 21 artiklassa 3 täsmennetään, mitä Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumista koskevalla kriteerillä tarkoitetaan. Joulukuun 18. päivänä 2003 päivätyssä kannassaan EKP:n neuvosto selvensi, että kriteerillä tarkoitetaan jäsenvaltion osallistumista valuuttakurssimekanismi ERM II:een vähintään kahden vuoden ajan ennen lähentymisen arviointia ilman merkittäviä paineita ja erityisesti ilman, että valuutan arvoa alennetaan suhteessa euroon.

Jäsenvaltioiden valuuttojen kahdenväliset valuuttakurssit suhteessa euroon ovat päivittäisiä viitekurssseja, jotka EKP kirjaa klo 15.15 Suomen aikaa (keskuspankkien välisen päivittäisen yhteispuhelun jälkeen). Ne julkistetaan EKP:n verkkosivuilla. Reaaliset kahdenväliset valuuttakurssit muodostetaan deflatoimalla nimellinen valuuttakurssi-indeksi YKHillä tai kuluttajahintaindeksillä. Nimelliset ja reaaliset efektiiviset valuuttakurssit muodostetaan käytämällä kauppapainoja (jotka perustuvat geometriseen painotukseen) jäsenvaltioiden valuuttojen kahdenvälisten nimellisten ja reaalisten valuuttakurssien laskemiseksi suhteessa tiettyjen kauppakumppanimaiden valuuttoihin. Sekä nimelliset että reaaliset efektiiviset valuutta-

kurssi-indeksit lasketaan EKP:ssä. Tämä käytäntö merkitsee, että indeksien nousu vastaa jäsenvaltion valuutan vahvistumista. Kauppapainot perustuvat teollisuustuotteiden kaupan käyntiin, ja niiden laskennassa otetaan huomioon kolmansien markkinoiden vaikutus. Efektiiviset valuuttakurssi-indeksit perustuvat ajanjaksojen 1995–1997 ja 1999–2001 liukuviin painoihin, jotka ketjutettiin toisiinsa tammi-kuussa 1999. Kauppakumppanimaiden ryhmään kuuluvat euroalue, euroalueen ulkopuoliset EU:n jäsenvaltiot, Australia, Etelä-Korea, Hongkong, Japani, Kanada, Kiina, Norja, Singapore, Sveitsi ja Yhdysvallat.

5 PITKÄT KOROT

Perustamissopimuksen artiklassa 121 tarkoitettun, lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan n:o 21 artiklassa 4 edellytetään, että korkojen lähentymistä arvioidaan valtion pitkien joukkovelkakirjalainojen tai muiden vastaavien arvopapereiden perusteella siten, että arvioinnissa otetaan huomioon kansallisten määritelmien erot. Vaikka Euroopan komissio artiklan 5 mukaan on vastuussa pöytäkirjan soveltamisesta tarvittavien tilastotietojen tuottamisesta, EKP antaa alan asiantuntemuksensa vuoksi apua edustavien pitkien korkojen määrittelyssä ja kerää tilastotietoja kansallisilta keskuspankeilta Euroopan komissiota varten. Näin se jat-

Taulukko 2. Pitkien korkojen lähentymisen arvioinnissa käytettävät tilastolliset määritelmät

Käsite	Suositus
Joukkovelkakirjalainan liikkeeseenlaskija	Valtion liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjalainoja.
Maturiteetti	Jäljellä oleva maturiteetti mahdollisimman lähellä kymmentä vuotta. Korvattaessa joukkovelkakirjalainoja toisilla maturiteetin vaihtelu on minimoitava; markkinoiden rakenteellinen likvidiys tulee ottaa huomioon.
Erisuuruisista kuponkikoroista johtuvat tuottoerot	Tuottoeroja ei muuteta suoraan keskenään vertailukelpoiksi.
Verotus	Veroja ei vähennetä.
Joukkovelkakirjalainojen valinta	Valittujen joukkovelkakirjalainojen tulee olla riittävän likvidejä. Tämän vaatimuksen perusteella valitaan kansallisten markkinoiden mukaan joko viitelaina tai otos joukkovelkakirjalainoista.
Tuoton laskukaava	”Yield to maturity” ISMA:n kaava ”Redemption yields”.
Yhteenlasku	Kun otoksessa on useampi kuin yksi joukkovelkakirjalaina, edustava korko lasketaan tuottojen yksinkertaisena keskiarvona.

kaa työtä, jota EMI teki osana EMUn kolmannen vaiheen valmisteluja läheisessä yhteistyössä Euroopan komission kanssa.

Käsitteisiin liittyvän työn tuloksena määriteltiin seitsemän keskeistä seikkaa, joita pitkien korkojen laskennassa tarkastellaan. Nämä on esitetty taulukossa 2. Pitkät korot viittaavat kansallisen valuutan määräisiin joukkovelkakirjalainoihin.

6 MUUT TEKIJÄT

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 viimeisessä kappaleessa todetaan, että Euroopan komission ja EKP:n raporteissa on neljän pääkriteerin lisäksi otettava huomioon ecun kehitys, markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tila ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaindikaattorien kehityksen tarkastelu. Pöytäkirjassa n:o 21, joka neljän pääkriteerin osalta määrää, että komission on toimitettava kriteereiden noudattamisen arviointiin tarvittavat tiedot ja kuvailee käytettävät tilastotiedot melko yksityiskohtaisesti, ei ole mitään viittausta näihin ”muihin tekijöihin”.

Kansallista maksutasetta ja ulkomaista varallisuutta koskevat tilastot laaditaan kansallisissa keskuspankeissa IMF:n maksutasekäsikirjan 5. laitoksen käsitteiden ja määritelmien sekä EKP:n ja Eurostatin laatimien metodologisten standardien mukaisesti. Kuten EKP:n lähentymisraportissa vuodelta 2004, tässäkin raportissa tarkastellaan yhteenlaskettua vaihto- ja pääomatasetta, joka vastaa talouden nettoluotonantoa tai -ottoa. Lisäksi on hyvä huomata, että tulonsiirtojen (vaihtotaseen erä) ja pääomansiirtojen (pääomataseen erä) erottaminen toisistaan ei käytännössä aina ole suoraviivaista, sillä luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen vastaanottaja käyttää siirtoa. Erityisen hankalaa tulon- ja pääomansiirtojen luokittelu on EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden välillä.¹⁰

Vaihtotaseen ja pääomataseen sekä tulot että menot ovat plusmerkkisiä. Rahoitustaseen nettomääräisten taloustoimien (esim. suorat sijoitukset ja arvopaperisijoitukset) esittämisessä noudatetaan IMF:n maksutasekäsikirjan 5. laitoksen merkintätapaa: Joko nettosaamisten lisäys tai vastaavasti velkojen väheneminen merkitään miinuksella ja päinvastaisessa tapauksessa plussalla. Plusmerkkinen ulkomainen nettovarallisuusasema osoittaa ulkomaista nettosaamista (eli saamiset ylittävät velat), kun taas miinusmerkkinen vastaa velkaenemmyyttä ulkomaille (eli velat ylittävät saamiset).

Tuottajahintaindeksit perustuvat kotimaan myyntihintoihin teollisuudessa ilman rakentamista. Tilastot laaditaan yhdenmukaisin perustein EU:n lyhyen aikavälin tilastoja koskevan asetuksen mukaisesti.¹¹

Yksikkötyökustannuksia (ilmaistuna työntekijää kohden laskettujen työvoimakustannusten ja työntekijää kohden lasketun kiinteähintaisen BKT:n välisenä suhteena) johdetaan EKT 95-tietojen lähetysohjelman mukaisesti toimituista tiedoista.

7 TILASTOTIETOJEN AJANKOHTA

Tämän lähentymisraportin luvut perustuvat 28.4.2006 käytettävissä olleisiin tietoihin.

¹⁰ Ks. ”European union balance of payments/international investment position statistical methods”, EKP, marraskuu 2005.

¹¹ Lyhyen aikavälin tilastoista 19.5.1998 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1165/98, EYVL L 162, 5.6.1998, s.1, sellaisena kuin se on muutettuna 6.7.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1158/2005, EUVL L 191, 22.7.2005, s.1.

LUKU 2

**KANSALLISEN
LAINSÄÄDÄNNÖN
MUKAUTTAMINEN
PERUSTAMIS-
SOPIMUKSEEN**

I JOHDANTO

I.1 YLEISTÄ

Perustamissopimuksen artiklan 122 kohdassa 2 edellytetään, että EKP (ja komissio) raportoivat EU:n neuvostolle artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitetun menettelyn mukaisesti ainakin kerran kahdessa vuodessa tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus. Näissä raporteissa tulee tarkastella, onko kunkin jäsenvaltion, jota koskee poikkeus, kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopuoinnussa perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön (jäljempänä EKPJ:n perussääntö) kanssa. Tästä perustamissopimuksen velvoitteesta, jota sovelletaan niihin jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus, käytetään myös nimitystä ”oikeudellinen lähentyminen”.

I.2 JÄSENVALTIOT, JOITA KOSKEE POIKKEUS, JA OIKEUDELLINEN LÄHENTYMINEN

Slovenia ja Liettua, joiden kansallista lainsäädäntöä tässä raportissa arvioidaan, ovat asemaltaan jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus. Liittymisehdoista tehdyn asiakirjan¹ artiklassa 4 määrätään seuraavaa: ”Jokainen uusi jäsenvaltio osallistuu talous- ja rahaliittoon liittymispäivästä alkaen EY:n perustamissopimuksen 122 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltiona, jota koskee poikkeus.”

EKP on arvioinut oikeudellista lähentymistä Sloveniassa ja Liettuassa sekä niitä lainsäädäntötoimia, joita näissä jäsenvaltioissa on tehty tai joudutaan tekemään tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Oikeudellisen lähentymisen arvioinnin tarkoituksena on helpottaa EU:n neuvoston päätöstä siitä, mitkä jäsenvaltiot ”täyttävät yhteisen rahan käyttöönoton edellytykset”. Näillä edellytyksillä tarkoitetaan oikeudellisessa mielessä erityisesti keskuspankin riippumattomuutta ja

kansallisten keskuspankkien oikeudellista integroitumista eurojärjestelmään.

I.3 OIKEUDELLISEN LÄHENTYMISEN ARVIOINTI

Oikeudellisen lähentymisen arvioinnissa noudatetaan suurin piirtein EKP:n ja EMIn aiempien oikeudellista lähentymistä koskevien raporttien rakennetta. Tällaisia raportteja ovat erityisesti EKP:n vuoden 2004 (Tšekkiä, Viroa, Kyprosta, Latviaa, Liettuaa, Unkaria, Maltaa, Puolaa, Sloveniaa, Slovakiaa ja Ruotsia koskeva) lähentymisraportti, vuoden 2002 (Ruotsia koskeva) lähentymisraportti ja vuoden 2000 (Kreikkaa ja Ruotsia koskeva) lähentymisraportti sekä EMIn vuoden 1998 lähentymisraportti. Kansallisen lainsäädännön tarkastelussa otetaan huomioon myös lainsäädännölliset muutokset, jotka on toteutettu ennen 27.4.2006.

2 MUKAUTUSTEN SOVELTAMISALA

2.1 MUKAUTETTAVAT ALUEET

Niiden alueiden määrittämiseksi, joilla kansallista lainsäädäntöä on mukautettava, tutkitaan seuraavat seikat:

- yhteensopivuus kansallisten keskuspankkien riippumattomuutta koskevien perustamissopimuksen (artikla 108) ja EKPJ:n perussäännön (artiklat 7 ja 14.2) määräysten sekä salassapitomääräysten (EKPJ:n perussäännön artikla 38) kanssa
- keskuspankkirahoitusta (perustamissopimuksen artikla 101) ja erityisoikeuksia (perustamissopimuksen artikla 102) koske-

1 Asiakirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EUVL L 236, 23.9.2003, s. 33).

vien kieltojen noudattaminen ja yhteisön oikeudessa edellytetyn euron yhtenäisen kirjoitustavan noudattaminen sekä

- kansallisten keskuspankkien oikeudellinen integroituminen eurojärjestelmään (erityisesti EKPJ:n perussäännön artikkelit 12.1 ja 14.3).

2.2 ”SOPUSOINTU” VAI ”YHDENMUKAISTAMINEN”

Perustamissopimuksen artiklassa 109 määrätään, että kansallisen lainsäädännön on oltava ”sopusoinnussa” perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Mahdolliset ristiriitaisuudet on siksi poistettava. Tämän velvoitteen noudattamisen tarpeellisuuteen eivät vaikuta perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön ensisijaisuus kansalliseen lainsäädäntöön nähden eikä kulloisenkin ristiriitaisuuden luonne.

Vaatimus siitä, että kansallisen lainsäädännön on oltava ”sopusoinnussa”, ei tarkoita, että perustamissopimuksessa edellytettäisiin kansallisten keskuspankkien perussääntöjen ”yhdenmukaistamista” toisiinsa tai EKPJ:n perussääntöön nähden. Kansallisia erityispiirteitä saa edelleen olla, kunhan ne eivät heikennä yhteisön yksinomaista toimivaltaa rahapolitiikan alalla. EKPJ:n perussäännön artiklassa 14.4 sallitaan kansallisille keskuspankeille myös muita kuin EKPJ:n perussäännössä määrättyjä tehtäviä, elleivät ne ole ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Tällaisia muita tehtäviä mahdollistavat säännökset ovat selkeä esimerkki tapauksista, joissa kansallisten keskuspankkien perussääntöjen sallitaan edelleen poiketa toisistaan. Ilmaisuihin ”sopusoinnussa” merkitseekin, että kansallista lainsäädäntöä ja kansallisten keskuspankkien perussääntöjä täytyy muuttaa siten, etteivät ne ole ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa ja että kansalliset keskuspankit integroituvat EKPJ:hin tarvittavalla tavalla. Erityisesti on muutettava kaikkia säännöksiä, joilla rikotaan kansallisen keskuspankin riippumatto-

muutta koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja loukataan sen asemaa EKPJ:n erottamattomana osana. Tämän saavuttamiseksi ei siten ole riittävää nojautua yksinomaan siihen, että yhteisön lainsäädäntö on ensisijainen kansalliseen lainsäädäntöön nähden.

Perustamissopimuksen artiklan 109 mukainen velvoite kattaa ainoastaan yhteensopimattomuuden perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Myös sellainen kansallinen lainsäädäntö, joka on ristiriidassa yhteisön johdetun oikeuden kanssa, olisi kuitenkin mukautettava tähän johdettuun oikeuteen. Yhteisön lainsäädännön ensisijaisuus ei poista tarvetta mukauttaa kansallista lainsäädäntöä. Tämä yleisvaatimus ei perustu yksinomaan perustamissopimuksen artiklaan 109 vaan myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.²

Perustamissopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä ei määrätä, millä keinoin kansallista lainsäädäntöä on mukautettava. Se voidaan tehdä sisällyttämällä kansalliseen lainsäädäntöön joko viittauksia perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön tai sisällyttämällä siihen näiden määräyksiä siten, että niiden alkuperä mainitaan, tai poistamalla ristiriitaisuudet taikka käyttämällä näitä menetelmiä yhdessä.

Jotta kansallisen lainsäädännön sopusointisuus perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa voidaan saavuttaa ja sitä voidaan ylläpitää, yhteisön toimielinten ja jäsenvaltioiden on lisäksi kuultava EKP:tä säädösluonnoksista EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 4 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 4 mukaisesti. Jäsenmaiden viranomaisten velvollisuudesta kuulla Euroopan keskuspankkia suunnitelmista lainsäädännöksi 29 päivänä kesäkuuta 1998 tehdyssä neuvoston päätöksessä 98/415/EY³ edellytetään nimenomaisesti, että jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimen-

2 Ks. mm. asia 167/73, Euroopan yhteisöjen komissio v. Ranskan tasavalta, tuomio 4.4.1974 (Kok. 1974, s. 359) (’Code du travail maritime’).

3 EYVL L 189, 3.7.1998, s. 42.

piteet varmistaakseen tämän vaatimuksen noudattamisen.

3 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIEN RIIPPUMATTOMUUS

Keskuspankkien riippumattomuudesta ja salassapitokysymyksistä on todettava, että EU:hun vuonna 2004 liittyneiden jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä oli mukautettava siten, että se oli 1.5.2004 perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten mukainen. Ruotsi oli sen sijaan velvollinen saattamaan tarvittavat mukautukset voimaan EKPJ:n perustamiseen eli 1.6.1998 mennessä.

3.1 KESKUSPANKIN RIIPPUMATTOMUUS

EMI määritteli vuonna 1997 keskuspankin riippumattomuuden tunnusmerkit (joita kuvattiin sittemmin yksityiskohtaisesti vuoden 1998 lähentymisraportissa), jotka olivat tuolloin jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön, erityisesti kansallisten keskuspankkien perussääntöjen, arvioinnin perustana. Keskuspankin riippumattomuuden käsitteeseen sisältyy riippumattomuuden eri osatekijöitä, joita on arvioitava erikseen, eli toiminnallinen, institutionaalinen, henkilökohtainen ja taloudellinen riippumattomuus. Viime vuosina näitä keskuspankin riippumattomuuden osatekijöitä on tarkennettu edelleen EKP:n lausunnoissa. Näiden osatekijöiden perusteella arvioidaan sellaisten jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, lainsäädännön lähentymistä perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön nähden.

3.1.1 TOIMINNALLINEN RIIPPUMATTOMUUS

Keskuspankin riippumattomuus ei ole päämäärä sinänsä, vaan pikemminkin keino saavuttaa jokin tietty kaikkia muita tavoitteita tärkeämpi, selkeästi määritelty tavoite. Toiminnallinen riippumattomuus edellyttää sitä, että jokaisen

kansallisen keskuspankin ensisijainen tavoite on määritelty selkeästi ja oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti, ja kansallisella keskuspankilla on sen perusteella käytettävissään tarvitsemansa keinot ja välineet tämän tavoitteen saavuttamiseksi mistään muusta viranomaisesta riippumatta. Perustamissopimuksen vaatimus keskuspankin riippumattomuudesta kuvastaa yleistä näkemystä, jonka mukaan ensisijaisesta hintavakauden tavoitteesta pystyy parhaiten huolehtimaan täysin riippumaton laitos, jonka toimivalta on tarkasti määritelty. Keskuspankin riippumattomuus on täysin sopusoinnussa sen kanssa, että kansalliset keskuspankit ovat tili-velvollisia päätöksistään. Tällä on tärkeä merkitys pyrittäessä lisäämään luottamusta niiden riippumattomaan asemaan. Se edellyttää avoimuutta ja vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa.

Ajoituksesta on todettava, että perustamissopimuksen sanamuoto on epäselvä sen osalta, mistä alkaen niiden jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, kansallisten keskuspankkien oli noudatettava perustamissopimuksen artiklan 105 kohdassa 1 ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 2 määriteltyä hintavakauden ensisijaista tavoitetta. Ruotsin osalta oli pohdittava, olisiko tämä velvoite voimassa EKPJ:n perustamisesta vai euron käyttöönotosta lukien. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka liittyivät EU:hun 1.5.2004, oli pohdittava, olisiko se voimassa tästä päivämäärästä vai euron käyttöönotosta lukien. Vaikka perustamissopimuksen artiklan 105 kohtaa 1 ei sovelleta jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus (ks. artiklan 122 kohta 3), EKPJ:n perussäännön artiklaa 2 sovelletaan näihin jäsenvaltioihin (ks. EKPJ:n perussäännön artikla 43.1). EKP katsoo, että hintavakauden tulee olla kansallisten keskuspankkien ensisijaisena tavoitteena Ruotsin osalta 1.6.1998 lähtien ja EU:hun 1.5.2004 liittyneiden jäsenvaltioiden osalta liittymispäivästä lähtien. Tämä perustuu siihen, että yhtä yhteisön johtavista periaatteista eli hintavakautta (perustamissopimuksen artiklan 4 kohta 3) sovelletaan myös jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus. Se perustuu myös perustamissopimuksen tavoitteeseen, jonka mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on

pyrittävä makrotalouden reaalisesti lähentymiseen ja myös hintavakauteen. Tätä vartenhan EKP:n ja komission raportit laaditaan säännöllisesti. Lisäksi tämä näkemys pohjautuu keskuspankin riippumattomuusvaatimuksen taustalla oleviin syihin, jotka ovat perusteltavissa vain, jos yleinen hintavakauden tavoite on ensisijainen.

Tämän raportin maakohtaiset arviot perustuvat näihin päätelmiin siitä, milloin niiden jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, kansallisten keskuspankkien ensisijaisena tavoitteena on oltava hintavakaus.

3.1.2 INSTITUTIONAALINEN RIIPPUMATTOMUUS

Institutionaalisen riippumattomuuden periaatteeseen viitataan nimenomaisesti perustamissopimuksen artiklassa 108 ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 7. Näissä kahdessa artiklassa kansallisia keskuspankkeja ja niiden päätöksentekuelinten jäseniä kielletään pyytämästä tai ottamasta ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta ja muilta tahoilta. Lisäksi niissä kielletään yhteisön toimielimiä ja laitoksia sekä jäsenvaltioiden hallituksia yrittämästä vaikuttaa kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten sellaisiin jäseniin, joiden päätökset voivat vaikuttaa keskuspankkien toimintaan näiden suorittaessa EKPJ:hin liittyviä tehtäviään.

Jos kansallinen keskuspankki on muodostettu siten, että se on valtion omistama laitos, julkisoikeudellinen erityislaitos tai tavallinen osakeyhtiö, vaarana on, että omistaja saattaa omistajuutensa perusteella vaikuttaa päätöksentekoon EKPJ:hin liittyvissä tehtävissä. Tällainen vaikutusvalta, jota käytetään osakkeenomistajan oikeuksien kautta tai muulla tavoin, saattaa heikentää kansallisen keskuspankin riippumattomuutta, ja sitä tulee sen vuoksi rajoittaa lailla.

OHJEIDENANTOKIELTO

Kolmansien osapuolten oikeudet antaa EKPJ:hin liittyviä tehtäviä koskevia ohjeita kansallisille keskuspankeille, niiden päätöksentekuelimille tai jäsenille ovat ristiriidassa

perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

PÄÄTÖSTEN HYVÄKSYMISTÄ, TÄYTÄNTÖÖNPANON KESKEYTTÄMISTÄ, PÄÄTÖSTEN KUMOAMISTA TAI PÄÄTÖKSENTEON LYKKÄÄMISTÄ KOSKEVA KIELTO

Kolmansien osapuolten oikeudet, jotka koskevat EKPJ:n tehtäviin liittyvien kansallisten keskuspankkien päätösten hyväksymistä, päätösten täytäntöönpanon keskeyttämistä, päätösten kumoamista tai päätöksenteon lykkäämistä, ovat ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

PÄÄTÖSTEN LAILLISUUSVALVONTAA KOSKEVA KIELTO

Muiden laitosten kuin riippumattomien tuomioistuinten oikeus harjoittaa laillisuusvalvontaa EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista koskevien päätösten osalta on ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa, koska näiden tehtävien suorittamista ei saa arvioida uudelleen poliittisella tasolla. Pääjohtajan oikeus keskeyttää EKPJ:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten täytäntöönpano oikeudellisin perustein ja jättää ne poliittisten elinten lopullisesti päätettäväksi vastaisi ohjeiden pyytämistä kolmansilta osapuolilta.

KANSALLISEN KESKUSPANKIN PÄÄTÖKSENTEKOELINTEN TOIMINTAAN OSALLISTUMISTA JA ÄÄNIOIKEUDEN KÄYTTÄMISTÄ NIISSÄ KOSKEVA KIELTO

Kolmansien osapuolten edustajien osallistuminen kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen toimintaan ja tähän liittyvä äänioikeus asioissa, jotka koskevat EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista kansallisissa keskuspankeissa, ovat ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa, vaikkei kyseessä olisikaan ratkaiseva ääni.

KOLMANSIEN OSAPUOLTEN KUULEMISTA ENNAKOLTA KANSALLISEN KESKUSPANKIN PÄÄTÖKSESTÄ KOSKEVA KIELTO

Kansallisen keskuspankin perussäännössä asetettu nimenomainen velvollisuus kuulla ennakolta kolmansia osapuolia antaa näille osapuol-

lille virallisen väylän vaikuttaa lopulliseen päätökseen ja on sen vuoksi ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

Vaikka kansallisten keskuspankkien ja kolmansien osapuolten välinen vuoropuhelu perustuisikin kansallisen keskuspankin perussäännön mukaisiin velvollisuuksiin antaa tietoja ja vaihtaa näkemyksiä, se on sopusoinnussa keskuspankin riippumattomuuden kanssa, jos

- sillä ei vaaranneta kansallisten keskuspankkien päätöksentekielinten jäsenten riippumattomuutta
- pääjohtajien erityisasemaa EKP:n yleisneuvoston jäsenenä kunnioitetaan kaikilta osin
- EKPJ:n perussäännön määräyksistä johtuvia salassapitovaatimuksia noudatetaan.

VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMINEN KANSALLISEN KESKUSPANKIN PÄÄTÖKSENTEKOELINTEN JÄSENIILLE

Kansallisen keskuspankin perussäännön määräyksissä, jotka koskevat kolmansien osapuolten (esimerkiksi hallitusten) kansallisen keskuspankin päätöksentekielinten jäsenille (esimerkiksi tilinpidon osalta) myöntämää vastuuvapautta, tulee olla riittävät suojalausekkeet siten, että tällainen oikeus vastuuvapauden myöntämiseen ei vaikuta kansallisen keskuspankin päätöksentekielimen yksittäisen jäsenen kykyyn tehdä itsenäisesti EKPJ:hin liittyviä tehtäviä koskevia päätöksiä (tai panna täytäntöön EKPJ:ssä hyväksytyjä päätöksiä). Tätä koskeva nimenomainen määräys suositellaan otettavaksi kansallisten keskuspankkien perussääntöihin.

3.1.3 HENKILÖKOHTAINEN RIIPPUMATTOMUUS

Myös EKPJ:n perussäännön määräys kansallisen keskuspankin päätöksentekielinten jäsenten toimikausiturvasta suojaa keskuspankin riippumattomuutta. Pääjohtajat ovat EKP:n yleisneuvoston jäseniä. EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 mukaan kansallisten keskuspank-

kien perussäännöissä on erityisesti määrättävä keskuspankin pääjohtajan toimikaudeksi vähintään viisi vuotta. Lisäksi artikla suojaa keskuspankkien pääjohtajia mielivaltaiselta erottamiselta, sillä sen mukaan pääjohtaja voidaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja voi myös hakea muutosta erottamispäätökseen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta. Tätä määräystä on noudatettava kansallisten keskuspankkien perussäännöissä siten kuin jäljempänä esitetään.

PÄÄJOHTAJIEN VÄHIMMÄISTOIMIKAUSI

Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä on EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 mukaisesti määrättävä pääjohtajalle vähintään viiden vuoden toimikausi. Tämä ei estä määräämästä pidempää toimikautta. Jos toimikausi on voimassa toistaiseksi, kansallisen keskuspankin perussääntöä ei tarvitse muuttaa, kunhan pääjohtajan erottamisperusteet ovat perussäännön artiklan 14.2 mukaisia. Kun kansallisen keskuspankin perussääntöä muutetaan, myös muutetun lain tulee taata pääjohtajan ja niiden EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavien päätöksentekielinten muiden jäsenten toimikausiturva, jotka saattavat toimia pääjohtajan sijaisina.

PÄÄJOHTAJIEN EROTTAMISPERUSTEET

Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä on varmistettava, että pääjohtajaa ei saa erottaa muista kuin EKPJ:n perussäännön artiklassa 14.2 mainituista syistä. Tämän vaatimuksen tarkoituksena on estää pääjohtajien nimitykseen osallistuvia viranomaisia, erityisesti hallitusta tai parlamenttia, käyttämästä harkintavaltaansa pääjohtajan erottamiseksi. Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä olisi joko oltava EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 mukaiset erottamisperusteet tai ei mitään erottamisperusteita, koska artikla 14.2 on suoraan sovellettava.

EKPJ:HIN LIITTYVIÄ TEHTÄVIÄ HOITAVILLE PÄÄTÖKSENTEKOELINTEN MUILLE JÄSENILLE KUIN PÄÄJOHTAJILLE TAATTAVA TOIMIKAUSITURVA

Henkilökohtainen riippumattomuus voisi vaarantua, jollei määräyksiä pääjohtajien toimikausiturvasta sovellettaisi myös muihin kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitaviin päätöksentekaelinten jäseniin. Lukuisissa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksissä edellytetään vastaavaa toimikausiturvaa. EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 mukainen toimikausiturva ei rajoitu pääjohtajiin, ja perustamissopimuksen artiklassa 108 ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 7 viitataan kansallisten keskuspankkien ”pääöksentekaelinten jäseniin” eikä nimenomaisesti pääjohtajiin. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa pääjohtaja on valittu vertaistensa joukosta ja kollegoilla on yhtäläinen äänioikeus tai jossa muut jäsenet voivat joutua toimimaan pääjohtajan sijaisena.

OIKEUS TUOMIOISTUINKÄSITTELYYN

Kansallisten keskuspankkien päätöksentekaelinten jäsenillä tulee olla oikeus saattaa heitä koskeva erottamispäätös riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta rajoitetaan poliittisen harkintavallan käyttämisen mahdollisuutta heidän erottamisperusteidensa arvioinnissa.

EKPJ:n perussäännön artiklassa 14.2 määrätään, että toimestaan erotettu keskuspankin pääjohtaja voi saattaa erottamispäätöksen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kansallisessa lainsäädännössä joko tulee viitata EKPJ:n perussääntöön tai ei saa mainita mitään oikeudesta saattaa päätös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi, koska EKPJ:n perussäännön artikla 14.2 on suoraan sovellettava.

Kansallisessa lainsäädännössä pitäisi myös säätää kansallisten tuomioistuinten oikeudesta käsitellä kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavia päätöksentekaelinten kaikkia muitakin jäseniä koskevia erottamispäätöksiä. Tämä oikeus voi perustua yleiseen lainsäädäntöön, tai siitä voidaan määrätä erik-

seen kansallisten keskuspankkien perussäännössä.

ETURISTIRIITOJEN ESTÄMINEN

Henkilökohtaisen riippumattomuuden takaamiseksi on myös varmistettava, ettei synny eturistiriitaa kansallisten keskuspankkien päätöksentekaelinten jäsenten keskuspankkeja kohtaan määrättyjen velvollisuuksien (eikä myöskään pääjohtajien EKP:tä kohtaan määrättyjen velvollisuuksien) ja muiden sellaisten tehtävien välille, joita EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavien päätöksentekaelinten jäsenet saattavat suorittaa ja jotka voivat vaarantaa jäsenten henkilökohtaisen riippumattomuuden. Jäsenyys EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavassa päätöksentekaelimessä on lähtökohtaisesti ristiriidassa muiden, mahdollisesti eturistiriitaan johtavien tehtävien hoitamisen kanssa. Päätöksentekaelinten jäsenillä ei etenkään saa olla tehtävien hoitoon vaikuttavia toimia tai intressejä sen paremmin lainsäädäntöelinten tai hallitusten edustajina kuin valtion tai alueellisten tai paikallisten hallintoelinten toimeenpano- tai lainsäädäntöelimissä olevien tointen tai yritystoiminnankaan kautta. Erityistä varovaisuutta mahdollisten eturistiriitojen estämiseksi tulee noudattaa silloin, kun kyseessä ovat päätöksentekaelinten muut kuin täytäntöönpanosta vastaavat jäsenet.

3.1.4 TALOUDELLINEN RIIPPUMATTOMUUS

Vaikka keskuspankki olisikin täysin riippumaton toiminnallisen, institutionaalisen ja henkilökohtaisen riippumattomuuden näkökulmista (ts. ne on taattu kansallisen keskuspankin perussäännön nojalla), sen yleinen riippumattomuus vaarantuu, jos se ei voi itsenäisesti käyttää riittäviä taloudellisia resursseja tehtävänsä täyttämiseksi (eli perustamissopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä edellytettyjen EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamiseksi).

Jäsenvaltiot eivät saa asettaa kansallisia keskuspankkejaan sellaiseen asemaan, että niillä ei ole riittäviä taloudellisia resursseja EKPJ:hin tai eurojärjestelmään liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi. EKPJ:n perussäännön artiklois-

sa 28.1 ja 30.4 määrätään, että on mahdollista vaatia kansallisia keskuspankkeja siirtämään EKP:lle lisää pääomaa ja valuuttavarantoja.⁴ Lisäksi EKP:n perussäännön artiklassa 33.2 määrätään⁵, että jos EKP:n tulos on tappiollinen eikä tappiota voida täysin kattaa yleisrahastosta, EKP:n neuvosto voi päättää tappion kattamisesta kyseisen tilikauden rahoitustulolla kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään asti. Taloudellisen riippumattomuuden periaate edellyttää, ettei näiden määräysten noudattaminen saa haitata kansallisen keskuspankin tehtävän suorittamista.

Taloudellisen riippumattomuuden periaate merkitsee myös sitä, että kansallisella keskuspankilla on oltava riittävät mahdollisuudet suorittaa paitsi EKP:hin liittyvät tehtävänsä myös omat kansalliset tehtävänsä kuten oman hallintonsa ja omien operaatioidensa rahoittaminen.

Taloudellisen riippumattomuuden käsitettä tulee siksi arvioida siitä näkökulmasta, voiko jokin kolmas osapuoli vaikuttaa suoraan tai epäsuorasti paitsi kansallisen keskuspankin toimintaan myös sen kykyyn (ymmärrettyä sekä toiminnallisesti työvoiman että taloudellisesti tarkoituksenmukaisten taloudellisten resurssien muodossa) täyttää tehtävänsä. Jäljempänä esitettävät taloudellisen riippumattomuuden neljä osatekijää ovat tässä yhteydessä erityisen tärkeitä, ja joitakin niistä on täsmennetty vasta viime aikoina.⁶ Nämä ovat niitä taloudellisen riippumattomuuden alueita, joilla kansalliset keskuspankit ovat altteimpia ulkopuolisille vaikutteille.

BUDJETISTA MÄÄRÄÄMINEN

Kolmannen osapuolen oikeus määrätä kansallisen keskuspankin budjetista tai vaikuttaa siihen olisi ristiriidassa taloudellisen riippumattomuuden kanssa, ellei laissa ole suojauslauseketta siitä, että tällainen oikeus ei rajoita keskuspankin taloudellisia resursseja, joita se tarvitsee suorittaakseen EKP:hin liittyvät tehtävänsä.

TILINPITOSÄÄNNÖT

Tilinpitossa tulee noudattaa joko yleisiä tilinpitosääntöjä tai kansallisen keskuspankin pää-

töksentekielinten määrittelemiä sääntöjä. Jos sen sijaan kolmannet osapuolet laativat tällaiset säännöt, ne on ainakin laadittava kansallisen keskuspankin päätöksentekielinten esityksen perusteella.

Kansallisen keskuspankin päätöksentekielinten tulee vahvistaa tilinpäätös käyttäen apunaan riippumattomia tilintarkastajia. Tilinpäätös saattaa edellyttää kolmansien osapuolten (kuten osakkeenomistajat, hallitus) jälkikäteishyväksyntää. Kansallisen keskuspankin päätöksentekielinten tulee voida päättää itsenäisesti ja ammattimaisesti voittojen laskennasta.

Jos julkisten varojen käyttöä valvova valtion tilintarkastusvirasto tai vastaava elin valvoo kansallisen keskuspankin toimintaa, valvonnan laajuus tulee määritellä selvästi lainsäädännössä. Valvontaa tulee myös toteuttaa siten, ettei se rajoita kansallisen keskuspankin riippumattoman ulkopuolisen tilintarkastajan toimintaa, siten kuin EKP:n perussäännön artiklassa 27.1 määrätään. Valtion tilintarkastus tulee suorittaa epäpoliittisesti, riippumattomasti ja täysin ammattimaisesti.

VOITONJAKOA, KANSALLISTEN KESKUSPANKKIIEN PÄÄOMAA JA TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Kansallisen keskuspankin perussäännössä voidaan määrätä, miten voitot tulee jakaa. Jos tällaista määräystä ei ole, kansallisen keskuspankin päätöksentekielimen tulee päättää voiton-

4 Perussäännön artiklaa 30.4 sovelletaan ainoastaan eurojärjestelmän sisällä.

5 Perussäännön artiklaa 33.2 sovelletaan ainoastaan eurojärjestelmän sisällä.

6 Tärkeimmät EKP:n tätä koskevat lausunnot ovat seuraavat:
- CON/2002/16, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2002, Irlannin valtiovarainministeriön pyynnöstä, Central Bank and Financial Authority of Irelandia koskevasta lakiehdotuksesta, 2002;
- CON/2003/22, annettu 15 päivänä lokakuuta 2003, Suomen valtiovarainministeriön pyynnöstä, Suomen Pankista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä;
- CON/2003/27, annettu 2 päivänä joulukuuta 2003, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, kansallista tutkimuksen, tekniikan ja kehityksen rahastoa koskevasta liittovaltion lakiehdotuksesta ja
- CON/2004/1, annettu 20 päivänä tammikuuta 2004, Suomen eduskunnan talousvaliokunnan pyynnöstä, Suomen Pankista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä.

jaosta ammatillisin perustein eikä sitä tule jättää kolmansien osapuolten harkintaan, ellei ole nimenomaista suojalauseketta, jonka mukaan näin voidaan menetellä sen rajoittamatta kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamiseen tarvittavia taloudellisia resursseja.

Jäsenvaltiot eivät saa pienentää kansallisten keskuspankkien pääomaa ilman keskuspankkien päätöksentekovelinten etukäteissuostumusta, millä pyritään varmistamaan, että keskuspankeilla on edelleen käytössään riittävät taloudelliset resurssit täyttääkseen tehtävänsä EKPJ:n jäseninä perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 ja EKPJ:n perussäännön mukaisesti. Keskuspankeilla tulee olla vapaus laatia itsenäisesti taloutta koskevia määräyksiä tai luoda puskureita turvatakseen pääomansa ja varojensa reaalisen arvon.

VALVONTAVIRANOMAISTEN TALOUDELLINEN VASTUU

Joissakin jäsenvaltioissa rahoitustarkastus on kansallisen keskuspankin yhteydessä. Silloin kun tällainen viranomainen toimii kansallisen keskuspankin riippumattomien päätöksentekovelinten alaisuudessa, ongelmaa ei ole. Toisaalta silloin, kun laissa määrätään, että valvontaviranomaiset tekevät päätöksensä keskuspankista erillään, on tärkeää varmistaa, että valvontaviranomaisten tekemät päätökset eivät vaaranna kansallisen keskuspankin taloutta kokonaisuutena. Tällaisissa tapauksissa kansallisille keskuspankeille pitäisi antaa kansallisessa lainsäädännössä mahdollisuus tutkia viimeisenä elementinä sellainen valvontaviranomaisen päätös, joka saattaisi vaikuttaa keskuspankin riippumattomuuteen ja erityisesti sen taloudelliseen riippumattomuuteen.

3.2 SALASSAPITO

EKPJ:n perussäännön artiklan 38 mukainen EKP:n ja kansallisten keskuspankkien henkilöstön salassapitovelvollisuus saattaa vaikuttaa kansallisten keskuspankkien perussääntöjen tai jäsenvaltioiden lainsäädännön vastaaviin mää-

räyksiin. Yhteisön oikeuden ja sen nojalla annettujen määräysten ensisijaisuuden vuoksi kansalliset säädökset ulkopuolisten oikeudesta saada asiakirjoja eivät saa johtaa EKPJ:n salassapitomääräysten rikkomiseen.

4 KESKUSPANKKI- RAHOITUSTA JA ERITYISOIKEUKSIA KOSKEVA KIELTO

4.1 KESKUSPANKKIRAHOITUSTA KOSKEVA KIELTO

Keskuspankkirahoitusta koskevasta kiellosta määrätään perustamissopimuksen artiklan 101 kohdassa 1, jossa kielletään tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt EKP:ssä tai jäsenvaltioiden kansallisissa keskuspankeissa yhteisön toimielinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi, samoin kuin se, että EKP tai kansalliset keskuspankit hankkisivat suoraan velkasitoumuksia näiltä julkisen sektorin yksiköiltä. Perustamissopimukseen sisältyy kaksi poikkeusta tästä kiellosta: sitä ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta (perustamissopimuksen artiklan 101 kohta 2); ja EKP ja kansalliset keskuspankit voivat toimia edellä mainittujen julkisen sektorin elinten verojen ja maksujen välittäjinä (EKPJ:n perussäännön artikla 21.2). Keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon täsmällistä soveltamisalaa selvennetään lisäksi perustamissopimuksen artiklassa 104 ja artiklan 104 b kohdassa 1 (joista on tullut artikla 101 ja artiklan 103 kohta 1) tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmäntämisestä 13 päivänä joulukuuta 1993 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 3603/93⁷, jossa tehdään selväksi, että tämä

7 EYVL L 332, 31.12.1993, s. 1.

kielto sisältää kaikenlaisen julkisen sektorin kolmansille antamien sitoumusten rahoituksen.

Keskuspankkirahoitusta koskeva kielto on olennaisen tärkeä sen varmistamiseksi, että rahapolitiikan ensisijaisen tavoitteen (eli hintavakauden säilyttämisen) saavuttaminen ei esty. Lisäksi julkisen sektorin keskuspankkirahoitus vähentäisi painetta noudattaen kurinalaista talouspolitiikkaa. Tästä syystä kieltoa on tulkitettava laajasti, jotta varmistetaan sen täsmällinen soveltaminen, ja sitä rajoittavat ainoastaan tietyt perustamissopimuksen artiklan 101 kohtaan 2 ja asetukseen (ETY) N:o 3603/93 sisältyvät vähäiset poikkeukset. EKP:n yleistä linjaa, joka koskee kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta kiellon kanssa, on kehitetty lähinnä siinä yhteydessä, kun jäsenvaltiot ovat pyytäneet EKP:ltä lausuntoja kansallisista lakiehdotuksista perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 4 nojalla.⁸

KESKUSPANKKIRAOHITUSTA KOSKEVAN KIELLON TÄYTÄNTÖÖNPANO KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

On sinänsä tarpeetonta panna perustamissopimuksen artiklaa 101 ja sitä täydentävää asetusta (EY) N:o 3603/93 täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä, koska molemmat ovat välittömästi sovellettavia. Mikäli kuitenkin kansallisiin säännöksiin sisällytetään näitä välittömästi sovellettavia yhteisön oikeussääntöjä, niillä ei saa kaventaa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon soveltamisalaa eikä laajentaa yhteisön oikeuden mukaisten poikkeusten soveltamisalaa. Esimerkiksi kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki rahoittaa jäsenvaltion kansainvälisille rahoituslaitoksille (muille kuin IMF:lle, siten kuin asetuksessa (EY) N:o 3603/93 säädetään) tai kolmansille maille antamia taloudellisia sitoumuksia, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

JULKISEN SEKTORIN TAI JULKISEN SEKTORIN KOLMANSILLE OSAPUOLILLE ANTAMIEN SITOUMUSTEN RAHOITTAMINEN

Kansallisessa lainsäädännössä ei voida edellyttää sitä, että kansallinen keskuspankki rahoittaa

muiden julkisen sektorin laitosten toiminnan hoitamista tai julkisen sektorin kolmansille osapuolille antamia sitoumuksia. Esimerkiksi kansallinen lainsäädäntö, joissa sallitaan se, että kansalliset keskuspankit rahoittavat keskuspankista riippumattomia lainkäyttöelimiä tai lainkäyttöelinten kaltaisia elimiä, jotka toimivat valtion eliminä, tai edellytetään sitä, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

JULKISEN SEKTORIN VELOISTA VASTAAMINEN

Kansallinen lainsäädäntö, jossa edellytetään kansallisen keskuspankin ottavan vastattavakseen jonkin aikaisemmin riippumattoman julkisen laitoksen velat tiettyjen tehtävien ja vel-

8 Tärkeimmät EMIn/EKP:n tätä koskevat lausunnot ovat seuraavat:

- CON/95/8, annettu 10 päivänä toukokuuta 1995, Ruotsin valtiovarainministeriön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä perustamissopimus) 109 f artiklan ja EMIn perussäännön (jäljempänä perussääntö) 5.3 artiklan nojalla esittämästä pyynnöstä, keskuspankkirahoituksen kieltoa koskevasta lakiehdotuksesta (jäljempänä laki);
- CON/97/16, annettu 27 päivänä elokuuta 1997, Itävallan liittovaltion valtiovarainministeriön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä perustamissopimus) 109 f artiklan ja EMIn perussäännön (jäljempänä perussääntö) 5.3 artiklan, sellaisena kuin sitä on kehitetty 22 päivänä marraskuuta 1993 tehdyllä neuvoston päätöksellä 93/717/EY (jäljempänä päätös), nojalla esittämästä pyynnöstä, Itävallan osallistumista uuteen IMF:n lainajärjestelyyn koskevasta liittovaltion lakiehdotuksesta;
- CON/2001/32, annettu 11 päivänä lokakuuta 2001, Portugalin valtiovarainministeriön pyynnöstä, luottolaitoksia ja rahoitusyhtiöitä koskevan lainsäädännön muuttamisesta annettavaa laki-asetusta koskevasta ehdotuksesta;
- CON/2003/27, annettu 2 päivänä joulukuuta 2003, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, kansallista tutkimuksen, tekniikan ja kehityksen rahastoa koskevasta liittovaltion lakiehdotuksesta;
- CON/2005/1, annettu 3 päivänä helmikuuta 2005, Italian talous- ja valtiovarainministeriön pyynnöstä, kiireellisistä toimenpiteistä Italian osallistumiseksi Kansainvälisen valuuttarahaston toimenpiteisiin sen jäsenvaltioiden vakavien talouskriisien ratkaisemiseksi 25.1.1999 annetun lakiasetuksen n:o 7, sellaisena kuin se on muutettuna laiksi 25.3.1999 annetulla lailla n:o 74, muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta;
- CON/2005/24, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2005, Tšekin tasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, rahoitusmarkkinoiden valvonnan uudelleenjärjestelystä annetusta lakiehdotuksesta;
- CON/2005/29, annettu 11 päivänä elokuuta 2005, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, Oesterreichische Nationalbankin rahoitusta Itävallan osuudeksi International Monetary Fundin trustirahastoon luonnonmullistusten koetelemlä alhaisen tulotason maita varten koskevasta liittovaltion lakiehdotuksesta ja
- CON/2005/60, annettu 30 päivänä joulukuuta 2005, Liettuan keskuspankin pyynnöstä, Lietuvas bankasin perussäännön muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta.

voitteiden kansallisten uudelleenjärjestelyjen vuoksi (esimerkiksi tilanteessa, jossa kansalliselle keskuspankille siirretään tiettyjä valvontatehtäviä, joita ovat aikaisemmin hoitaneet valtio taikka riippumattomat viranomaiset tai laitokset), ilman että kansallinen keskuspankki jätettäisiin aikaisemmista muiden valvojien toimenpiteistä johtuvien taloudellisten velvoitteiden ulkopuolelle, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

LUOTTO- JA/TAI RAHOITUSLAITOKSILLE ANNETTAVA TALOUDELLINEN TUKI

Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki antaa luottolaitoksille rahoitusta muussa yhteydessä kuin keskuspankkitehtäviin liittyen (esimerkiksi rahapolitiikkaan, maksujärjestelmään tai tilapäiseen hätärahoitukseen liittyen) tai erityisesti tukee maksuvaikeuksissa olevia luotto- ja/tai muita rahoituslaitoksia, on keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon vastainen.

TALOUDELLINEN TUKI TALLETUSTEN VAKUUSJÄRJESTELMILLE JA SIOJITTAJEN KORVAUSJÄRJESTELMILLE

Talletusten vakuusjärjestelmistä annetussa direktiivissä⁹ ja sijoittajien korvausjärjestelmistä annetussa direktiivissä¹⁰ säädetään siitä, että talletusten vakuusjärjestelmien ja sijoittajien korvausjärjestelmien rahoituskulut kuuluvat luottolaitosten ja sijoitusyhtiöiden itsensä vastattaviksi. Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki rahoittaa julkisen sektorin kansallista talletusten vakuusjärjestelmää luottolaitosten puolesta tai kansallista sijoittajien korvausjärjestelmää sijoitusyhtiöiden puolesta, olisi keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon vastainen, jos rahoitus ei ole lyhytaikaista, se ei kohdistu hätätilanteisiin, järjestelmien vakauteen liittyvät seikat eivät ole vaarantuneet ja jos päätösten tekeminen ei ole kansallisen keskuspankin harkintavallassa.

4.2 ERITYISOIKEUKSIA KOSKEVA KIELTO

Kansalliset keskuspankit eivät saa viranomaisina ryhtyä toimenpiteisiin, joilla julkinen sek-

tori myöntää erityisoikeuksia rahoituslaitoksille, elleivät tällaiset toimenpiteet perustu vakauden valvontaan. Kansallisten keskuspankkien suorittamia velkainstrumenttien siirtoja tai panttauksia koskevia sääntöjä ei myöskään saa käyttää keinona kiertää erityisoikeuksia koskevaa kieltoa.¹¹ Jäsenvaltioiden tällä alalla antamalla lainsäädännöllä ei saa ottaa käyttöön tällaista erityisoikeutta.

Tässä raportissa keskitytään siihen, että sekä kansallisten keskuspankkien antamassa kansallisessa lainsäädännössä että kansallisten keskuspankkien perussäännöissä noudatetaan perustamissopimuksessa vahvistettua erityisoikeuksia koskevaa kieltoa. Tämä raportti ei kuitenkaan vaikuta sen arviointiin, käytetäänkö lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä jäsenvaltioissa vakuuden valvontaan liittyvinä verukkeina erityisoikeuksia koskevan kiellon kiertämiseksi. Tällainen arviointi ei kuulu tähän raporttiin.

5 EURON YHTENÄINEN KIRJOITUSTAPA

Euro on niiden jäsenvaltioiden yhteinen raha, jotka ovat ottaneet sen käyttöön. Jotta tämä yhteisyys olisi ilmeistä, yhteisön lainsäädännössä edellytetään, että sana 'euro' kirjoitetaan yksikön nominatiivimuodossa samalla tavalla kaikissa yhteisön säännöksissä ja kansallisissa säännöksissä siten, että erilaiset kirjaimistot otetaan huomioon.

9 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 94/19/EY, annettu 30 päivänä toukokuuta 1994, talletusten vakuusjärjestelmistä (EYVL L 135, 31.5.1994, s. 5), johdanto-osan perustelukappale 23.

10 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/9/EY, annettu 3 päivänä maaliskuuta 1997, sijoittajien korvausjärjestelmistä (EYVL L 84, 26.3.1997, s. 22), johdanto-osan perustelukappale 23.

11 Ks. ETY:n perustamissopimuksen artiklassa 104 a [josta on tullut artikla 102] tarkoitetun erityisoikeuksia koskevan kiellon soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmentämisestä 13 päivänä joulukuuta 1993 annetun neuvoston asetuksen N:o 3604/93 (EYVL L 332, 31.12.1993, s. 4) artiklan 3 kohta 2 ja johdanto-osan perustelukappale 10.

Eurooppa-neuvosto päätti Madridissa 15.–16.12.1995 pitämässään kokouksessa, että ”eurorahasta käytetään nimeä ’euro’”, että ”nimen on oltava sama Euroopan unionin kaikilla virallisilla kielillä ja sen on otettava huomioon erilaiset kirjoitusasut” ja että ”euroksi määritettyä nimeä käytetään nimityksen ecu sijasta, jota sopimuksessa käytettiin eurooppalaisesta rahayksiköstä”. Lopuksi Eurooppa-neuvosto totesi seuraavaa: ”Viidentoista jäsenvaltion hallitukset päättivät yhteisellä sopimuksella, että tämä päätös on lopullinen ja hyväksytty tulkinta perussopimuksen asiaankuuluvista määräyksistä.” Tämä jäsenvaltioiden valtionpäämiesten ja hallitusten päämiesten yksiselitteinen ja lopullinen päätös on vahvistettu kaikissa yhteisön säädöksissä, joissa viitataan euroon ja joissa euro kirjoitetaan aina samalla tavalla kaikilla yhteisön virallisilla kielillä. Erityisen tärkeää on se, että jäsenvaltioiden sopima euron yhtenäinen kirjoitustapa on säilytetty yhteisön rahapolitiikkaa koskevassa lainsäädännössä.¹² Äskettäin hyväksytyssä euron käyttöönotosta annetun asetuksen (EY) N:o 974/98 muuttamisesta 21 päivänä joulukuuta 2005 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2169/2005¹³ vahvistetaan yhtenäisvaluutan asianmukainen kirjoitustapa. Ensinnäkin asetuksen (EY) N:o 974/98 kaikissa kieliversioissa todetaan, että ”Euroopan yhtenäisvaluutan nimi on ’euro’”. Toiseksi asetuksen (EY) N:o 2169/2005 kaikissa kieliversioissa viitataan ”euroon”.

Vuonna 2003 kaikki jäsenvaltiot ratifioivat neuvoston päätöksen, joka tehtiin 21.3.2003 pidetystä valtionpäämiesten ja hallitusten päämiesten kokouksessa ja jolla muutettiin Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön¹⁴ artiklaa 10.2. Päätöksessä yhtenäisvaluutan nimi jälleen kerran kirjoitetaan samalla tavoin kaikissa kieliversioissa, tällä kertaa säädöksessä, joka kuuluu primääri-oikeuteen.

Jäsenvaltioiden yksiselitteinen ja lopullinen kanta sitoo siis myös jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus. Liittymisohjeista laaditun asiakirjan artiklan 5 kohdassa 3 määrätään, että

”uudet jäsenvaltiot ovat samassa asemassa kuin nykyiset jäsenvaltiot Eurooppa-neuvoston tai neuvoston julistusten, päätöslauselmien ja muiden kannanottojen suhteen sekä jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella hyväksymien, yhteisöä tai unionia koskevien julistusten, päätöslauselmien ja muiden kannanottojen suhteen; tästä seuraa, että ne noudattavat edellä mainituista julistuksista, päätöslauselmista tai muista kannanotoista johtuvia periaatteita ja suuntaviivoja ja toteuttavat niiden soveltamisen varmistamiseksi välttämättömät toimenpiteet”.

Tämän perusteella, ja koska yhteisöllä on yksinomainen toimivalta päättää yhtenäisvaluutan nimestä, kaikki poikkeukset tästä säännöstä ovat perustamissopimuksen vastaisia, ja ne on poistettava. Vaikka tätä periaatetta sovelletaan kaikkeen kansalliseen lainsäädäntöön, maakohtaisessa arvioinnissa tai maakohtaisissa arvioinneissa keskitytään arvioimaan kansallisten keskuspankkien perussääntöjä ja euron käyttöönottoa koskevia lakeja.

6 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIEN OIKEUDELLINEN INTEGROITUMINEN EUROJÄRJESTELMÄÄN

Kansalliset (erityisesti kansallisten keskuspankkien perussääntöihin mutta myös muuhun lainsäädäntöön sisältyvät) säännökset, jotka estäisivät eurojärjestelmään liittyvien tehtävien suorit-

¹² Ks. tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä 17 päivänä kesäkuuta 1997 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1103/97 (EYVL L 162, 19.6.1997, s. 1); euron käyttöönotosta 3 päivänä toukokuuta 1998 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 974/98 (EYVL L 139, 11.5.1998, s. 1) ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista 31 päivänä joulukuuta 1998 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2866/98 (EYVL L 359, 31.12.1998, s. 1); kaikkia kolmea muutettiin vuonna 2000, kun Kreikka otti euron käyttöön; ks. myös säädökset, joita yhteisö on antanut eurokolikoista vuosina 1998 ja 1999.

¹³ EUVL L 346, 29.12.2005, s. 1.

¹⁴ EUVL L 83, 1.4.2003, s. 66.

tamista tai EKP:n päätösten noudattamista, ovat eurojärjestelmän tehokkaan toiminnan vastaisia sen jälkeen, kun kyseinen jäsenvaltio on ottanut euron käyttöön. Sen vuoksi kansallista lainsäädäntöä on mukautettava, jotta se olisi sopusoinnussa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa eurojärjestelmään liittyvien tehtävien osalta. Perustamissopimuksen artiklan 109 mukaisesti kansallista lainsäädäntöä piti mukauttaa siten, että se oli varmasti niiden mukainen EKPJ:n perustamispäivään mennessä (Ruotsin osalta) ja 1.5.2004 mennessä (kyseisenä päivänä EU:hun liittyneiden jäsenvaltioiden osalta). Säännösten kansallisten keskuspankkien täydellisestä oikeudellisesta integroitumisesta eurojärjestelmään ei kuitenkaan tarvitse tulla voimaan ennen kuin täydellinen integroituminen toteutuu eli jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ottaa yhteisen rahan käyttöön.

Tässä raportissa tarkastelun kohteena ovatkin lähinnä ne alueet, joilla kansallisen keskuspankin perussäännön määräykset voivat estää sitä noudattamasta eurojärjestelmän vaatimuksia. Näihin kuuluvat määräykset, jotka saattaisivat estää kansallista keskuspankkia osallistumasta EKP:n päätöksentekuelinten määrittelemän yhteisen rahapolitiikan toteuttamiseen tai estää pääjohtajaa täyttämästä velvoitteitaan EKP:n neuvoston jäsenenä tai joissa ei oteta huomioon EKP:n erioikeuksia. Seuraavat alueet voidaan erottaa toisistaan: talouspolitiikan tavoitteet, tehtävät, taloutta koskevat määräykset, valuuttakurssipolitiikka ja kansainvälinen yhteistyö. Jäljempänä mainitaan myös muita alueita, joilla keskuspankkien perussääntöjä saatetaan joutua mukauttamaan.

6.1 TALOUSPOLITIIKAN TAVOITTEET

Kansallisen keskuspankin täydellinen integroituminen eurojärjestelmään edellyttää, että sen perussäännössä mainitut tavoitteet ovat yhteensopivia EKPJ:n tavoitteiden kanssa, sellaisina kuin ne on vahvistettu EKPJ:n perussäännön artiklassa 2. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että ”kansallisesti painottuneita” kansallisen keskuspankin perussäännön tavoitteita, kuten

siinä määrättyä velvollisuutta harjoittaa rahapolitiikkaa osana asianomaisen jäsenvaltion yleistä talouspolitiikkaa, on mukautettava.

6.2 TEHTÄVÄT

Euron käyttöön ottaneen jäsenvaltion kansallisen keskuspankin tehtävät määräytyvät lähinnä perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön perusteella, kun otetaan huomioon kansallisen keskuspankin asema eurojärjestelmän erottamattomana osana. Perustamissopimuksen artiklan 109 noudattamiseksi kansallisten keskuspankkien perussääntöjen määräyksiä niiden tehtävistä on verrattava perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön vastaaviin määräyksiin ja mahdolliset ristiriitaisuudet on poistettava.¹⁵ Tämä koskee kaikkia sellaisia määräyksiä, jotka euron käyttöönoton ja eurojärjestelmään integroitumisen jälkeen voisivat estää EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista, ja erityisesti määräyksiä, joissa ei oteta huomioon EKPJ:n perussäännön luvussa IV määriteltyä EKPJ:n toimivaltaa.

Rahapolitiikkaa koskevissa kansallisissa säännöksissä tulee tunnustaa, että yhteisön rahapolitiikka on tehtävä, jota suoritetaan eurojärjestelmän kautta.¹⁶ Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä voi olla määräyksiä rahapolitiikan välineistä. Tällaisia määräyksiä on verrattava perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksiin, ja mahdolliset ristiriitaisuudet on poistettava perustamissopimuksen artiklan 109 noudattamiseksi.

Sellaisissa kansallisissa säännöksissä, joissa säädetään kansallisen keskuspankin yksinoikeudesta laskea liikkeeseen seteleitä, on tunnus-tettava, että sen jälkeen kun euro on otettu käyttöön, EKP:n neuvostolla on perustamissopimuksen artiklan 106 kohdan 1 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 16 nojalla yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseenlaskuun.

¹⁵ Ks. erityisesti perustamissopimuksen artiklat 105 ja 106 sekä perussäännön artiklat 3–6 ja 16.

¹⁶ Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 ensimmäinen luetelmakohta.

Kansalliset säännökset, joiden nojalla hallitukset voivat vaikuttaa esimerkiksi eurosetelien nimellisarvoihin, valmistukseen, liikkeeseen laskettaviin määriin ja liikkeestä poistamiseen, on niin ikään tapauskohtaisesti joko kumottava tai niissä on tunnustettava edellä mainittujen perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten mukainen euroseteleihin liittyvä EKP:n toimivalta. Riippumatta kolikoita koskevasta tehtävänjaosta hallitusten ja kansallisten keskuspankkien kesken asianomaisissa säännöksissä on tunnustettava EKP:n toimivalta hyväksyä liikkeeseen laskettavien eurokolikoiden määrä sen jälkeen, kun euro on otettu käyttöön.

Valuuttavarantojen hoidosta todettakoon,¹⁷ että euron käyttöön ottaneet jäsenvaltiot, jotka eivät siirrä virallisia varantojaan kansallisille keskuspankeilleen,¹⁸ eivät toimi perustamissopimuksen mukaisesti. Myöskään kolmannen osapuolen, kuten hallituksen tai parlamentin, oikeus vaikuttaa kansallisen keskuspankin päätöksiin virallisten valuuttavarantojen hoitoa koskevissa asioissa ei ole perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 kolmannen luetelmakohdan mukainen. Kunkin kansallisen keskuspankin on myös siirrettävä EKP:lle valuuttavarantosaamisiaan suhteessa osuuteensa EKP:n merkitystä pääomasta. Tämä merkitsee sitä, ettei kansallisilla keskuspankeilla saa olla säädöksiin perustuvia esteitä siirtää valuuttavarantosaamia EKP:lle.

6.3 TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Taloutta koskevat EKPJ:n perussäännön määräykset ovat määräyksiä tilinpidosta¹⁹, tilintarkastuksesta²⁰, pääoman merkitsemisestä²¹, valuuttavarantosaamisten siirroista²² ja rahoitustulon jakamisesta²³. Kansallisten keskuspankkien on pystyttävä noudattamaan näihin määräyksiin perustuvia velvollisuuksiaan, ja sen vuoksi EKPJ:n perussäännön kanssa ristiriidassa olevat kansalliset säännökset on kumottava.

6.4 VALUUTTAKURSSIPOLITIikka

Jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, voi pitää voimassa kansallisen lainsäädännön, jossa säädetään, että hallitus vastaa kyseisen jäsenvaltion valuuttakurssipolitiikasta ja että kansallinen keskuspankki toimii neuvonantajana ja/tai toteuttajana. Siihen mennessä, kun kyseinen jäsenvaltio ottaa euron käyttöön, näistä säännöksistä on kuitenkin käytävä ilmi, että vastuu euroalueen valuuttakurssipolitiikasta on siirretty yhteisön tasolle perustamissopimuksen artiklan 111 mukaisesti. Perustamissopimuksen artiklassa 111 vastuu valuuttakurssipolitiikasta on uskottu EU:n neuvostolle, joka toimii läheisessä yhteistyössä EKP:n kanssa.

6.5 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Euron käyttöönoton kannalta kansallisen lainsäädännön tulee olla sopusoinnussa EKPJ:n perussäännön artiklan 6.1 kanssa, jonka mukaan silloin, kun kansainväliseen yhteistyöhön liittyy eurojärjestelmälle uskottuja tehtäviä, EKP päättää, miten EKPJ on edustettuna. Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä tulee antaa kansallisille keskuspankeille mahdollisuus osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan EKP:n suostumuksella (EKPJ:n perussäännön artikla 6.2).

6.6 MUUT MÄÄRÄYKSET

Edellä mainittujen lisäksi tiettyjen jäsenvaltioiden osalta saattaa olla myös muita alueita, joilla kansallisia määräyksiä on mukautettava (kuten selvitys- ja maksujärjestelmät sekä tietojen vaihto).

17 Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 kolmas luetelmakohta.

18 Lukuun ottamatta valuuttamääräisiä käyttövaroja, joita jäsenvaltioiden hallitukset voivat pitää hallussaan perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 3 nojalla.

19 Perussäännön artikla 26.

20 Perussäännön artikla 27.

21 Perussäännön artikla 28.

22 Perussäännön artikla 30.

23 Perussäännön artikla 32.

7 MAAKOHTAISET ARVIOINNIT

7.1 LIETTUA

7.1.1 KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN SOPUSOINTUISUUS (PERUSTAMISSOPIMUKSEN ARTIKLA 109)

Liettuan keskuspankin ja sen toimintojen oikeudellinen perusta sisältyy seuraavaan lainsäädäntöön:

- Liettuan perustuslakiin²⁴
- Liettuan keskuspankista annettuun lakiin²⁵.

EKP:n vuoden 2004 lähentymisraportin ja EKP:n lausuntojen²⁶ perusteella Liettuan parlamentti antoi 25.4.2006 kolme lakia (jäljempänä muutoslainsäädäntö). Nämä olivat perustuslain 125 §:n muuttamisesta annettu laki²⁷, Liettuan keskuspankista annetun lain muuttamisesta annettu laki²⁸ (jäljempänä muutoslaki) sekä laki, jolla kumotaan rahan liikkeeseen laskemisesta annettu laki, rahayksiköiden nimen ja määrien muuttamisesta annettu laki, rahalaki ja litin luotettavuudesta annettu laki²⁹ (jäljempänä kumoamislaki). Muutoslainsäädäntö tulee voimaan viimeistään sinä päivänä, jona Liettua ottaa euron käyttöön.³⁰

7.1.2 KANSALLISEN KESKUSPANKIN RIIPPUMATTOMUUS

Liettuan keskuspankin riippumattomuuden osalta muutoslainsäädännössä on tehty seuraavat mukautukset.

HENKILÖKOHTAINEN RIIPPUMATTOMUUS

EKP:n vuoden 2004 lähentymisraportissa huomautettiin, että perustuslain 75 § ja 84 §:n 13 momentti olivat ristiriidassa perustamis- ja EKP:n perussäännön kanssa. Kyseisten säännösten mukaan Liettuan parlamentti voi erottaa Liettuan parlamentin nimitämät tai valitsemat virkamiehet³¹, mukaan lukien Liettuan keskuspankin johtokunnan

puheenjohtajan, mikäli enemmistö jäsenistä katsoo, että kyseiset virkamiehet eivät enää nauti luottamusta. Erottamisperuste eli äänestys, jossa luottamuksen todetaan puuttuvan, oli aikaisemmin ristiriidassa EKP:n perussäännön artiklan 14.2 kanssa, joten sitä oli muutettava. Perustuslain 125 §:n muuttamisesta annetussa laissa ratkaistaan tämä ongelma, sillä sen mukaan Liettuan keskuspankin johtokunnan puheenjohtajan erottamisperusteista säädetään Liettuan keskuspankista annetussa laissa.

Liettuan lainsäädännössä ei myöskään säädetty riittävällä varmuudella siitä, mitkä tuomioistuimet olivat toimivaltaisia tutkimaan tapauksia, jotka koskivat Liettuan keskuspankin johtokunnan varapuheenjohtajien ja jäsenten erottamista. Muutoslaissa ratkaistaan tämä ongelma, sillä sen mukaan edellä mainitut virkamiehet voivat saattaa erottamistaan koskevan asian Vilnan alueen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

24 *Lietuvos Respublikos Konstitucija*, sellaisena kuin se on hyväksyttyinä 25.10.1992 pidetyssä kansanäänestyksessä (julkaistu virallisessa lehdessä 10.11.1992, n:o 31-953 ja 30.11.1992, n:o 33-1014) ja viimeksi muutettuna 25.4.2006 annetulla lailla n:o X-572.

25 *Lietuvos banko įstatymas* laki n:o I-678, 1.12.1994, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 25.4.2006 annetulla lailla n:o X-569.

26 EKP:n lausunto CON/2005/38, annettu 26 päivänä lokakuuta 2005, Liettuan keskuspankin pyynnöstä, Liettuan tasavallan perustuslain 125 §:n muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta ja EKP:n lausunto CON/2005/60, annettu 30 päivänä joulukuuta 2005, Liettuan keskuspankin pyynnöstä, Lietuvas bankasista annetun lain muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta.

27 *Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas* laki n:o X-572, 25.4.2006 (julkaistu virallisessa lehdessä 29.4.2006, n:o 48-1701).

28 *Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54(1), 55 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnų pavadinimų pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymas* laki n:o X-569, 25.4.2006 (julkaistu virallisessa lehdessä 29.4.2006, n:o 48-1699).

29 *Lietuvos Respublikos kai kurių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymas* laki n:o X-570, 25.4.2006 (julkaistu virallisessa lehdessä 29.4.2006, n:o 48-1700).

30 Perustuslain muutos tulee voimaan 25.5.2006; muutoslaki tulee kahta pykälää lukuun ottamatta voimaan sinä päivänä, jona Liettuaa koskeva poikkeus kumotaan, ja kumoamislaki tulee voimaan sinä päivänä, jona Liettua ottaa euron käyttöön.

31 Liettuan perustuslain 74 §:ssä mainittuja virkamiehiä lukuun ottamatta.

7.1.3 EURON YHTENÄINEN KIRJOITUSTAPA

Euron käyttöönnotosta annetussa lakiehdotuksessa³² yhtenäisvaluutan nimi kirjoitettiin tavalla, joka on tällä hetkellä yhteisön oikeuden vastainen. Lisäksi Liettuan valtion kielikomitea päätti 28.10.2004, että yhtenäisvaluutan nimeä pitäisi käyttää mukautetussa muodossaan kaikkien virallisten asiakirjojen liettuankielisissä versioissa. EKP katsoo, että yhtenäisvaluutan nimen edellytetään oikeudellisesti olevan kaikissa kansallisissa säädöstekeissä yksikön nominatiivimuodossa johdonmukaisesti ”euro”.

Muutoslainsäädännössä sana ”euro” on kirjoitettu oikein, joten se on perustamissopimuksen mukainen.

EKP edellyttää, että oikeaa kirjoitustapaa sanasta ”euro” sovelletaan kaikissa muissakin kansallisissa säädöksissä, erityisesti euron käyttöönnotosta annettavassa laissa.

7.1.4 KANSALLISEN KESKUSPANKIN OIKEUDELLINEN INTEGROITUMINEN EUROJÄRJESTELMÄÄN

Liettuan keskuspankin oikeudellisesta integroitumisesta eurojärjestelmään on todettava, että muutoslakiin sisältyy seuraava mukautus, jolla ratkaistaan Liettuan keskuspankista annetun lain 7 §:n 2 momentin aikaisempi ristiriitaisuus perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

TALOUSPOLITIIKAN TAVOITTEET

Liettuan keskuspankista annetun lain 7 §:n 2 momentti, jossa säädettiin, että Liettuan keskuspankki ”tukee toimivaltaansa kuuluvissa asioissa Liettuan tasavallan hallituksen toteuttamaa talouspolitiikkaa, tämän vaikuttamatta Liettuan keskuspankin ensisijaiseen tavoitteeseen”, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten kanssa. Muutoslaissa lain 7 §:n 2 momentin sanamuotoa muutetaan talouspolitiikan tavoitteiden osalta, ja tämä muutettu sanamuoto on perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön vaatimusten mukainen.

7.1.5 TEHTÄVÄT

RAHAPOLITIikka

Liettuan keskuspankki käytti rahapolitiikan välineitä siltä pohjalta, että liti on kiinnitetty euroon ja Liettuan keskuspankilla on velvollisuus vaihtaa litejä euroiksi ja euroja liteiksi rajoituksetta. Liettuan keskuspankista annetun lain rahapolitiikkaa koskevissa säännöksissä, mukaan lukien 8 § ja 11 § sekä 4 luku, ei aikaisemmin tunnustettu EKP:n valtuuksia tällä alalla.

Muutoslaissa tunnustetaan EKP:n valtuudet tällä alalla.

SETELIEN LIIKKEESEENLASKU

Liettuan perustuslain 125 §:n 2 momentti, jossa säädettiin, että Liettuan keskuspankilla on yksinoikeus rahan liikkeeseenlaskuun, oli aiemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Perustuslain 125 §:n muuttamisesta annetussa laissa poistetaan tämä ristiriita kumoamalla Liettuan keskuspankin yksinoikeus rahan liikkeeseenlaskuun.

Liettuan keskuspankista annetun lain 6 §, jonka mukaan Liettuan keskuspankilla oli yksinoikeus rahan liikkeeseen laskemiseen Liettuassa, oli myös aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa tunnustetaan EKP:n valtuudet tällä alalla.

Rahalaki, jossa annettiin Liettuan keskuspankille yksinoikeus setelien ja kolikoiden liikkeeseen laskemiseen, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa, koska siinä ei tunnustettu EKP:n toimivaltuuksia tällä alalla. Rahalaki kumotaan kumoamislailalla.

Rahan liikkeeseen laskemisesta annettu laki, jossa ei myöskään tunnustettu EKP:n toimivaltuuksia setelien ja kolikoiden liikkeeseen laskemisen alalla, oli aikaisemmin ristiriidassa

³² Ks. EKP:n lausunto CON/2005/21, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2005, Liettuan keskuspankin pyynnöstä, euron käyttöönnotosta annetusta lakiehdotuksesta.

perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Rahan liikkeeseen laskemisesta annettu laki kumotaan kumoamislalla.

VALUUTTAVARANNON HOITO

Liettuan keskuspankista annettu laki, jossa ei tunnustettu eurojärjestelmän oikeutta pitää hallussaan ja hoitaa virallisia valuuttavarantoja, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa ratkaistaan tämä ongelma, sillä siinä säädetään, että ”Liettuan keskuspankki hallinnoi ja käyttää valuuttavarantoja sekä määrää niistä Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksia vastaavien periaatteiden ja menettelyn mukaisesti”.

7.1.6 VÄLINEET

Liettuan keskuspankista annetun lain 8 § ja 11 § sekä 4 luku, joissa viitattiin Liettuan keskuspankin käytettävissä oleviin rahapolitiikan välineisiin mutta ei tunnustettu EKP:n toimivaltuuksia tällä alalla, olivat aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa tunnustetaan EKP:n valtuudet tällä alalla.

Liettuan keskuspankista annetun lain 11 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 30 §:ssä, jotka molemmat koskivat vähimmäisvarantoja, ei tunnustettu EKP:n toimivaltuuksia tällä alalla, joten ne olivat aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa ei rajoiteta EKP:n toimivaltuuksia tällä alalla, joten se on perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön mukainen.

7.1.7 TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

TILINPITO

Liettuan keskuspankista annetun lain taloutta koskevat määräykset, erityisesti tilinpitoa koskevien tietojen antamista, tilintarkastusta (riippumattomien ulkopuolisten tilintarkastajien nimeäminen), pääoman merkitsemistä, valuuttavarantojen siirtoa ja rahoitustuloa koskevat säännöt, eivät olleet sopusoinnussa yhteisöllä ja EKP:llä tällä alalla olevien toimivaltuuksien

kanssa, joten ne olivat aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa tunnustetaan yhteisön ja EKP:n valtuudet tällä alalla.

RIIPPUMATTOMIEN ULKOPUOLISTEN TILINTARKASTAJIEN NIMITTÄMINEN

Tilintarkastuslain säännökset (riippumattomien ulkopuolisten tilintarkastajien nimittäminen) eivät olleet sopusoinnussa yhteisöllä ja EKP:llä tällä alalla olevien toimivaltuuksien kanssa, joten ne olivat aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa tunnustetaan yhteisön ja EKP:n toimivaltuudet tällä alalla.

EKP huomauttaa, että valtion tilintarkastusvirastosta annetun lain mukaan tällä virastolla on toimivalta tarkastaa, että valtion omaisuutta hoidetaan tehokkaasti. EKP katsoo, että i) valtion tilintarkastusvirastoa sitoo myös Liettuan keskuspankista annetun lain 3 §:n 2 momentti, jossa säädetään yleisestä kansalliselle keskuspankille annettavista ohjeista koskevasta kiellosta; ii) valtion tilintarkastusviraston suorittama tarkastus koskee ainoastaan Liettuan keskuspankin kiinteän omaisuuden, kaluston ja pääoman hoitoa ja käyttöä ja siitä määräämistä; ja iii) valtion tilintarkastusvirasto ei ole toimivaltainen puuttumaan ulkopuolisten tilintarkastajien lausuntoon eikä Liettuan keskuspankin EKPJ:hin liittyviin tehtäviin.

Kun otetaan edellä mainitut takeet huomioon, valtion tilintarkastusviraston valtuudet eivät ole ristiriidassa keskuspankin riippumattomuuden kanssa.

7.1.8 VALUUTAKURSSIPOLITIikka

Litin luotettavuudesta annetussa laissa ja Liettuan tasavallan ulkomaanvaluuttaa koskevassa laissa ei tunnustettu yhteisön ja EKP:n valuuttakurssipolitiikkaan liittyviä toimivaltuuksia, joten molemmat lait olivat aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Erityisesti litin luotettavuudesta annetussa laissa säädettiin, että kaikkia liikkeessä olevia litejä oli tuettava Liettuan kes-

kuspankin valuuttavarannoilla ja että litin ja kiinnitysvaluutan (euro) välille oli vahvistettava virallinen valuuttakurssi. Litin luotettavuudesta annettu laki kumotaan muutolailla.

7.1.9 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Liettuan keskuspankista annettu laki, jossa säädettiin, että Liettuan keskuspankki voi osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan ilman minkään muun osapuolen hyväksymistä, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa, koska tällainen osallistuminen edellyttää EKPJ:n perussäännön artiklan 6.2 nojalla aina EKP:n suostumusta. Muutoslaissa tunnustetaan EKP:n valtuudet tällä alalla.

7.1.10 MUUN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAUTTAMINEN

EKP:n tiedossa ei ole muita säännöksiä tai määräyksiä, joita olisi mukautettava perustamissopimuksen artiklan 109 nojalla.

7.1.11 PÄÄTELMÄT

Äskettäin tehtyjen mukautusten jälkeen Liettuan perustuslaki ja Liettuan keskuspankista annettu laki ovat perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännössä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen osalta asetettujen vaatimusten mukaisia.

7.2 SLOVENIA

7.2.1 KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN SOPUSOINTUISUUS (PERUSTAMISSOPIMUKSEN ARTIKLA 109)

Seuraava lainsäädäntö on Slovenian keskuspankin ja sen toiminnan oikeudellisena perustana:

- Slovenian perustuslaki
- Slovenian keskuspankista annettu laki³³.

Slovenian parlamentti hyväksyi 30.3.2006 lain, jolla muutetaan Slovenian keskuspankista

annettua lakia (jäljempänä muutoslaki)³⁴, jotta perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön vaatimukset täytettäisiin Slovenian keskuspankin riippumattomuuden ja sen EKPJ:hin integroitumisen osalta. EKP:tä on kuultu muutoslakista, jota laadittaessa otettiin huomioon muun muassa EKP:n vuoden 2004 lähentymisraportti ja EKP:n lausunto³⁵. Muutoslaki tuli voimaan 14.4.2006.

7.2.2 KANSALLISEN KESKUSPANKIN RIIPPUMATTOMUUS

Muutoslaissa säädetään seuraavista mukautuksista Slovenian keskuspankin riippumattomuuden osalta.

INSTITUTIONAALINEN RIIPPUMATTOMUUS

Slovenian keskuspankista annetun lain 27 §:n 2 momentti, jossa säädettiin, että ”Slovenian keskuspankki ja valtiovarainministeriö määrittelevät sopimuksella Slovenian tasavallan tämän lain 12 §:n nojalla toteutettavien operaatioiden tyyppiin, ulottuvuuden, edellytykset ja toteuttamistavan”, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

Slovenian keskuspankista annetun lain 27 §:n 2 momentin nojalla olisi voitu kyseenalaistaa Slovenian keskuspankin riippumattomuus valuuttavarannon hoidossa, koska siinä viitattiin siihen, että Slovenian keskuspankki tarvitsisi valtiovarainministeriön suostumuksen valuuttavarantojen hoitoa koskevien asioiden ratkaisemisessa. Tätä pykälää on muutettu muutoslain 9 §:llä, jonka mukaan valuuttavarantojen hoito ei kuulu 27 §:n 2 momentin soveltamisalaan.

33 *Zakon o Banki Slovenije*, annettu 19.6.2002 ja julkaistu Slovenian tasavallan virallisessa lehdessä numeroissa 58/2002 ja 85/2002 (oikaisu).

34 *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Banki Slovenije*, annettu 30.3.2006, julkaistu Slovenian tasavallan virallisessa lehdessä n:o39/2006.

35 EKP:n lausunto CON/2006/17, annettu 13 päivänä maaliskuuta 2006, Slovenian valtiovarainministeriön pyynnöstä, Banka Slovenijesta annetun lain muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta.

HENKILÖKOHTAINEN RIIPPUMATTOMUUS

Slovenian keskuspankista annetun lain säännökset eivät aiemmin täysin vastanneet henkilökohtaista riippumattomuutta koskeneita perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksiä.

Slovenian keskuspankista annetun lain 39 §:n 1 momentti (joka koski perusteita, joilla Slovenian keskuspankin pääjohtaja voitiin erottaa), jonka mukaan pääjohtaja voitaisiin erottaa, mikäli hänen todettaisiin syyllistyneen rikokseen, ja hänet voitaisiin määrätä ehdottomaan vankeusrangaistukseen, oli ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslain 16 §:llä kumotaan tämä peruste ja mukautetaan vakavaa rikkomusta koskevan 4 momentin (uusi 3 momentti) sanamuoto EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 sanamuotoon.

EKP:n käsityksen mukaan Slovenian keskuspankista annetun lain 39 §:n 1 momentin 2 kohdassa oleva viittaus eturistiriitaan koskee ainoastaan lain 38 §:ssä määriteltyjä tilanteita, ja EKP katsoo, että tähän säännökseen viittaminen olisi oikeusvarmuuden kannalta toivotavaa, kun lakia vastedes muutetaan.

Lahjonnan estämisestä annettu laki³⁶ ja sen mahdollinen vaikutus pääjohtajan henkilökohtaiseen riippumattomuuteen olivat ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Lahjonnan estämisestä annetun lain mukaan Slovenian keskuspankin pääjohtaja voitaisiin erottaa myös siinä tapauksessa, että hän ei esitä ilmoitusta varallisuudestaan ja/tai tietoja sivutoimistaan tai päivitä niitä. Sellaisissa tilanteissa, joissa pääjohtaja tekee vapaaehtoisesti yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa, tämä erottamisperuste olisi ollut EKPJ:n perussäännön artiklan 14.2 kanssa yhteensopimaton. Muutoslaissa ratkaistaan tämä ongelma asianmukaisesti, koska sen 17 §:ssä säädetään, että lahjonnan estämisestä annetun lain tai viranhoidon yhteensopimattomuudesta muun ansiotoiminnan kanssa annetun lain säännöksiä, jotka koskevat seuraamuksena ennen aikaista erottamista virasta ”ei sovelleta

Slovenian keskuspankin johtokunnan jäseniin”.

7.2.3 EURON YHTENÄINEN KIRJOITUSTAPA

Slovenian keskuspankista annetussa laissa ei käytetty asianmukaista kirjoitustapaa yhtenäisvaluutan nimestä vaan viitattiin virheellisesti ”evroon”. Muutoslailla ratkaistaan tämä ongelma ja poistetaan ristiriitaisuus. Sen 1 §:ssä säädetään, että Slovenian keskuspankista annetussa laissa sana ”evro” on korvattava kaikissa kieliopillisissa muodoissaan sanan ”euro” asianmukaisella muodolla.

EKP edellyttää, että sanan ”euro” asianmukaista kirjoitustapaa sovelletaan kaikissa muissakin kansallisissa säädöksissä, etenkin euron käyttöönotosta annettavassa laissa. Ainoastaan silloin, jos kaikissa kansallisissa säädöksissä käytetään asianmukaista kirjoitustapaa sanasta ”euro”, Slovenia täyttää perustamissopimuksen vaatimukset.

7.2.4 KANSALLISEN KESKUSPANKIN OIKEUDELLINEN INTEGROITUMINEN EUROJÄRJESTELMÄÄN

Muutoslaissa tehdään seuraavat mukautukset Slovenian keskuspankin oikeudellisen eurojärjestelmään integroitumisen osalta, ja niillä ratkaistaan tietyt Slovenian keskuspankista annetun lain sekä perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön väliset ristiriitaisuudet.

TALOUSPOLITIIKAN TAVOITTEET

Slovenian keskuspankista annetun lain 4 §, jossa säädettiin, että Slovenian keskuspankki ”tukee yleistä talouspolitiikkaa ja pyrkii talouden vakauteen”, tämän vaikuttamatta hintavakauden ensisijaiseen tavoitteeseen, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Tämän toissijaisen tavoitteen sanamuotoa oli mukautettava tarkemmin perustamissopimuksen artiklan 105 kohtaan 1. Kolmannen tavoitteen piti lisäksi

36 *Zakon o preprečevanju korupcije*, annettu 19.12.2003, julkaistu Slovenian tasavallan virallisessa lehdessä n:o 2/2004.

olla selvemmin toiseen tavoitteeseen nähden alisteinen. Tätä pykälää on tyydyttävällä tavalla muutettu muutoslain 2 §:llä, jossa säädetään, että ”Slovenian keskuspankki tukee yleistä talouspolitiikkaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti, tämän vaikuttamatta hintavakauden varmistamisen tavoitteeseen”.

7.2.5 TEHTÄVÄT

SETELIEN LIIKKEESEENLASKU

Slovenian keskuspankista annetun lain 58 §:n 2 momentti, jossa säädettiin, että Slovenian keskuspankki toimii riippumattomasti ja että sitä eivät sido EKPJ:n perussäännön määräykset, kun se toteuttaa lain 5 §:n, 6 §:n ja 9 §:n, 12 §:n 1 momentin 2–7 kohtien sekä 23 §:n ja 27 §:n mukaisia tehtäviä, oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

Slovenian keskuspankista annetun lain 58 §:n 2 momentin sanamuoto edellytti vielä mukautusta, jotta yksilöitäisiin selvästi, että näiden pykälien mukaisten tehtävien hoitaminen ei saisi häiritä eurojärjestelmän tavoitteita ja tehtäviä. Muutoslain 29 §:llä mukautetaan Slovenian keskuspankista annetun lain 58 §:n 2 momenttia siten, että siinä tunnustetaan eurojärjestelmän tavoitteet ja tehtävät. Tämän säännöksen mukaan Slovenian keskuspankin on toimittava rahapolitiikan toteuttamista, valuuttaoperaatioita, virallisten valuuttavaranhoitojen hallussapitoa ja hoitoa sekä maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistämistä koskevien perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten mukaisesti siitä päivästä lähtien, jona euro otetaan käyttöön Sloveniassa.

Muutoslailla muutetaan Slovenian keskuspankista annettua lakia myös seteleiden ja kolikoiden osalta. Muutoslain 32 §:llä lisätään uusi 60a §, jossa säädetään, että Slovenian keskuspankki ”alkaa laskea seteleitä liikkeeseen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 106 artiklan 1 kohdan mukaisesti” siitä päivästä lähtien, jona euro otetaan käyttöön Sloveniassa. Lisäksi muutoslailla kumotaan ne Slovenian

keskuspankista annetun lain pykälät, joista tulee euroon käyttöön ottamisen myötä tarpeettomia.

7.2.6 VÄLINEET

Slovenian keskuspankista annetun lain 15 §:ssä, 16 §:ssä, 17 §:ssä, 18 §:ssä, 19 §:ssä, 20 §:ssä ja 45 §:ssä (jotka koskevat Slovenian keskuspankin toimivaltuuksia rahapolitiikan toteuttamisessa), luettuina yhdessä euron käyttöön otosta Sloveniassa annetun lain 11 jakson kanssa, ei riittävällä tavalla tunnustettu EKPJ:n toimivaltuuksia tällä alalla eli ne olivat ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslaissa ratkaistaan tämä ongelma muuttamalla Slovenian keskuspankista annetun lain 61 §:ää. Muutoslain 3 §:ssä säädetään, että Slovenian keskuspankin on rahapolitiikkaa toteuttaessaan pantava EKPJ:n perussääntö ja EKPJ:n päätöksentekuelinten päätökset täytäntöön siitä päivästä lähtien, jona euro otetaan käyttöön Sloveniassa. Lisäksi Slovenian keskuspankin tehtävien, jotka koskevat rahapolitiikan suunnittelua ja toteuttamista (11 §:n 1 ja 3 momentin nojalla) ja päätöksentekoa (jota yksilöidään Slovenian keskuspankista annetun lain 15 §:ssä, 16 §:ssä, 17 §:ssä, 18 §:ssä, 19 §:ssä ja 20 §:ssä), todetaan kuuluvan EKPJ:n toimivaltaan. Lisäksi muutoslain 35 §:ssä täsmennetään, että 45 §:ää lakataan soveltamasta sinä päivänä, jona euro otetaan käyttöön Sloveniassa.

7.2.7 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Slovenian keskuspankista annetun lain 48 §:ssä, jossa säädettiin, että Slovenian keskuspankki voisi tehdä yhteistyötä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa, ei tunnustettu selvästi EKPJ:llä tällä alalla EKPJ:n perussäännön artiklan 6.1 nojalla olevia toimivaltuuksia, joten se oli aikaisemmin ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Muutoslain 3 §:ssä ja 36 §:ssä säädetään Slovenian keskuspankista annetun lain 12 §:n muuttamisesta ja uudesta 67a §:stä. Muutoslailla lisätyn uuden 67a §:n mukaan Slovenian keskuspankki ”osallistuu kansainvälisten rahoituslaitosten

toimintaan Euroopan keskuspankin suostumuksella” siitä päivästä lähtien, jona euro otetaan käyttöön.

7.2.8 MUUN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAUTTAMINEN

EKP:n tiedossa ei ole muita säännöksiä tai määräyksiä, joita olisi mukautettava perustamis-sopimuksen artiklan 109 nojalla.

7.2.9 PÄÄTELMÄT

Slovenian keskuspankista annettu laki on äskettäin tehdyn muutoksen seurauksena perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännössä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen osalta asetettujen vaatimusten mukainen. Oikeusvarmuuteen liittyvät syyt puoltavat teknisen mukautuksen tekemistä Slovenian keskuspankista annetun lain 39 §:n 1 momentin 2 kohtaan, kun kyseistä lakia tulevaisuudessa muutetaan, kuten edellä on todettu.

SANASTO

Alijäämäsuhte (julkisyhteisöt) (deficit ratio, general government): Julkisen talouden alijäämän suhde BKT:hen. Julkisen talouden alijäämä määritellään julkisen hallinnon (**julkisyhteisöjen**) nettoluotonottona, ja se vastaa julkisen talouden tulojen ja menojen eroa. Alijäämäsuhte määritellään julkisyhteisöjen alijäämän suhteena markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen. Se on yksi **perustamissopimuksen** artiklan 104 kohdassa 2 määrätty julkisen talouden kriteeri, jonka perusteella määritellään liiallisen alijäämän olemassaolo. Sitä kutsutaan myös rahoitusjäämäksi (ali- tai ylijäämä).

Alijäämä-velkakoikaisu (deficit-debt adjustment): **Julkisyhteisöjen** rahoitusjäämän (ali- tai ylijäämä) ja velan muutoksen erotus. Tällaiset oikaisut voivat johtua mm. julkisyhteisöjen hallussa olevien rahoitusvarojen muutoksista, uudelleenluokittelusta tai tilastollisista korjauksista.

BKT:n kasvuvauhdin ja koron erotus (growth-interest rate differential): Nimellisen BKT:n vuosittaisen muutoksen ja jäljellä olevasta julkisesta velasta maksettavan keskimääräisen nimelliskoron erotus ("efektiivinen" korko). BKT:n kasvuvauhdin ja koron erotus on yksi niistä tekijöistä, jotka määräävät muutoksen julkisen velan suhteessa BKT:hen.

Ecofin-neuvosto (ECOFIN Council): Ks. **Euroopan unionin neuvosto**.

Efektiivinen valuuttakurssi (nimellinen tai reaalinen) (effective exchange rate, nominal/real): Nimellinen efektiivinen valuuttakurssi on maan valuutan kahdenvälisen valuuttakurssien painotettu keskiarvo suhteessa sen kauppakumppanimaiden valuuttoihin. Painot perustuvat kunkin kauppakumppanimaan osuuksiin tarkastelun kohteena olevan maan ulkomaankaupasta ja kilpailun kolmansilla markkinoilla. Reaalinen efektiivinen valuuttakurssi on nimellinen efektiivinen valuuttakurssi, joka on deflatoitu ulkomaisten hintojen painotetulla keskiarvolla suhteessa kotimaisiin hintoihin.

Ei-suhdannetekijät (non-cyclical factors): Muut kuin suhdannevaihteluista (ks. **julkisen talouden rahoitusjäämän suhdannekomponentti**) johtuvat vaikutukset julkisen talouden rahoitusjäämään. Nämä vaikutukset voivat siten johtua joko rakenteellisista eli pysyvistä budjettipolitiikan muutoksista tai **vaikutuksiltaan väliaikaisista toimista**.

EKP:n neuvosto (Governing Council): **EKP:n** ylin päätöksentekuelin. EKP:n neuvoston jäseninä ovat kaikki EKP:n **johtokunnan** jäsenet sekä euron käyttöön ottaneiden maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

ERM II (ERM II, exchange rate mechanism II): Valuuttakurssimekanismi, johon **euroalueen** maiden ja euroalueen ulkopuolelle **EMUn** kolmannessa vaiheessa jääneiden EU:n jäsenvaltioiden välinen yhteistyö perustuu. ERM II on monenvälinen järjestely, jossa on kiinteät mutta muutettavissa olevat **keskuskurssit** ja ± 15 prosentin vakiovaihteluväli. Päätökset keskuskurssista ja mahdollisesti kapeammista vaihteluväleistä tehdään keskinäisen sopimuksen perusteella kyseisen EU-jäsenvaltion, euroalueen maiden, **EKP:n** ja mekanismiin osallistuvien EU:n muiden jäsenvaltioiden kanssa. Kaikilla ERM II:een osallistuvilla, EKP mukaan lukien, on oikeus käynnistää luottamuksellinen menettely, jonka tavoitteena on muuttaa keskuskurssia (ks. myös **keskuskurssin muutos**).

ERM II -valuuttojen vaihteluvälit (ERM II fluctuation margins): Ala- ja ylärajat, joiden välillä **ERM II:een** kuuluvat valuutat saavat vaihdella suhteessa euroon.

EU:n säännöstö (acquis communautaire): Kaikkia EU:n jäsenvaltioita sitova yhteisön koko lainsäädäntö Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnat mukaan lukien.

Euroalue (euro area): Ne EU:n jäsenvaltiot, jotka ovat ottaneet euron käyttöön yhteiseksi rahaksi **perustamissopimuksen** mukaisesti ja joissa harjoitetaan yhteistä rahapolitiikkaa **EKP:n neuvoston** alaisuudessa. Euroalueeseen kuuluvat tällä hetkellä Belgia, Saksa, Kreikka, Espanja, Ranska, Irlanti, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Itävalta, Portugali ja Suomi.

Eurojärjestelmä (Eurosystem): Euroalueen keskuspankkijärjestelmä. **EKP** ja niiden EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka ovat ottaneet euron käyttöön **talous- ja rahaliiton** kolmannessa vaiheessa (ks. myös **euroalue**). Eurojärjestelmää johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta**.

Eurokeskuskurssi (central rate): Kunkin **ERM II:een** kuuluvan valuutan eurokurssi, jonka perusteella määritellään **ERM II -valuuttojen vaihteluvälit**.

Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmä 1995 (EKT 95) (European System of Accounts 1995, ESA 95): Kansainvälisesti hyväksytyihin tilastollisiin käsitteisiin, määritelmiin, luokitukseen ja kirjanpitosääntöihin perustuva kattava ja yhdenmukaistettu makrotaloudellisten tilien järjestelmä, jolla pyritään kuvaamaan EU:n jäsenvaltioiden talouksia kvantitatiivisesti yhdenmukaisella tavalla. EKT 95 on yhteisön versio YK:n kansantalouden tilinpitojärjestelmästä vuodelta 1993 (SNA 93).

Euroopan keskuspankki (EKP) (European Central Bank, ECB): EKP on **eurojärjestelmän** ja **Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ)** ydin, ja se on **perustamissopimuksen** (artiklan 107 kohdan 2) mukaan oikeushenkilö. EKP huolehtii, että eurojärjestelmälle ja EKPJ:lle annetut tehtävät suoritetaan osana sen omaa EKPJ:n **perussäännön** mukaista toimintaa tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne. EKP:tä johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta** sekä sen kolmas päätöksentekuelin **yleisneuvosto**.

Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ) (European System of Central Banks, ESCB): Euroopan unionin keskuspankkijärjestelmä. Siihen kuuluvat **EKP** ja EU:n kaikkien 25 jäsenvaltion kansalliset keskuspankit eli siis **eurojärjestelmän** jäsenten lisäksi myös niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka eivät vielä ole ottaneet euroa käyttöön. EKPJ:tä johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta** sekä sen kolmas päätöksentekuelin **yleisneuvosto**.

Euroopan komissio (European Commission): Euroopan unionin toimielin, joka varmistaa, että **perustamissopimuksen** määräyksiä sovelletaan. Komissio kehittää yhteisön politiikkaa, tekee ehdotuksia yhteisön lainsäädännöksi ja käyttää valtuuksia tietyillä aloilla. Talouspolitiikan alueella komissio tuottaa kasvua ja työllisyyttä koskevat yhdennetyt suuntaviivat, joihin sisältyvät talouspolitiikan laajat suuntaviivat ja työllisyyspolitiikan suuntaviivat, sekä raportoi **EU:n neuvostolle** talouden kehityksestä ja talouspolitiikasta. Se seuraa julkisten talouksien tilaa monenvälisen valvonnan puitteissa ja raportoi siitä EU:n neuvostolle.

Euroopan parlamentti (European Parliament): Euroopan unionin toimielin, joka koostuu jäsenvaltioiden kansalaisten 732 edustajasta (heinäkuu 2004). Parlamentti toimii EU:n lainsäädäntöprosessin osana, joskin sen valtaoikeudet vaihtelevat sen mukaan, millaisin menettelyin EU:n säädöksiä annetaan. Rahapolitiikassa ja **EKPJ:tä** koskevissa asioissa parlamentilla on pääasiassa

neuvoa-antavat valtuudet. **Perustamissopimuksessa** määrätään kuitenkin tietyistä menettelyistä, jotka koskevat **EKP:n** demokraattista tilintekovelvollisuutta parlamentille (EKP:n vuosikertomuksen esittäminen, yleiskeskustelu rahapolitiikasta, kuuleminen parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa).

Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI) (European Monetary Institute, EMI): **Talous- ja rahaliiton** toisen vaiheen alussa 1.1.1994 perustettu väliaikainen toimielin. EMI:n kaksi päätehtävää olivat lujittaa keskuspankkien välistä yhteistyötä ja rahapolitiikan yhteensovittamista ja hoitaa tarpeelliset valmistelut **Euroopan keskuspankkijärjestelmän** perustamiseksi sekä yhteisen rahapolitiikan harjoittamiseksi ja yhteisen rahan luomiseksi talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. EMI asetettiin selvitystilaan, kun **EKP** perustettiin 1.6.1998.

Euroopan unionin neuvosto, EU:n neuvosto (EU Council): Jäsenvaltioiden hallitusten edustajista koostuva Euroopan unionin toimielin. Yleensä edustajat ovat kulloinkin käsiteltävinä olevista asioista vastaavia ministereitä. Talous- ja valtiovarainministerien kokoonpanossa kokoontuvasta neuvostosta käytetään usein nimitystä **Ecofin-neuvosto**. Lisäksi EU:n neuvosto kokoontuu erityisen merkittäviä päätöksiä varten valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa. EU:n neuvosto ei pidä sekoittaa **Eurooppa-neuvostoon**.

Eurooppa-neuvosto (European Council): EU:lle sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet antava ja sen yleiset poliittiset suuntaviivat määrittelevä elin. Eurooppa-neuvosto koostuu jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä sekä **Euroopan komission** puheenjohtajasta (ks. myös **Euroopan unionin neuvosto**). Eurooppa-neuvostolla ei ole lainsäädännöllistä valtaa.

Euroryhmä (Eurogroup): **Ecofin-neuvostoon** kuuluvien **euroalueen** maiden edustajien muodostama epävirallinen ryhmittymä. Euroryhmä kokoontuu säännöllisesti (yleensä ennen Ecofin-neuvoston kokouksia) keskustelemaan niistä yhteiseen rahaan liittyvistä kysymyksistä, joista euroalueen maat ovat yhteisesti vastuussa. **Euroopan komissio** ja **EKP** kutsutaan säännöllisesti euroryhmän kokouksiin.

Eurostat (Eurostat): Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto. Eurostat on osa **Euroopan komissiota** ja vastaa yhteisön laajuisten tilastojen tuotannosta.

Huoltosuhde (elderly dependency ratio): 65 vuotta täyttäneiden osuus maan väestöstä suhteessa 15–64-vuotiaisiin.

Interventio vaihteluvälin rajoilla (intervention at the limits): Kahden keskuspankin pakollinen interventio tilanteessa, jossa toisen valuutta on liikkunut **ERM II -vaihteluvälin**sä ylärajalle ja toisen sen alarajalle.

Interventio vaihteluvälin sisällä (intra-marginal intervention): Interventio, jonka keskuspankki toteuttaa vapaaehtoisesti tasoittaakseen valuuttansa kurssivaihteluita **ERM II -valuuttojen vaihteluvälin** sisällä.

Investointi (investment): **Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä 1995** määritelty kiinteän pääoman bruttomuodostus.

Johtokunta (Executive Board): Yksi **EKP:n** päätöksentekuelimistä. Johtokunnan jäseninä ovat EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä neljä muuta euron käyttöön ottaneiden EU:n jäsenvaltioiden valtionpäämiesten tai hallitusten päämiesten yhteisesti nimeämää jäsentä.

Julkisen talouden rahoitusjäämän suhdannekomponentti (cyclical component of the budget balance): **Euroopan komission** arvioima **tuotantokuilun** vaikutus julkisen talouden rahoitusjäämään.

Julkisyhteisöt (general government): **Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä 1995** määritelty sektori, joka koostuu lähinnä henkilökohtaiseen ja kollektiiviseen kulutukseen tarkoitettujen ei-markkinaehtoisten tavaroiden ja palvelujen tuotannosta ja/tai kansantulon ja varallisuuden uudelleenjaosta vastaavista yhteisöistä. Näitä yhteisöjä ovat valtionhallinto, aluehallinto ja paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Julkisyhteisöihin eivät kuulu kaupallista toimintaa harjoittavat julkisessa omistuksessa olevat yhteisöt, kuten julkiset liikelaitokset.

Keskuskurssin muutos (realignment): **ERM II:een** kuuluvan valuutan **keskuskurssin** muutos.

Liiallisia alijäämiä koskeva menettely (excessive deficit procedure): **Perustamissopimuksen** artiklassa 104 annetut ja liiallisia alijäämiä koskevassa pöytäkirjassa täsmennetyt lausekkeet, jotka velvoittavat EU:n jäsenvaltiot noudattamaan budjettikuria sekä määrittelevät kriteerit, joiden perusteella julkisen talouden rahoitusasemaa on pidettävä liiallisena alijäämänä, ja toimet, joihin on ryhdyttävä, jos havaitaan, että julkisen talouden rahoitusaseman tasapainoa tai julkista velkaa koskevia vaatimuksia ei ole täytetty. Lausekkeita täydentää 7.7.1997 annettu EU:n neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, sellaisena kuin se on muutettuna 27.6.2005 annetulla EU:n neuvoston asetuksella (EY) N:o 1056/2005, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä. Menettely on osa **vakaus- ja kasvusopimusta**.

Lähentymiskriteerit (convergence criteria): **Perustamissopimuksen** artiklan 121 kohdassa 1 määrätyt kriteerit (joita täsmennetään artiklassa 121 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevassa pöytäkirjassa), jotka kunkin EU:n jäsenvaltion tulee täyttää ennen kuin se voi ottaa euron käyttöön. Kriteereillä mitataan jäsenvaltioiden suoriutumista hintavakauden, julkisen talouden rahoitusaseman, valuuttakurssien ja pitkien korkojen kehityksessä. Artiklan 121 kohdan 1 mukaisesti annetuissa **Euroopan komission** ja **EKP:n** kertomuksissa arvioidaan kestävä lähtymisen korkean tason saavuttamista sen perusteella, missä määrin kukin jäsenvaltio on täyttänyt nämä kriteerit.

Lähentymisohjelma (convergence programme): Hallitusten keskipitkän aikavälin suunnitelmat ja oletukset, jotka koskevat talouden keskeisten muuttujien kehitystä **perustamissopimuksessa** määrättyjen **viitearvojen** saavuttamisessa. Julkisen talouden rahoitusaseman tarkastelussa korostetaan julkisen talouden tasapainoa vakauttavia toimia ja näiden perustana olevia talousskenaarioita. Lähentymisohjelmat laaditaan tavallisesti kolmeksi tai neljäksi seuraavaksi vuodeksi, mutta niitä tarkistetaan säännöllisesti niiden voimassaoloaikana. **Euroopan komissio** ja talous- ja rahoituskomitea tarkastavat ohjelmat. Niiden laatimat raportit ovat **Ecofin-neuvoston** arvioinnin pohjana. **Talous- ja rahaliiton** kolmannen vaiheen alettua ne jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus, laativat edelleen lähentymisohjelmia, kun taas **euroalueen** jäsenvaltiot laativat vuosittain **vakaus- ja kasvusopimuksen** mukaisia vakausohjelmia.

Nettopääomamenot (net capital expenditure): Julkisen talouden lopulliset pääomamenot (eli kiinteän pääoman bruttomuodostus lisättynä maan ja aineettoman omaisuuden nettohankinnoilla

sekä varastojen muutoksilla) ja tehdyt nettopääomansiirrot (eli investointiavustukset lisättyinä sellaisilla vastikkeettomilla tulonsiirroilla, joilla julkinen hallinto on rahoittanut tiettyjä muiden sektorien kiinteän pääoman bruttomuodostuksen eriä, ja vähennettynä varallisuusveroilla ja muilla julkisen hallinnon saamista pääomansiirroilla).

Oikeudellinen lähentyminen (legal convergence): Prosessi, jossa EU:n jäsenvaltiot mukauttavat lainsäädäntönsä yhteensopivaksi **perustamissopimuksen** ja **perussäännön** kanssa 1) integroidakseen kansallisen keskuspankkinsa **Euroopan keskuspankkijärjestelmään** ja 2) ottaakseen euron käyttöön sekä saattaakseen keskuspankkinsa erottamattomaksi osaksi **eurojärjestelmää**.

Perusjäämä (primary balance): Julkisen talouden nettoluotonotto tai -anto lukuun ottamatta julkisen talouden konsolidoiduista veloista maksettuja korkoja.

Perussääntö (Statute): Pöytäkirja **Euroopan keskuspankkijärjestelmän** ja **Euroopan keskuspankin** perussäännöstä, joka on liitetty Euroopan yhteisön **perustamissopimukseen**, sellaisena kuin se on muutettuna Amsterdamin sopimuksella, Nizzan sopimuksella, EU:n neuvoston päätöksellä 2003/223/EY ja Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltaan, Puolan, Slovenian ja Slovakian tasavaltojen liittymisehtoja koskevalla asiakirjalla, sekä muutoksilla, joita on tehty Euroopan unionin perustana oleviin sopimuksiin.

Perustamissopimus (Treaty): Euroopan yhteisön perustamissopimus (ns. Rooman sopimus). Perustamissopimusta on muutettu useaan otteeseen etenkin sopimuksella Euroopan unionista (ns. Maastrichtin sopimus), jolla luotiin **talous- ja rahaliiton** perusteet ja johon sisältyi **EKPJ:n perussääntö**.

Rahastoivat ja ei-rahastoivat eläkejärjestelmät (funded and unfunded pension schemes): Rahastoivat eläkejärjestelmät ovat järjestelyjä, joissa eläkesitoumukset katetaan eläkemaksuista kertyneellä rahoitusomaisuudella. Sitä vastoin ei-rahastoivissa eläkejärjestelmissä, joita usein kutsutaan palkanpidätysperiaatteeseen perustuviksi järjestelmiksi, kulloinkin suoritettavat eläkemaksut käytetään suoraan eläke-etuuksien maksamiseen eläkkeensaajille. Tällöin mitään pääomaa ei kerry.

Talous- ja rahaliitto (EMU) (Economic and Monetary Union, EMU): **Perustamissopimuksessa** kolmivaiheisena prosessina kuvattu EMUn toteutuminen EU:ssa. EMUn ensimmäinen vaihe alkoi heinäkuussa 1990 ja päättyi 31.12.1993. Tässä vaiheessa oli keskeisintä se, että kaikki pääomien vapaan liikkuvuuden sisäiset esteet EU:n alueella purettiin. Toinen vaihe alkoi 1.1.1994. Sen aikana mm. perustettiin **Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI)**, kiellettiin julkisen sektorin keskuspankkirahoitus ja rahoituslaitoksiin liittyvät erityisoikeudet sekä annettiin ohjeet liiallisten julkisen talouden alijäämien välttämiseksi. Kolmas vaihe alkoi 1.1.1999. Tuolloin rahapoliittinen toimivalta siirtyi **EKP:lle** ja euro otettiin käyttöön. EMUn rakenne saatiin kaikilta osin valmiiksi, kun eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön 1.1.2002.

Tarkastelujakso (reference period): **Perustamissopimuksen** artiklassa 121 ja lähentymiskriteereistä tehdyssä pöytäkirjassa määrätty ajanjakso, jonka lähentymiskehitystä arvioidaan.

Tulonsiirrot (current transfers): Julkisen hallinnon muut kuin pääomamenoihin liittyvät tulojen siirrot yrityksille, kotitalouksille ja ulkomaille vähennettynä ulkomailta saaduilla tulonsiirroilla. Tulonsiirtoja ovat mm. tuotanto- ja tuontituet, sosiaalietuudet ja tulonsiirrot EU:n toimielimille.

Tuotantokuilu (output gap): Talouden tosiasiallisen ja potentiaalisen tuotannon ero prosentteina potentiaalisesta tuotannosta. Potentiaalinen tuotanto lasketaan talouden kasvutrendin perusteella. Positiivinen tuotantokuilu tarkoittaa, että tosiasiallinen tuotanto ylittää arvioidun eli potentiaalisen tuotantotason, ja osoittaa mahdollisten inflaatiopaineiden olemassaolon. Negatiivinen tuotantokuilu puolestaan tarkoittaa, että tosiasiallinen tuotanto alittaa arvioidun eli potentiaalisen tuotantotason, ja osoittaa mahdollisten inflaatiopaineiden puuttumisen.

Ulkomainen varallisuus (international investment position, i.i.p.): Talouden kaikkien ulkomaisien saamisten (tai velkojen) arvo ja koostumus. Tästä käytetään englannin kielessä myös termiä ”net external asset position”.

Vaikutuksiltaan väliaikaiset toimet (measures with a temporary effect): Muut sellaiset julkisen talouden muuttujiin kohdistuvat vaikutukset kuin suhdannevaikutukset, jotka 1) supistavat (tai kasvattavat) julkisen talouden alijäämää tai bruttovelkaa (ks. **velkasuhde** ja **alijäämäsuhte**) vain tietyssä ajanjaksona (kertaluonteinen vaikutus) tai 2) parantavat (tai heikentävät) budjettitilannetta tietyssä ajanjaksona tulevan budjettitilanteen kustannuksella (tai eduksi) (itsensä kumoavat vaikutukset).

Vakaus- ja kasvusopimus (Stability and Growth Pact): Vakaus- ja kasvusopimuksen tarkoituksena on turvata terve julkinen talous **talous- ja rahaliiton** kolmannessa vaiheessa, jotta voidaan vahvistaa hintavakauden ja työllisyyttä edistävän vahvan, kestävä kasvun edellytyksiä. Tätä varten sopimus määrää jäsenvaltiot täsmentämään keskipitkän aikavälin budjettitavoitteet. Sopimukseen sisältyvät myös konkreettiset eritellyt **liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä**. Sopimus muodostuu 17.6.1997 pidetyn Eurooppa-neuvoston Amsterdamin kokouksen vakaus- ja kasvusopimusta koskevasta päätöslauselmasta ja kahdesta EU:n neuvoston asetuksesta. Toinen asetuksesta eli 7.7.1997 annettu EU:n neuvoston asetus (EY) N:o 1466/97, sellaisena kuin se on muutettuna 27.6.2005 annetulla asetuksella (EY) N:o 1055/2005, koskee julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamista ja toinen eli 7.7.1997 annettu EU:n neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, sellaisena kuin se on muutettuna 27.6.2005 annetulla asetuksella (EY) N:o 1056/2005, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamista ja selkeyttämistä.

Valtionhallinto (central government): **Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä 1995** määritely julkinen sektori ilman osavaltio- ja paikallishallintoa (ks. myös **julkisyhteisöt**). Valtionhallintoon luetaan kaikki valtion ministeriöt ja keskusvirastot, joiden toimivalta ulottuu koko talousalueelle, mutta ei kuitenkaan sosiaaliturvarahastojen hallintoa.

Valuuttakurssivolatiliteetti (exchange rate volatility): Valuuttakurssien vaihtelevuus, joka lasketaan tavallisesti päivittäisten prosenttimuutosten vuositasolle korotetun keskihajonnan perusteella.

Vastuusitoumukset (contingent liabilities): Valtion sitoumukset, jotka syntyvät ainoastaan tiettyjen tapahtumien, kuten valtiontakausten, toteutumisesta.

Velkasuhde (julkisyhteisöt) (debt ratio, general government): Julkisen velan suhde BKT:hen. Julkinen velka määritellään bruttomääräiseksi nimellisarvoiseksi kokonaisvelaksi vuoden lopussa ja konsolidoituna julkisen hallinnon (julkisyhteisöjen) aloilla. Velkasuhde määritellään julkisen velan suhteena markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen. Se on yksi **perustamissopimuksen**

artiklan 104 kohdassa 2 määrätty julkisen talouden kriteeri, jonka perusteella määritellään liiallisen alijäämän olemassaolo.

Viitearvo (reference value): Liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa määrätään täsmälliset viitearvot **alijäämsuhteelle** eli BKT:hen suhteutetulle julkisen talouden alijäämälle (3 % BKT:stä) ja **velkasuhteelle** eli BKT:hen suhteutetulle julkiselle velalle (60 % BKT:stä). **Perustamissopimuksen** artiklassa 121 tarkoitetuista lähentymiskriteereistä tehdyssä pöytäkirjassa taas täsmennetään menetelmä, jolla lasketaan hintojen ja pitkien korkojen lähentymistä arvioitaessa käytettävät viitearvot.

Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI) (Harmonised Index of Consumer Prices, HICP): **Eurostatin** laatima kuluttajahintaindikaattori, joka on yhdenmukainen kaikissa EU-jäsenvaltioissa.

Yhdenmukaistetut pitkät korot (harmonised long-term interest rates): **Perustamissopimuksen** artiklassa 121 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 4 edellytetään, että korkojen lähentymistä arvioidaan valtion pitkien joukkovelkakirjalainojen tai muiden vastaavien arvopapereiden perusteella siten, että otetaan huomioon kansallisten määritelmien erot. Noudattaakseen perustamissopimuksen määräystä **EKP** on yhdenmukaistanut pitkiä korkoja kuvaavien tilastojen käsitteistöä ja kokoaa säännöllisesti tietoja kansallisista keskuspankeista yhteistyössä **Euroopan komission (Eurostat)** kanssa ja tämän puolesta. Tässä raportissa käytetään täysin yhdenmukaistettuja tietoja lähentymisen arvioimisessa.

Yhteenlaskettu suorien sijoitusten ja arvopaperisijoitusten tase (combined direct and portfolio investment balance): Suorien sijoitusten ja arvopaperisijoitusten summa maksutaseen rahoitustaseessa. Suoralla sijoituksella tarkoitetaan toiseen maahan tehtyä sijoitusta, jolla pyritään saamaan pysyvä osuus tässä maassa sijaitsevasta yrityksestä (käytännössä omistusoosuuden oletetaan olevan vähintään 10 % kantaosakkeista tai äänivallasta). Suoriin sijoituksiin sisältyvät osakepääoma, uudelleen sijoitetut voitot ja yritysten sisäisiin operaatioihin liittyvät muut pääomat. Arvopaperisijoituksiin kuuluvat osakkeet (kun ei ole kyse suorasta sijoituksesta), velkapaperit ja rahamarkkinainstrumentit. Näistä velkapaperit jaotellaan vielä yksittäislainoihin ja joukkolainoihin.

Yleisneuvosto (General Council): Yksi **EKP:n** päätöksentekuelimistä. Yleisneuvoston jäseninä ovat EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä **Euroopan keskuspankkijärjestelmän** kaikkien kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

ISSN 1725936-3

9 771725 936004